Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראָשען (צ'הונג פון דער מלוכה־לאָטעריע זעה 18. זייט) היינט 22 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 46 | Łódź, Piątek, 22 lutego 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג, י"ט אדר ראשון תרצ"ה | № 46

Adres Redakcji Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

ענדעקעס איבערגעריסן די נעכטיגע זיצונג פון לאָדזער שטאָט־ראַט

צוליב זייער פאַרשלאַג צו בעזייטיגן פון שטאָטראַט א טייל פון דער לאָדזער פּרעסע

אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט האָבען זיך געפונען א גאַנצע רייהע פּונקטען, וועלכע זענען שוין פריהער בעטראַכט געוואָרען אין די קאָמיסיעס און ס'האָט זיך גערוכט, אַז זיי וועלען קיין גרויסע דיסקוסיעס נישט ארויסרופען.

אין די קולואַרען האָט זיך אָבער באַלד פערשפּרייט א קלאַנג, אַז די ענדעקעס האָבען צוגעגרייט עפּעס א סענסאַציאָנעלען דרינגענדען פאַרשלאַג וועגען דער לאָדזער פּרעסע, וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, האָט אָבער קיינער נישט געוואוסט. די ענדעקעס אליין זענען זעהט אויס נאָך נישט צווישען זיך פערטיג געוואָרען מיט דעם פאַרשלאַג, ווייל אין מיטען פון דער זיצונג האָבען זיי פערלאַנגט צו מאַכען אנ'איבעררייס, בעת וועלכער זיי האָבען בעטראַכט דעם פאַרשלאַג און ענדליך בעשלאָסען איהם אריינצוטראָגען אויפ'ן פלענום. דער פאַרשלאַג איז באמת געווען א סענסאַציאָנעלער, ווייל ווי מיר וועלען ווייטער זעהן, האָט ער געבּרענגט צום אויפרייסען פון דער זיצונג.

7 א זייגער עפענט דער קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי די זיצונג. ס'ווערט אדורכגעלייענט דער רעסקריפּט פון לאָדזער וואָיעוואָדאַ, אַז דער בעשלוס פון שטאָט ראַט וועגען געהאַלט פון דעם קומענדיגען שטאָט־פּרעזידענט, וויצע־פּרעזידענטען און לאַווניקעס ווערט דורך דער וואָיעוואָדזטווע בעשטעטיגט.

דאַן רעפערירט דער דירעקטאָר קאַלינאָווסקי די פּראַגע וועגען אויסוועהלען 22 פאַרשטעהער אויפ'ן

צוזאַמענפאָהר פון פערבאַנד פון די שטעט

וועלכע קומט פאָר דעם 6 און 7 אפּריל אין וואַרשא. די וואַהלען קומען פאָר אויף פּראָפּאָרציאָנעלע יסודות, אַזוי אַרום האָבען די ענדעקעס בעקומען 12 פאַרשטעהער, ב. ב. — 3, פעראייניגונג פון די יודישע פראַקציעס — 3, סאָציאַליסטישע פראַקציעס — 2 ציוניסטען — 1, כ. ד. — 1.

פון „בעבע" זענען דעלעגירט געוואָרען די ראַטמענער: זאַיאָנטשקעוויטש, טראַווקאָווסקי און גאַלטשינסקי.

פון דער פעראייניגונג פון דער יודישער פראַקציע — מינצבערג, רום און זיידע, פון די סאָציאַליסטען — וואַלטשאַק און מילמאַן.

פון די ציוניסטען — ביאַלער (ראַטמ. יאַעל פאָהרט אַלס מיטגליד פון דער פערוואַלטונג פון פערבאַנד) פון כ. ד. — פּאָשאַפּטשוק.

דאַן ווערט געוועהלט

א בוי־קאָמיסיע

צו בעטראַכטען די בוי־פּלענער, וועלכע זענען אין סתירה מיט רעגולאַציע־פּלאַן. פון יודען איז אין דער קאָמיסיע געוועהלט געוואָרען ראַטמאַן קאַפּלאַן פעראייניגונג פון די יודישע פראַקציעס.

דאַן ווערט רעפערירט דער פאַרשלאַג צו וועהלען

א דיסציפּלינאַר־קאָמיסיע

וועלכע זאָל זיך פערנעמען מיט אויסשליסען מיטגלידער פון שטאָט־ראַט פאַר נישט־עטישער האַנדלונג. די דאָזיגע טעטיגקייט געהער אייגענטליך צו דער רעגולאַמין־קאָמיסיע, נאָר די ענדעקעס האָבען בעשלאָסען צו דעם צוועק אויסצוועהלען א ספּעציעלע קאָמיסיע.

ראַטמ. ביאַלער איז געגען אויסוועהלען א ספּעציעלע קאָמיסיע, ווייל אזא ענין קאָן זיך טרעפען איינמאָל אין א יובל. דאָס וואָלט געקאָנט ערלעדיגען די רעגולאַמין־קאָמיסיע.

דער ענדעק גאַלאַנזקאָ שרייט אויס: איהר האָט מורא פאַר דער דאָזיגער קאָמיסיע!

ראַטמ. ביאַלער: איך האָב נישט וואָס מורא צו האָבען, ווייל מיר זענען געוועהלט געוואָרען צוליב דעם, וואָס מ'קאָן אונז, און איהר, זענט געוועהלט געוואָרען דערפאַר, ווייל מ'קען אייך נישט.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אזא קאָמיסיע צו וועהלען, אין דער קאָמיסיע איז אויך געוועהלט געוואָרען אדוו. ווייצמאַן.

ס'ווערט דאַן רעפערירט פאָלגענדער פאַרשלאַג: די לאָדזער מיליטער־מאַכט האָט זיך געווענדעט צו דער שטאָט־פערוואַלטונג וועגען טוישען זיך מיט באָדן, דער גרויסער פּלאַץ אויף זשעראָמסקיעגאָ 113 וואו ס'געפינט זיך דאָס מיליטער־שפּיטאָל געהער צו דער שטאָט, היות ווי די מיליטער־מאַכט וויל אויף דעם פּלאַץ אויסבויען א גרויסן שפּיטאָל פאַר 2 מיליאָן זל., לעגט די מיליטער־מאַכט פאָר, אַז די שטאָט זאָל איהר אָפּטרעטען דעם פּלאַץ און דערפאַר זאָל די שטאָט בעקומען א גרויסען שטח באָדען אין מאַרישין, וועלכער איז ווערט מיט 434 טויזענד זל. מעהר ווי דער שטאָטישער שטח.

ס'ווערט בעשלאָסען דעם טויש צו מאַכען און צוצאָהלען די 434 טויזענד זל.

דאַן טרעט מען צו צו דעם פאַרשלאַג וועגען

צוריקקעהרען דעם 10־מינוטיגען טראַמוואַי־פערקעהר

אנשטאָט דעם 12 מינוטיגען, וועלכער איז איצט איינגעפיהרט. ראַטמ. וואָלטשינסקי ערקלערט, אַז די טראַמוואַי־דירעקציע איז דערמיט נישט מסכים און האָט דערפאַר פאָרגעלעגט, אַז אין די עקען שטאָט זאָל געהען צווייערליי טראַמוואַיען, אַזוי אַז עס וועט אויסקומען, אַז ס'וועט זיין אין די עקען שטאָט יעדע 6 מינוט א טראַמוואַי.

דער שטאָט־ראַט האָט אָבער דערמיט נישט מסכים געווען און בעשלאָסען, אַז יעדער טראַמוואַי־נומער זאָל געהן אין אָפּשניטען פון 10 מינוט.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען צו פאָדערן פון דער טראַמוואַי־דירעקציע, אַז די טראַמוואַיען זאָלען געהן אין דער רעמיזע מיט א שעה שפּעטער ווי ביז איצט און זאָלען ארויסגעהן מיט 20 מינוט פריהער, כדי די ארבייטער וועלכע ארבייטען אין דער ערשטער שיכט זאָלען קענען בעוויזען צו דער ארבייט.

דאַן רעפערירט ראַטמאַן וואָלטשינסקי זיין פאַרשלאַג, אַז די שטאָטישע טראַמוואַיען זאָלען צוגעהן ביז צו די עקען פון שטאָט, דאָס הייסט, ביז ראַדאָגאָשטש, זשובאַרדז און פאַר רודאַ־פּאַביאַניץ.

אַזוי ווי דער ענין איז איצט שווער אדורכצופיהרען, לעגט דער רעדנער פאָר, אַז מיט א נאָרמאַלען בילעט פון שטאָטישען טראַמוואַי זאָל מען קענען צופאָהרען ביז צו די דערמאָנטע ערטער, איבערזעצענדיג זיך אויף די צופאָהר־טראַמוואַיען.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי האַלט, אַז דאָס איז אנ'ענין, וועגען וועלכען מ'דאַרף זיך גענוי פערטראַכטען און דעריבער קאָן מען עס אָנעמען נאָר אַלס וואונש אין דעם זין ווערט דער פאַרשלאַג אָנגענומען.

דאַן ווערט רעפערירט דער פאַרשלאַג וועגען

ביליגער מאַכען דעם טראַמוואַי־טאַריף

דער פאַרשלאַג שטאַמט פון די סאָציאַליסטען, וועלכע האָבען פאָרגעלעגט, אַז א נאָרמאַלער בילעט זאָל קאָסטען 20 גראָשען, פאַר שול־יוגענד — 10 גראָשען און פאַר די, וועלכע פאָהרען צו דער ארבייט זאָלען זיין אבאָנענטס־בילעטען צו 10 גראָשען.

די ענדעקעס האָבען זיך דאָ געוואָלט בעוויזען פאַר דער גאַס און פאָרגעלעגט, אַז א נאָרמאַלער טראַמוואַי־בילעט זאָל קאָסטען בלויז 15 גראָשען, הגם זיי ווייסען, אַז דער ענין איז בכלל נישט אָפּהענגיג פון שטאָט־ראַט נאָר פון דער טראַמוואַי־דירעקציע.

ראַטמאַן דר. קראַוש ווייזט אָן, אַז פאַרשלאַגען דאַרף מען שטעלען רעאַלע, מ'וועט בשום אופן נישט קענען אדורכפיהרען ביי דער טראַמוואַי־דירעקציע, אַז זי זאָל ביליגער מאַכען די בילעטען ביז 15 גראָשען.

דער ענדעק קאָוואַלסקי שרייט: זאָרגט אייך נישט.

ראַטמ. דר. קראַוש: איך זאָרג זיך בכלל נישט, זאָל זיך זאָרגען דער יודישער פאַבריקאַנט טאָראַנטשיק, וועלכען איהר האָט פערטיידיגט און האָט דעם פּראָצעס פערשפּילט.

ראַטמ. ווייצמאַן ווייזט אָן, אַז דער ענין איז נישט אָפּהענגיג פון שטאָט־ראַט, מ'דאַרף בכלל פאָדערן, אַז טראַמוואַי־בילעטען זאָלען ביליגער ווערען און די פאַרשטעהער פון דער שטאָט וועלען אין דער טראַמוואַי־פערוואַלטונג דאַרפען זיך בעמיהען, אַז די רעדוקציע זאָל זיין א וואָס גרעסערע.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי ערקלערט, אַז ער וועט בשום אופן נישט קענען פערטיידיגען אין דער טראַמוואַי־דירעקציע א פאַרשלאַג וועגען א רעדוקציע ביז 15 גראָשען, ווייל דאָס איז נישט קיין רעאַלער פאַרשטעלונג נאָר א מיטינג־פאַרשלאַג.

די סאָציאַליסטען ערקלערען, אַז זיי וועלען שטימען פאַר דעם פאַרשלאַג פון די ענדעקעס, וועלכע דאַרפען אַלס מעהרהייט דעם פאַרשלאַג רעאַליזירען.

צום סוף איז אָנגענומען געוואָרען דער פאַרשלאַג פון די ענדעקעס.

נאָכדעם, ווי ס'ווערט בעטראַכט דער ענין וועגען

אויסקויפען דאָס שטאָטישע שעכט־הויז

און צו דעם צוועק ווערט געשאַפען א קאָמיסיע, טרעט מען צו צו די דרינגענדע פאַרשלאַגען.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי ערקלערט, אַז

די ענדעקעס האָבען אריינגעטראָגען א פאַרשלאַג וועגען נישט צולאָזען צו די זיצונגען א טייל פון דער לאָדזער פּרעסע

דער קאָמיסאַר האַלט, אַז ער קען נישט שטעלען צו אָפּשטימונג אזא פאַרשלאַג, ווייל דער שטאָט־ראַט איז נישט קיין צענזאָר פון צייטונגען און טאָר נישט קאָנטראָלירען וואָס איינער שרייבט, דאָס איז א פראַגע פון דער מאַכט, די זיצונגען זענען עפענטליכע און מ'קאָן וועגען זיי שרייבען.

(די ענדעקעס שרייען: ליגענט).

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי: אויב ס'האַנדעלט זיך וועגען דעם שרייבט דער „אָרענדאָווניק" פערברעכערישע און פאַלשע בעריכטען.

דער ענדעק קוויאַטקאָווסקי פאָדערט דורכאויס, אַז דער פאַרשלאַג זאָל אָפּגעשטימט ווערען.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי: „אַזוי לאַנג ווי איך וועל זיין פאָרזיצענדער פון שטאָט־ראַט וועל איך אזא פאַרשלאַג נישט אָפּשטימען".

צוליב דער קאַטעגאָרישער שטעלונג פון קאָמ. וואָיעוואָדזקי פערלאָזט די ענדעקישע פראַקציע די

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

הזכרה

זונטאָג, דעם 24־טען פעברואַר 1935 5 א זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין דער חברה „נושאי המטה". פּל. וואָלנאָשטשי 3 א הזכרה צו די שלשים פון אונזער אונפערגעסליכען מאַן און פאָטער, גבאי פון „נושאי המטה" נ"ע

חנוך העניך בלאַט

אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען פּינקטליך צו קומען.

די פאַמיליע. 6381

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער פריינד יעקב פּלום צוליב'ן פריה־צייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכע פרוי

נ"ע יאַכעט

זייט געטרייסט!

עקיבה גרינבוים און פרוי

די בעוואוסטע מיהל דער פון פירמע

Młyn Motorowy „Hermanka" Sp. Akc. w Poznaniu

איז מודיע, אַז היי־יאָהר, ווי אַליעהרליך, ווער זי פערמאָהלען

קמח פסח למהדרין מן המהדרין

אונטער גענויער השגחה פון הרב הגאון המפורסים מו"ה אהרן לעווין שליט"א, אבד"ק רישא.

יעדער זאַק מעהל ווערט בעזונדער פּלאָמבירט. אַלע זעק זענען נייע. די פערלאָדונג אין די וואַגאָנס ווערט אָפּגעהיט אין דער מיהל גופא. צום פערמאָהלען אויף קמח פסח וועלען ווערען בענוצט בלויז די שענסטע גאַנץ ריינע ווייצען. די פערמאָהלונג ווערט איבערגעוואַכט אָהן אויפהער בטאָג און ביינאַכט דורך נאמנים. חסידים ויראי' ד'

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צו די פערטרעטער:

פאַר קאָנגרעס פוילען
M. Temkin, WARSZAWA
Pl. Grzybowski 7/16, tel. 20-335

פאַר זאַגלעמביע, דאָמבראָווע
A. Hercygier
BĘDZIN, Sączewska 21, tel. 437

פאַר קראָקא
M. Hofmana Nast.
KRAKÓW, Florjańska 49, tel. 162-79

פאַר לעמבערג
Braunstein & Fränkel
LWÓW, 3-go Maja 3, tel. 1252

פאַר כזאַנאָוו און אומגעגענד
Jakób Gruenbaum
CHRZANÓW, tel. 47

פאַר רישא, פשעמישל און אומגעגענד
Jakób Verständig
RZESZÓW, Zamkowa 6, tel. 51

פאַר אויבערשלעזיען
Karol Ehrenhaus
KATOWICE, 3 Maja 6, tel. 323-74

פאַר נאָווי־טאַרג, זאַקאָפּאַנע און אומגעגענד
Joel Langer
NOWY TARG, tel. 44

פאַר נאָווי־סאָנטש, יאַסלאָ, לימאַנאָוו און גאָרליצע
H. J. Halberstam
KRAKÓW, Wrzesińska 8, tel. 108-48

דאס גרויסע א"י=בילד ● ,,נײַ=ארץ=ישראל" ברויז 3 פארשטעלונגען

היינט פרייטאג 2 מאל, 7.30 און 9 אוונט, ווי אויך שבת און זונטאג פארמיטאג-פארשטעלונגען, אנפאנג 11 און 1 פארמיטאג וועט דעמאנסטרירט ווערן דער גרויסער ארץ-ישראל-פילם א. נ. ,,נײַ ארץ-ישראל"

אין לאקאל פון דער יודענשטאאטס-פארטיי פילסודסקיעגא 57

אויף די פארמיטאג-פארשטעלונגען זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

צו דער פארלאבונג פון אונזערע ג' פריינד

אהרן ליטמאנאוויטש

— מיט פרל. —

פעלא ווײַנגארטען

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

נחמן ראבינאוויטש
נח ווײַנגארטען
אליעזר דיקשטיין
6327

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען חבר

יחיאל ליטמאנאוויטש

מיט פרל. סאלא פעריל

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב.

זלמן בערקאז
יצחק מארגוליס

אגווייזונגען אויף אלע שטעדט פון סאוו.-רוסלאנד אויף ,,טארגסין" נעהמט אן:

Bank Gospodarstwa Krajowego, Powsz. Bank Kredytowy S. A, Tow. „Hias" w Warszawie, Powszechny Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, P.K.O., Oddz. Banku Drezdeńsk. w Gdańsku ווי אויך די פירמעס Biuro Posyłek Bracia Pakulscy

TORGSIN ZSRR
OGÓLNOZWIĄZKOWE ZJEDNOCZENIE DLA HANDLU Z CUDZOZIEMC. MOSKWA, KUZNIECKIJ MOST 14

ווערט-בריוו נעהמען אן אלע פאסט-אמטען.

פון דעצעמבער א בעדייטענדע פרייזען-הנחה אויף די אימפארט און עקספארט=סחורות פון ,,טארגסין".

אינפארמאציעס קענען אלע דערהאלטען אין אינסטיטוציעס אנ:

Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R. R. w Polsce,
ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

אונזער פריינד

יאקוב גוטגאלד און פרוי

צו דער פערלאבונג פון זייער זוהן שלמה (וואנגראוויעץ פאזנאנסקי) מיט פרײַלין אנדזשא זאלאשינסקא (קאליש) ווינשען מיר זיי פיל גליק

אברהם מארכעווקא און פרוי.
6341

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חבר

יחיאל ליטמאנאוויטש

צו זיין פערלאבונג

מיט פרל. סאלא פעריל

משה ראזענבלום — מאיר גאלדבערג
יוסף שפירא — יוסף רייבענבאך

אונזער פריינד

יאקוב גוטגאלד און פרוי

צו דער פערלאבונג פון זייער זוהן שלמה (וואנגראוויעץ פאזנאנסקי) מיט פרײַלין אנדזשא זאלאשינסקא (קאליש) ווינשען מיר זיי פיל גליק

יחיאל בלאהאט און פרוי.
6318

אונזער ליבען חבר

יחיאל ליטמאנאוויטש

צו זיין פערלאבונג

מיט פרל. סאלא פעריל

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב.

יעקב זאלצבערג — אהרן ציטרינאוויסקי
הערש ליפשיץ — אליעזר ישעי' רייכמאן
שלום מארטענפעלד — שכנה פריים

טעאטער ,,ראזמאיטאשטשי" ציגעל-גאס 27

יודישע קינסטלער אין לאדזש, פארן יודישן ווארט אין פאלעסטינע

מארגן, שבת, דעם 23-טען פעברואר 1935 פינקטליך 10.30 פריה

א ליטעראריש=קינסטלערישע אקאדעמיע

מיט'ן אנטייל פון די באקאנטע דיכטער און ארטיסטען:

בראדהעזאן משה, באזשיק מאקס, גראנאך אלעקסאנדער, הילסבערג מרדכי, ליטאן עני, לעמבערגער גרשון, ליפמאן משה, מלאך ל., רובינא פאניא, ראבאן ישראל. — דערעפנונג: ראטמאן ה' ל. האלענדערסקי.

פראגראם: רעדעס ▬ לידער ▬ רעציטאציעס ▬ געזאנג ▬ טענץ.

איינצעלהייטן אין די פראגראמען.

בילעטען פון 25 גר. ביז 1 זל., צו בעקומען אין דער באראכאו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי 9 און אין טאג פון דער אקאדעמיע ביי דער קאסע פון טעאטער.
433

מעמק לבינו אנו מברכים ברכת מז"ט לחברינו היקר

מר יחיאל ליטמאנאוויטש נ"י

לארישיו את העלמה

מרת שרה פעריל שתח"י

יהי רצון שתזכו לבנות את ביתכם בעירינו הקדושה בארץ-ישראל.

המברכים

יעקב קאפעל בערלינער
מיכאל קראוויעצקי
משה לאסקער

א הערצליכען מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער ג. עהרען-פרעזעס

ה' שמעון פריזאנט און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן מיכאל און חינשען צו האבען פון איהם פיל נחת.

גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם ה' פריזאנט מיט זיין זוהן יאסקע צו זייער אבפאהרען קיין ארץ ישראל א גליקליכע רייזע.

די פערוואלטונג פון דער גמילת-חסדים-קאסע, בזשעזשינער 15.

דאנקזאגונג!

מיר מתפללים פון דער שוהל ,,באר מרים" און איינוואוינער פון גייער'ס ריאן דריקען אויס א דאנק דעם

ה' גאלדהערש

גבאי פון דער שוהל ,,באר=מרים" פאר זיין אפפערוויליגע אונערמידליכע ארבייט לטובת אונזער שוהל.

גלייכצייטיג בעטען מיר איהם, נישט צו רעכענען זיך מיט די פאשקווילען מצד עטליכע אונפעראנטווארטליכע מענשען, נאר ווייטער פארטזעצן זייגע לייסטונגען לטובת דער שול — ווייל דאס איז דער וואונש און דער אויס=דריקליכער פערלאנג פון די שוהל=מתפללים.

דער קאמיטעט פון די שוהל-מתפללים.
6346

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד

שמעון פריזאנט און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן מיכאל און ווינשען צו האבען פון איהם פיל נחת.

גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם ה' פריזאנט מיט זיין זוהן יאסקע א גליקליכע רייזע צו זייער אבפאהרען קיין ארץ-ישראל.

יוסף לייב ליפינסקי און פרוי
יעקב שווארץ און פרוי
6655

צו דער תתינה פון אונזער ברודער

משה

מיט פרל.

סאניא גרינשפאן

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

יצחק און דור זאגאיסקי,
עוזע ווארשאווסקא
און פאמיליע ווארשאווסקי.
635

צו דער חתונה פון אונזער חשוב'ן חבר און פריינד

משה דוד ליסשאק

מיט פרל.

מאניע איזראלעוויטש

וועלכע קומט פאר היינט, דעם 22/II ד. י. אין סלופצע ווינשען מיר דעם יונגען פאר גליק און לעבענס-צופרידענהייט

מנחם יאקובאוויטש
יחיאל טושינסקי
אברהם באנדע
6599

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון ,,לינת הצדק" דריקט אויס א דאנק דער פרעזעסין פון דער פינאנץ-קאמיסיע פרוי אסתר בענדער צוזאמען מיט דעם געעהרטען דאמען-קאמיטעט פאר זייער אונערמידליכער ארבייט ביים ארגאניזירען דעם באל אין ,,מאנטיפעל" לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע.

א בעזונדערן דאנק די שוועסטערן עדזשא און סאלא מינצבערג פאר זייער שעהנעם בייטראג צו דער פאנטען-לאטעריע.

441

די פערוואלטונג.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד ה'

שמעון פריזאנט און פרוי

צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זייער ליבען זוהן מיכאל און ווינשען צו האבען פון איהם פיל נחת. גלייכצייטיג ווינשען מיר א גליקליכע רייזע דעם ה' פריזאנט מיט זיין זוהן יאסקע צו זייער אפפאהרען קיין ארץ-ישראל.

שמעון וואלף ליטמאנאוויטש און פאמיליע

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע

פרל. לוניא לעווין

מיט ה'

אדוואקאט לעאן פונט

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט. זאל אייער נייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

אברהם יוסף לענטשיצקי און פאמיליע.
6361

צו דער חתונה פון אונזער חבר און פריינד

משה דוד ליסשאק

מיט פרל. מאניע איזראלעוויטש

וועלכע קומט פאר היינט, דעם 22/II ד. י. אין סלופצע — ווינשען מיר זיי, אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.

געשוויסטער סאקאלאווסקא,
מאשענבערג, ליטעווסקא,
גאטליב, מיקלאשעווסקא.
פינקעלשטיין, ראטענבערג
6342

וויכטיג פאר דאמען!

כדי צו געבען אלעמען די מעגליכקייט איינצוקויפען עלעגאנטע

שיך

פון העכסטער קוואליטעט

פון אונזער פירמע, פערקלענערן מיר אויף דער צייט פון קארנאוואל די פרייזען מיט

20%

SALON OBUWIA מיט אכטונג

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מענער-שיך.

א געזיכערטע פרנסה

פאר די אבדייזענדע קיין פאלעסטינא

דעם 1=טען מערץ ערעפען איך א 3-חדשים'דיגען קורס פאר ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען און גארסעטען.

בעמערקונג: פאר חלוצים פערקלענערטע פרייזען.

הייל-ארטאפעדישע-אנשטאלט
Dyr. Natan Rapaport
פילסודסקיעגא 23.

Z intencji zaręczyn
p. Feli Wajngartenówny
z p. Aronem Litmanowiczem
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Personel F-my
Litmanowicz w Łodzi
6368

Sonia Grynszpan
Moniek Zagojski
ZAŚLUBIENI
Łódź, w lutym 1935 r.
6351

Z intencji zaręczyn kuzynki naszej
p. Feli Wajngartenówny
z p. Aronem Litmanowiczem
składają wiązankę życzeń
Leonostwo Lajzerowicz

צו דער פערלאבונג פון אונזער חבר

חיים ראזענבערג

מיט פר"ל.

אנדזשא גאלדבערג

ווינשען מיר א הארציגען מזל=טוב און א גליקליכע צוקונפט

ח. קראקאווסקי
און ל. סאבאצקי
6655

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווער-געטראפענער

פאמיליע פריימאן

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען מאן און פאטער

שמואל דוד נ"ע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

HENRYK HERCBERG
z RODZINĄ
443

בעקאנטמאכונג.

צו אלע פרוכטהענדלער און קאלאניאלהענדלער פון גייערס ראיאן.

ווער עס וויל האבען

פאמעראנצען

אויף בילינע פרייזען זאל קומען אין פעראיין פלאץ ריימאנטא 5/6 זונטאג, ד. 24 פעברואר פון 5–10 אוו.

די פערוואלטונג.
6371

פאר גאלד, בריליאנטען

ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעם

צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד

ה' ישראל שווארצבערג

מיט פרל. אידא באנדאנסקא

ווינשען מיר א הארציגען מזל=טוב און א גליקליכע צוקונפט

פישל הארן און פאמיליע.
321

עסטרייכישער קאנצלער אין פאריז

גרויסע פראטעסט-דעמאנסטראציעס געגען קאנצלער שושניג. — צוזאמענשטויסן, צוטריבן די דעמאנסטראנטן און 800 ארעסטירטע

פאריז, 21 (ספ. טעל.)

דער עסטרייכישער קאנצלער שושניג און אויסערן-מיניסטער בערגער וואלדעגג, זענען היינט 9,20 אנגעקומען קיין פאריז, אויף דער באהן-סטאציע האט די בעגריסט פלאנדען און לאוואל.

פאריז, 21 (ספ. טעל.)

נעבן דער באהן-סטאציע האבן זיך פארזאמעלט גרויסע מאסן סאציאליסטען און קאמוניסטען כדי צו דעמאנסטרירן געגען עסטרייכישן קאנצלער שושניג.

די פאליציי איז געווען ספעציעל מאביליזירט כדי נישט צו דערלאזן צו דער דעמאנסטראציע ביי דער סטאציע.

ביים פונאנדערטרייבן דעם המון איז געקומען צו אינצידענטן. עס זענען ארעסטירט געווארן העכער 800 פערזאן.

אויף דער סטאציע האט מען קיינעם נישט צוגעלאזן, אפילו נישט קיין פאטאגראפיסטן.

פאריז, 21 (ספ.)

די פראנצויזיש-עסטרייכישע שמועסן וועלן זיך ארומנעמען די לאנדאנער אפמאכן און וועלכע עסטרייך איז בעווונדער פעראינטערעסירט.

זונטאג וועלן די עסטרייכישע מיניסטארן פאהרן קיין לאנדאן און דארט וועלן זיי זיך קאנפערירן מיט די ענגלישע מלוכה-מענער.

פאר דער שעהנקייט פון דיין קערפער

זאל דיין יעדע איינציגע באד זיין א באד פון שעהנקייט... נוץ די זייף Palmolive אויסגעארבייט פון פרוכט-אייל און פון פאלמעס — דרינגט אריין טיף אין די פארעס, דערהאלט א גלאטיגע הויט.

MYDŁO PALMOLIVE

רעדע פון פינאנץ-מיניסטער זאוואדזקי

וועגן שטייערן און א לאנגטערמיניגער הלוואה

ווארשא, 21 (טעלעפאניש)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער בודזשעט קאמיסיע ביים סעטאט האט גענומען א ווארט דער פינאנץ-מיניסטער זאוואדזקי, וועלכער האט גערעדט וועגן בודזשעט-דעפיציט און האט אנגעוויזן, אז דער דעפיציט דארף געדעקט ווערן מיט שטייערן. די געזעלשאפט האט דער מיניסטער געזאגט — מוז איז דער פארם פון שטייערן צושטעלן מיטלען אויף צו דעקן די מלוכה-אויסגאבען, די פליכט פון בירגער איז צו דעקן די הצטריכות'ן פון דער מלוכה, דער חוב פון דער מלוכה איז די דאזיגע אויסגאבען צו רעדוצירן.

ווייטער האט דער מיניסטער גערעדט וועגן אופן פון איינמאהנען די שטייערן און האט דאביי פערענטפערט די שטייער-בעאמטע, וואס שייך פערלעגענע שטייערן האט דער מיניסטער געזאגט, האט די רעגירונג גרויסע פראיעקטן, וואס זענען נוגע צו פערקלענערן די דאזיגע סומען, אדער ליקווידירן. דאס הייסט נישט אין גאנצן שטרייכען די פערלעגענע סומען, נאר ליקווידירן אויף אן אופן, וואס זאל נישט בעריהרן די אינטערעסן פון צאהלער.

די רעגירונג וועט ארויסטרעטן מיט א פראיעקט פון א לאנגטערמיניגער הלוואה ספעציעל אויף אינוועסטיציעס.

איינגלידערונג פון די יוד. קהלות

אין סאאר-געביט אין דייטשען יודענטום

סאארבריקען (יט"א) דאס „נאכריכטענבלאט פון די סינאגאגען געמיינדעס אין סאאר - געביט" בעהאנדעלט אויספיהרליך די איינגלידערונג פון די סאאר-יודען אין דייטשען יודענטום. די צייטשריפט דריקט אויס די איבערצייגונג, אז די סאאר-יודען וועלן פריינדליך און ברידערליך אויפגענומען ווערן דורך די איבעריגע דייטשע יודען. ווייטער ווערט מיטגעטיילט, אז דער פרעזידענט „רייכספערטרעטונג" פון די דייטשע יודען ראבינער ד"ר בעק וועט ארויסטרעטן מיט א רעדע אויף א פייערונג אין סאארבריקען, געווידמעט דעם 800-יעהריגען געבורטסטאג פון רמב"ם. דער דאזיגער ארויסטריט דארף אונטערשטרייכען דעם צוזאמענבונד פון די סאאר-יודען מיט'ן גאנצן דייטשען יודענטום.

די יודישע קהלות אין סאאר וועלן בילדען א בעשטאנדטייל פון פרייסישען לאנדעס-באנד פון די יודישע קהלות.

א ישיבה אויפ'ן נאמען פון הרב שמואל מאהילעווער

ווארשע (יט"א) דער מרכז הישיבות ביים צ. ב. פון „יבנה" האט בעשלאסען צו גרינדען א ישיבה „בית שמואל" אויף דעם נאמען פון הרב שמואל מאהילעווער. די ישיבה איז צייטווייליג געעפענט געווארען אין ווארשע אין דער שוהל „יבנה" (פאוויא 40).

דער פאקט פון עפענען א ישבה אויף דעם נאמען פון שמואל מאהילעווער איז בעגריסט געווארען מיט צופרידענהייט אין די רעליגיעז-נאציאנאלע קרייזען, איבער-הויפט צווישען די אלטע חובבי ציון. גלייכצייטיג האט דער מרכז הישיבות בעשלאסען צו בעניי'ען דעם אלטען חנוך-פאנד „קופת ר' עקיבא".

יודען טארען זיך נישט בענוצען מיט דעם „דייטשען גרוס"

בערלין (יט"א) די „פרענקישע טאגעסצייטונג" אין נירענבערג און די „וועסטפאלישע לאנדעסצייטונג ראטע ערדע" גרייפען שארף אן יודען, וועלכע בענוצען זיך מיט דעם „דייטשען גרוס". די צייטונגען טיילען מיט וועגן פאלען, ווען מען האט ארויסגעווארפען פון די אמטען יודישע פערמיטלער, וועלכע זענען געקומען צו בעקומען בעשטעלונגען און האבען זיך דערביי בענוצט מיט דעם „דייטשען גרוס".

BRANKA-LUX

Śmietankowa

שמאנד-שאקאלאד

ברענגט קראפט און געזונדהייט!

ביוסט פון קעניג אלבערט

ביים אריינגאנג אין די שוהלען אין בעלגיען

אנטווערפען (יט"א) די יודישע קהלות פון ליעזש און שארלערוא האבען זיך געווענדעט צום קעניג לעאפאלד מיט דער ביטע צו ערלויבען אויפצושטעלען ביים אריינגאנג פון די שוהלען פון די דערמאהנטע קהלות א ביוסט פון פערשטארבענעם קעניג אלס צייכען פון דאנקבארקייט צו דעם גרויסען אוהב ישראל. דער קעניג האט געענטפערט אז ער איז גערירט פון דער פריינדליכער איניציאטיוו פון די בעלגישע יודען. אין קאמיטעט וואס וועט דורכפיהרען דעם בעשלוס פון דער ליעזשער קהלה געהען אריין צוו. אנד. דער בירגערמייסטער באלאן, דער גובערנאטאר פיערארד און דער מיליטערישער קאמענדאנט גענעראל וואזין.

DR. MED

H. Różaner

הויט, ווענערישע און מענער-שוואכקראנקהייטן

NARUTOWICZA 9, tel.8-98.

נעמט אן פון 9–12 פארמ. און פון 5–9 אוועגד

פון 12–2 מיטאג אין דער לעטשניצע זגערושער 17

אויגען-קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוועגד.

AMBULATORJUM ZŁAMAN

(צובראכענע קנאכען)

מיט רענטגען-דורכלייכטונג אויפ'ן ארט

לעמשניצע-פרייזען

Dr. J. Lubicz

Południowa 9, tel. 183-17.

אכטונג, דאמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט, 1 שטאק

בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע

באלאווע און חופה-קליידער

לוים די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעארבעט

קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!

קומט און איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa

Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

Dr

Wajnberg

ספעצ. פון לונגען- און הארץ-קראנקה.

וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145

טעל. 126-02.

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–5, 8–9 אב.

אויף אויסצאהלונגען

ווער עס וויל זיין שעהן און עלעגאנט געקליידעט, זאל קומען צו דעם בעוואוסטען הערן-שניידער 633 I

ה. ראטבערג,

פיעטריקאווער 197.

קומט און קלויבט אייך אויס סחורה! ביליגע פרייזען! סאלידע אויספיהרונג!

פאר 2.50 זל.

לערנן איך אויס גרינדליך **טאנצען**

פאקסטראט, סלאופאקס, וואלס אנגעלסקי, טאנגא א. ז. וו.

איינשרייבונגען אין דער

טאנץ-שולע

פאלודניאווא 10

דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער

ד. פרידוואלד.

אויערען, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9–2 און פון 4–8 אוונט.

Dr. med.

Leon Familier

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

שערפיעז 37 (בענעדיקטא) 6.

נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

מארגן, שבת, דעם 23 ה. ח. 10 פרי קומט פאר אן

אקאדעמיע

געווידמעט דעם הערויזם דער ארבעטער-באוועגונג

אין פראגראם:

1) רעדעס פון די חברים: י. פאט (ווארשע), ס. נוטקעוויטש און ב. וויראווסקי.

2) ארויסטריט פון בלאז-ארקעסטער ביי דער געז. „קולטור-ליגע".

3) רעציטאציעס אויסגעפ. דורכן ח' בעראנקיעוויטש, מיטגליד פון דער דראמאט. סטודיע „באגינען" ביי „קולטור-ליגע".

בילעטן פון 20 גראשן אן שוין צו בעקומען.

ל. קאמ. פון „בונד"

ל. קאמ. פון יוגנט-בונד „צוקונפט"

455

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!

אריגינעלע רויטע-וויינען

ווי אויך **אונגאר-וויינען**

פון דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון

ע. שיקיער אינה.: ישראל שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1

טעל. 107-84.

Acetatseide

מאט געשליכטעט

גלאנץ, רויה און פארבינ

ביי דער פירמע

Bracia BORNSTEIN

Śródmiejska 4, tel. 183-89.

בעקאנטמאכונג.

זונטאג, דעם 24 פעברואר 1935 פינקטליך 4 א זייגער נאכמיטאג צום ערשטען טערמין און פינקטליך 7 א זייגער אוועגד צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל מיטגלידער קומט פאר די פארטזעצונג

פונקט וואהלען

פון דער

אלגעמיינער יעהרליכער פערזאמלונג

וועלכע איז נישט צושטאנדגעקומען זונטאג ד. 17/2 ה. י. פון דעם נעבענזייטיגען הילפס-פעראיין גמילת חסדים גרינער מארק 7.

בעמערקונג: אפיציעלע איינלאדונגען ווערן נישט ארויסגעשיקט.

429 די פערוואלטונג.

האנטווערקער-פעראיין אין דער פוילישער רעפובליק, אפט. לאדזש, ציגעל-גאס 4.

אכטונג, מיטגלידער!

שבת, דעם 23-טען פעברואר ה. י. 5 נאכמיטאג צום ערשטען טערמין, און 6 נאכמיטאג צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל אנוועזענדיגע, קומט פאר אין לאקאל פון דער א. ס. ג. „מארגענשטערן" פאלודניאווא 36

די אלגעמיינע בעריכטס-פערזאמלונג

מיט וואהלען פון א פערוואלטונג.

רעכט אנטיילצונעהמען אין דער פערזאמלונג, האבען די אלע מיטגלידער וועלכע האבען בעצאהלט דעם מיטגליד-אפצאהל ביז'ן 1-טען דעצעמבער 1934. און נייע מיטגלידער' וועלכע האבען זיך פערשריבען ביז צום 15 יאנואר 1935. איינגאנג נאר מיט מיטגליד-ביכלעך.

6325 די פערוואלטונג.

ענטשולדיגונג

איך ענטשולדיג מיך פאר דער צושניידער-סעקציע פון אבערהעמדער ביים בעקלייד-פעראיין וו' אפטיילונג אנראדאווא 9, פאר געהען ארבייטען אהן זייער הסכמה. אלס צייכען פון חרטה גיב איך 50 זל. פאר'ן פעראיין. איך בלייב אויף ווייטער א געטרייער מיטגליד פון די כאלופניקעס פון אבערהעמדער און לעבער-נייהער-סעקציע, ציגעל-גאס 4.

9896 י. האכמאן

געשפּאַנטע לאַגע אין אַלזשיר

אַראַבער פירהען אַ שאַרפע העץ-קאַמפּאַניע געגען יודען

פּאַריז, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
די לאַגע אין אַלזשיר איז אַ געשפּאַנטע. די אַראַ־בער באַיקאָטירען יודישע געשעפטען און פירהען אַ שאַרפע יודען־העצע. די פראַנצויזישע רעגירונג בע־הערשט די לאַגע.

דאָס אײַז אויף דער ווייסעל אין וואַרשאַ האָט געריהרט

וואַרשאַ, 21 (טעלעפאָניש)
דאָס אײַז אויף דער ווייסעל אין וואַרשאַ, האָט אויף אייניגע ערטער געריהרט.
בײַ דער באַהן־בריק בײַם צידאַטעל האָט 8 אין אָוועגד דאָס וואַסער זיך אָנגעזאַמעלט אויף 5 צענ־טימעטער הויך.

אָרגאַניזיר - אַרבייט פון דער „אָרגאַניזאַציע פון אַלגעמיינע ציוניסטען אין פּוילען"

וואַרשאַ (יט"א) נאָכ׳ן צוטריט פון דער יו־געגד־אָרגאַניזאַציע „עקיבא" צו דער „אָרגאַניזאַציע פון די אַלגעמיינע ציוניסטען אין פּוילען" איז מען בײַ דער מיטהילף פון די עקיבא גרופּען צוגע־טרעטען אינטענסיוו צו גרינדען אָפּטיילונגען פון דער „אָרגאַניזאַציע פון די אַלגעמיינע ציוניסטען" אין אַ רייה שטעט.
בײַ דער מיטווירקונג פון פאַרשטעהער פון הויפּט־סעקרעטאַריאַט פון „עקיבא" מגר. רייכפעלד זענען — ווי מען טיילט מיט — געגרינדעט געוואָרען אָפּטיילונגען פון דער אָרגאַניזאַציע אין טשענסטאָ־כאָוו, בענדין און סאָסנאָוויץ.

זאַמעל-בוך געווידמעט דעם אָנדענקען פון לעאָ מאָצקין

ירושלים (יט"א) די ציוניסטישע וועלט־אָרגאַניזאַציע און דער קאָמיטעט פון די יודישע דעלעגאַציעס אין פּאַריז האָבען באַשלאָסען אַרויס־צוגעבן אַ זאַמעל־בוך געווידמעט דעם אָנדענקען פון לעאָ מאָצקין.
דאָס זאַמעלבוך וועט ענטהאַלטען אַן אויספיר־ליכע ביאָגראַפיע פון דעם פאַרשטאָרבענעם יודישען כלל־טוער און ציוניסטישען עסקן, אַן אויסוואַהל פון זיינע רעדעס און אַרטיקלען ווי אויך זכרונות פון זיינע פריינד און חברים.
אַלע פּערזאָנען, וועלכע באַזיצן אַרײַגבעלע מאַ־טעריאַלען וועגן לעאָ מאָצקין, ווערן געבעטען זיך צו פאַרשטענדיגען מיט ה' א. ביין (ירושלים— קרית שמואל). דער רעדאַקציע־קאָמיטעט באַשטעהט פון די ה"ה: ד"ר נחום גאָלדמאַן, ביידיטש און י. גרונקין.

קוים 1 יוד

בעפרייט פון דער תפיסה אין עכו

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
ס'האָבען זיך פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז די אַרעס־טאַנטען פון דער עכו'ער תפיסה האָבען ווידער אָנ־געהויבען דעם הונגער־שטרייק. די קלאַנגען ווערען אָפיציעלע אָפּגעלייקענט. היינט איז איין יוד, גרי־שא פּופּקאַ, בעפרייט געוואָרען פון תפיסה.

הילף-אַקציע פאַר פּוילישע יודען

ראַטיפיצירט פון דער פעדעראַציע פון די ענגלישע הילף-פעראיינען

לאָנדאָן, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
די פעדעראַציע פון די יודישע הילף־אָרגאַניזאַ־ציעס האָט אויף איהר לעצטער זיצונג ראַטיפיצירט דעם אָפּמאַך וועגען דער זאַמעל־אַקציע פאַר די פּוי־לישע יודען.

די פונקציעס פון יודישען וויצע-בירגערמייסטער אין ירושלים'ער שטאָט-ראַט

לאָנדאָן, 21 (יט"א טעלעגראַפיש)
נעכטען האָט אין פּאַרלאַמענט דעפּ. ווערדזש־וואוד אָנגעפרעגט דעם קאָלאָניען־מיניסטער, ווי ס'זענען פאַרטיילט געוואָרען די פונקציעס פון ירו־שלים'ער שטאָט־ראַט.
דער קאָלאָניען־מיניסטער האָט געענטפערט, אַז דער יודישער וויצע־בירגער־מייסטער וועט פאַרטרע־טען דעם אַראַבישען בירגערמייסטער נאָר דאַן, ווען דער לעצטער וועט נישט זיין אָנוועזענד.

געערדט אין ענגלישען פּאַרלאַמענט וועגען פּויליש-ענגלישען האַנדעלס-טראַקטאַט

לאָנדאָן, 21 (ספּ. טעל.)
דער ענגלישער האַנדעלס־מיניסטער האָט אין פּאַרלאַמענט אינפאָרמירט וועגען געשלאָסענעם האַנ־דעלס־טראַקטאַט צווישען פּוילען און ענגלאַנד און האָט ערקלערט, אַז עס ווערען געמאַכט שריט, וואָס גיכער אונטערצושרייבען דעם דאָזיגען טראַקטאַט.

נעכטיגע סיים-זיצונג

וואַרשאַ, 21 (טעלעפאָניש)
אויף דער היינטיגער סיים־זיצונג איז בע־טראַכט געוואָרען דער געזעץ־פּראָיעקט וועגען רעק־רוטען־פּאָבאָר. רעפערירט האָט דעם געזעץ־פּראָיעקט דעפּ. סיציגסקי (ב. ב.), וועלכער האָט געזאָגט וועגען פּאָבאָר אויפ'ן יאָהר 1935 אָנווייזענדיג, אַז דער צאָהל־צושטאַנד פון מיליטער דאַרף פעסט שטעלען אַ באַזונדערער געזעץ. צוליב דעם, וואָס ביז איצט איז אַזאַ געזעץ נישט אָנגענומען גע־וואָרען, וועט דער איצטיגער פּראָיעקט אָפּגעשיקט צום ביודזשעט אויפ'ן יאָהר 1935/36. וואו ס'גע־פינען זיך אַלע אויספיהרליכע ציפערען.
ס'הויבען זיך דאַן אָן די דיסקוסיעס. דעפּ. וואַראַשקיעוויטש אין נאָמען פון „קלוב לודאָווי" ער־קלערט, אַז זיין קלוב וועט שטימען פאַר'ן געזעץ און דערבײַ בעקלאָגט אויף דער שלעכטער לאַגע פון פויער.
דעפּ. שלענדזשינסקי ערקלערט, אַז די פּ. פּ. ס. שטעהען אויפ'ן שטאַנדפּונקט, צו שיצען די אומאָפּהענגיגקייט פון לאַנד, ס'איז נישטאָ קיין בעסערע גאַראַנטיע פאַר דער דאָזיגער שוץ, וואָס אַ דירעקטע צוזאַמענבינדען דעם גורל פון דער מלוכה מיט די אַרבייטער־מאַסען. בײַ די איצטיגע בעדינגונגען הייסט דאָס שטימען פאַר דעם דאָ־זיגען פּראָיעקט אַ דירעקט אויסדרוקען צוטרוי פאַר'ן גאַנצען איצטיגען רעגירונגס־סיסטעם, פאַר דער איבערליכער און אויסערליכער פּאָליטיק, אַזאַ צוטרוי האָבען מיר נישט, דערפאַר וועלען מיר שטי־מען געגען דעם פּראָיעקט (אַפּלאָדיסמענטען אויף די בענק פון פּ. פּ. ס. און אַ שטורם אויף די בענק פון די ב. ב.)
די קאָמוניסטישע דעפּוטאַטקע איגנאַשאַק, זאָגט זיך אַרויס געגען דעם פּראָיעקט און ווען זי מאָטי־ווירט איהר שטעלונג, רופט זי דער מאַרשאַלעק צו אָרדנונג.
דער געזעץ־פּראָיעקט איז אָנגענומען געוואָ־רען געגען די שטימען פון פּ.פּ.ס. און קאָמוניס־טען. די אוקראַינער זענען בײַ דער אָפּשטימונג נישט געווען אין זאַל.
נאָך דעם ווערען בעטראַכט אַ גאַנצע רייהע געזעץ־פּראָיעקטען, וועלכע ווערען אָנגענומען אין דער צווייטער און דריטער לעזונג. ווייטער ווערען אָנגענומען אַ גאַנצע רייהע ראַטיפיקאַציע־אויסטאַוועגן וואו: האַנדעלס־פאַרשטענדיגונגען מיט האָלאַנד, פינלאַנד, דענעמאַרק און סאָוויעטען.
דעפּ. יעשקע (ב.ב.) רעפערירט דעם געזעץ־פּראָיעקט וועגען ראַטיפיצירן די פאַרשטענדיגונג מיט דײַטשלאַנד, וואָס איז געשעהען דעם 15־טען דע־צעמבער 1933 און דעם 5־טען מערץ 1934. אויך אַ געזעץ־פּראָיעקט וועגען ראַטיפיצירען דעם פּראָטאָקאָל מיט דײַטשלאַנד פון 7־טען מערץ 1934.
דעפּ. רימאַר (נ. ד.) שטעלט פעסט, אַז דער אָפּ־מאַך מיט דײַטשלאַנד וועקט אין די פאַראינטע־רעסירטע קרייזען אַ געוויסען פאַרבעהאַלט, ער האַלט, אַז מ'דאַרף דעם ענין איבערשיקען אין דער אינדוסטריע־און האַנדעלס־קאָמיסיע.
אין דער אָפּשטימונג איז רימאַר'ס פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפען געוואָרען און די ראַטיפיקאַציעס זע־נען אָנגענומען געוואָרען אין דער צווייטער און דריטער לעזונג.
נאָך דעם זענען נאָך אָנגענומען געוואָרען 6 ראַטיפיקאַציע־אויסטאַוועגן אין דער צווייטער און דריטער לעזונג.
דעפּ. וויערטשינסקי (ב. ב.) לעגט פאָר אין נאָמען פון דער רעגולאַמין־קאָמיסיע, אַרויסצוגעבען דעם דעפּ. יאַן ציבוך, וועלכער ווערט בעשולדיגט לויט'ן אַרט. 51 וועגען טשעקען. ס'ווערט בעשלאָ־סען דעם דעפּ. ציבוך אַרויסצוגעבען.
צום סוף האָט דעפּ. יאַוואָרסקי (ווייס רוס) אָפּ־געגעבען אַ פּערזענליכע ערקלערונג אין וועלכער ער האָט אויסגעפיהרט, אַז נישט אָפּזאָגענדיג זיך פון זיין נאַציע אין הסכם מיט'ן געוויסען און טיפער איבערצייגונג, בעטראַכט ער די צוזאַמענ־אַרבייט צווישען ווייס רוסען מיט פּאָליאַקען צום וואויל פון ביידע פעלקער (אַפּלאָדיסמענטען אויף די בענק פון ב. ב.).
דערמיט איז די זיצונג געשלאָסען געוואָרען.

ענדעקעס אויפגעריסען די נעכטיגע זיצונג פון לאָדזער שטאָט-ראַט

(ענדע פון דער ערשטער זייט)
זיצונג און אין זאַל בלייבט נישט קיין קוואָרום צו־ליב וואָס דער פאָרזיצער איז געצוואונגען צו שלי־סען די זיצונג.
בײַם אַרויסגעהן פון זאַל האָט דער ענדעקישער ראַטמאַן קעלקאַ געדראָהט מיט דער פויסט אין דער זייט פון די יודישע ראַטמענער און שרייט:
„וואַרט מיר וועלען אייך ווייזען!"
ראַטמאַן יאָעל פאַרלאַנגט, אַז דער פאָרזיצער זאָל אַרויסציהען פון דער דאָזיגער דראָהונג די גע־העריגע קאָנסעקווענצען.
קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי הייסט די דאָזיגע דראָ־הונג אַריינטראָגען אין פּראָטאָקאָל.
ווי מיר האָבען שפּעטער נאָכגעקוקט דעמדריג־גענדען פאָרשלאַג פון די ענדעקעס וועגען דער פּרעסע, האָט זיך געהאַנדעלט וועגען „נייעס פּאָלקסבלאַט, „רעפּובליקאַ" און „גלאָס פּאָראַנני".

אויפקלערונג פון דער טראַמוואַי-דירעקציע

אין דער אַנגעלעגענהייט פון פאָהר-פּלאַן און פרייזען פון די בילעטען

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דיסקוסיע, וואָס האָט זיך אַנטוויקעלט אין דער שטאָטישער קאָמי־סיע פאַר אַלגעמיינע ענינים מכּח די טראַמוואַיען, האָבען מיר זיך געווענדעט צו דער טראַמוואַי־די־רעקציע מיט דער ביטע וועגען אינפאָרמאַציעס. מיר האָבען דערהאַלטען פאָלגענדע אויפקלערונג:
מיר האָבען איינגעפיהרט אַ 12־מינוטיגען וואַ־גאָן־פאַרקעהר, ווייל אויף אַזאַ אופן קאָן מען דאָס צופּאַסען צום טעמפּאָ און שטראָם־שפּאַנונג, וואָס ענדערט זיך אין משך פון טאָג און בעזונדערע שעה'ן אין די קוואַרטאַלען פון דער שטאָט.
דער ציל פון דער ענדערונג איז טאַקע געווען צו בעדינגען די פאָרשטעט, ווייל פון אַלע סטאַציעס און עקען שטאָט האָבען געזאָלט אָפּגעהן טראַמוואַיען נישט יעדע 10 מינוט ווי ס'איז געווען פריהער נאָר יעדע 6 מינוט. און אין מאַנכע פונקטען יעדע 4 מינוט.
דאָס איז אָבער געווען מעגליך בײַם דערהאַלטען די 12־מינוטיגע בעוועגונג. דערבײַ איז כדאי צו בע־מערקען, אַז אין די שעה'ן פון דער פאַרגרעסערטער בעוועגונג לאָזען מיר אַרויס פאָהר צוגאָב־טראַמ־וואַיען.
וואָס שייך דעם פּרייז פון טראַמוואַי־בילעטען איז כדאי צו ווענדען די אויפמערקזאַמקייט, אַז אין דעם קאָנ־צעסיע־אָפּמאַך איז ער פעסטגעשטעלט געוואָרען אויפ'ן יסוד פון אַ געוויסען מאַטעמאַטישען מוס־טער, וועלכער גיט בײַ אַ גענויער אָנווענדונג אַ בע־דייטענד העכערן פּרייז, ווי דער לעצטענס געגומע־נער, ד. ה. 25 גראָשען.
אויב מיר אָנערקענען איבריגענס אַלע טאַריף־הנחות, וואָס ווערען אָנגעווענדעט דורך די לאָדזער טראַמוואַיען, דאַן שטעלען מיר ליכט פעסט, אַז דער דורכשניטליכער פּרייז פונם טראַמוואַי־בילעט איז פּאַקטיש אויף אַן ערך פון 30 פּראָצענט נידרי־גער פונם נאָרמאַלען טאַריף. אַלזאָ, איז ער אין דער ווירקליכקייט — איינער פון די ביליגסטע אין פּוי־לען.

ראַדיום פאַר'ן הדסה-שפּיטאַל

ירושלים (יט"א) די לאָנדאָנער פירמע „דערבי ענד קאָמפּ". האָט געשפּענדעט אַ קליין קוואַנטום ראַדיום פאַר דער ראַדיאָ־ביאָלאָגישער אָפּטיילונג פון הדסה־שפּיטאַל, בראָש פון וועלכער עס שטעהט דער בעריהמטער ראַדיאָלאָג פּראָפ. לאַנדויג האַלבערשטעטער.

בײַ רעוומאַטישע ליידען, ברעכעניש אין די ביינער און רוקען

פּאָדאַגרע און נערווען־ווערטאָגען ווערט אָנגעווענ־דעט טאָגאַל. ס'פאַרלייכטערט די ווערטאָגען און ברענגט אַ פאַרלייכטערונג אין די ליידען. טאָגאַל ווערט אויך אָנגעווענדעט בײַ גריפּע און פאַרקיהלונג. אָריגינעלע טאָגאַל־טאַבלעטקעס קאָן מען בעקומען אין דער נאָהענטסטער אַפּטייק.

רעפּרעזענטאַנץ-טעאַטער
„ראָזמאַיטאָשטשי"
ציגעל-גאַס 27. טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

גאַסטשפּילען
פון'ם בעריהמטען יודיש-דײַטשען קינסטלער,
פּרעמיער פון ריינהאַרד- און פּיסקאַטאָר-
טעאַטערן
אַלעקסאַנדער
גראַנאַך
היינט פרײַטאָג און מאָרגען שבת
9.30 אָוונט
פּאָפּולערע פּרייזען
ווידערהאָלונג פון דער
גרויסער פייערליכער
פּ ר ע מ י ע ר ע
אַלעקסאַנדער גראַנאַך'ס
צווייטע מאָנומענטאַלע אויפפיהרונג
שיילאָק

אין 8 בילדער פון וויליאַם שעקספּיר
רעזשי: אַלעקסאַנדער גראַנאַך.
פּ ע ר ז אָ נ ע ן: ל ו י ט פּ י ע ס ע

שיילאָק, אַ רייכער יוד	אַלעקס. גראַנאַך
יעסיקאָ, זיין טאָכטער	רייזל ליבראָווסקאַ
טובאַל, אַ יוד זיין פריינד	מאַקס באָזשיק
פּאָרציאָ, אַ רייכע יורשטע	פאַני רובינאַ
נעריסאָ, איהר קאַמערדינערן	עני ליטמאַן
אַנטאָניאָ, סוחר פון וועניעדיג	משה ליפּמאַן
באַסאַניאָ, זיין פריינד	יצחק גרינדבערג
גראַציאַנאָ / סאַלאַניאָ / סאַלאַריאָ — זיינע פריינד	גרשון לעמבערגער / מ. בושעושינסקי / ג. אַפּעל
לאָרענצאָ, יעסיקאָס געליבטער	מרדכי הילסבערג
דער דאָזש (ריכטער פון וועניעדיג)	דוד האַמבורגער
פּרינץ פון מאַראָקאָ	יוסף סטרוגאַטש
פּרינץ פון אַראַגאָן	ש. הערשקאָוויטש
אַלטער גאָבאָ	ישעיהו צחילוך
לאַנטשעלאָט, זיין זוהן	א. קירשענבוים
באַלטאַזאַר, דינער בײַ פּאָרציאָ	אברהם באָזשיק
שרייבער	דוד דאָהן

מאָרגען שבת, 4.30 נאָכמיטאָג
הנחה-פאָרשטעלונג
שיילאָק

אַכטונג!
נאָך דער פאָרשטעלונג וועט
אַלעקסאַנדער גראַנאַך
האַלטען אַ קורצען רעפעראַט
וועגען שיילאָק און זיין
אויפפאַסונג.

נתן מיליקאווסקי ז״ל

(צו די שלושים נאך זיין פטירה)

דער היסטאריקער, וועלכער וועט וועלען שיל־דערן דאס יודישע לאדז, פאר׳ן אויסברוך פונ׳ם וועלט־קריג, וועט זיך מוזן אפשטעלן אויף דער פערזאן פונ׳ם נפטר, דעם ביי אונז באקאנטען, ציוניסטישען מטיף, נתן מיליקאווסקי, אויף זיין שאפען און ווירקען אין דער דאזיגער תקופה, ביי אונז אין שטאט.

געווען איז עס א צייט, פון א גלייכצייטיגער עקאנאמישער עליה און גייסטיגער ירידה, א „פראס־פעריטי״־צייט פון אויפשוואונג פון אינדוסטריע און האנדעל. דאס „פוילישע מאנטשעסטער״ איז געוואקסען און געבליהט, לאדז האט געהאנדעלט און בעהאנדעלט מיט׳ן גרויסען און ברייטען רוס־לאנד, און געשמ׳ט מיט איהר רייכטום.

די ווענינע יודישע נאציאנאלע עלעמענטען האבען זיך דאן גרופירט ארום דער ציוניסטישער שוהל „אהל־יעקב״, וועלכע איז געגרינדעט געוואר־ען לשמה ולשמה אויף די הויפט־נאציאנאלע דריי יסודות: „תחית העם, הארץ, השפה העבריה״, און די שוהל האט באמת טרייע ערפילט איהר אויפ־גאבע צו פאפולאריזירען דעם ציוניסטישען געדאנק. דא האבען זיך אבער די גרינדער און חברי־הועד פונ׳ם „אהל־יעקב״ ארומגעזעהען, אז כדי אריינ־צוריינגען אין די ברייטערע מאסען, די צו נאציא־נאליזירען, מוז מען אין דער זעלבער שוהל אומבע־דינגט האבען א שטענדיגען רעדנער, א מטיף קבוע, צו דעם צוועק איז עס אנגאזשירט געווארען נתן מיליקאווסקי, וועלכער האט זיך באמת גאנץ קורץ ארויסגעשטעלט אלס דער ריכטיגער מאן אויפ׳ן ריכטיגען פלאץ.

זייענדיג פון דער נאטור בעשאנקען מיט אלע מעלות, מיט וועלכע א פאלקס־רעדנער קען זיך באר אויסצייכענען, איז מיליקאווסקי זעהר גיך געווארען דער ליבלינג פון יודישען לאדז. אויסער׳ליך אפילו א טיפ פון א שטאלצען אריסטאקראטישען יוד: הויך געוואקסען, משכמו ומעלה גבוה מכל העם, פעסט געבויט, ברייט, מזרח־טיפ, מיט גרויסע לויכטענדע אויגען. אויף דער בימה פלעגט ער פשוט בעצויבערען און געריעדט האט ער מיט א גלענצענדער שעהנער שפראך, מיט פאטאס און התלהבות.

יעדע רעדע זיינע אין „אהל־יעקב״ איז געווען אן אויפפאלג פאר׳ן ציוניזם. ער האט שטענדיג צוגעצויגען א ריזיגען עולם.

דער וועלט־קריג איז אויסגעבראכען. ס׳איז

פון א. י. ברזשעזשינסקי

ריכטיג געזען: „מחוץ תשכל חרב — ומחדרים אימה״, די לאגע איז געווען שרעקליך. אין גרויסען לאדז איז דער לעבענס־אימפולס ווי אפגעשטארבען. הונגער און נויט, א־יימקייט און דחקות אומעטום. אבער הר׳ מיליקאווסקי גיט זיין טעטיגקייט נישט אויף. ער פערשטארקט נאך זיין טעטיגקייט, ווי ער וואלט וועלען אנפילען די מאטעריעלע פוסט־קייט מיט גייסט.

ער ווירקט א סך מיט ביים ענטשטעהען פון דעמאלסדיגען „בית־עם״, „עד־הציוני״ און שפע־טער פונ׳ם העברעאישען גימנאזיום „יבנה״ או״ו. ער האלט העברעאישע רעפעראטען איבער „הנביאים והעם״ און יודישע רעפעראטען אין „הזמיר״ איבער יודישע געשיכטע.

* * *

ס׳ברעכט אויס א סכסוך צווישען די חברי־הועד פון „אוהל יעקב״ מיט׳ן מטיף מיליקאווסקי. עס געפינען זיך איינצעלנע קנאים, צו וועלכע איך האב אויך געהאט דעם כבוד צו געהערען. וואס טיילען זיך אפ פון „אהל־יעקב״ און גרינדען ספע־ציעל א ציוניסטישע שוהל „משכן ישראל״, אין וועלכער מיליקאווסקי איז ווידער מטיף און לאזט הערען זיינע גייסטרייכע ציוניסטישע הטפות.

* * *

דער פערשטארבענער ציוניסטישער מטיף ה׳ מיליקאווסקי האט געלעבט אין זיין פרי־וואטען לעבען פילשטענדיג און איינקלאנג מיט׳ן זיינעם ציוניסטישען אידעאל, אלס יוד און אלס ציוניסט. נאך זייענדיג א יונגערמאן פון איינציג און דרייסיג יאהר האט ער געבויט זיין הוין אויף אמת׳ע נאציאנאלע יסודות, ער איז שוין דאן געווען א איש חסיד היה — בלי מזון ומחיה — מטופל באשה ובבנים תשעה. ביי דער ערשטער געלעגענ־הייט, מיט די קלענסטע מיטלען, איז ער געפאהרען מיט דער גאנצער פאמיליע זיינער נאך ארץ־ישראל פאר וועלכער ער האט אפגעגעבען זיין געזונד, זיינע לונגען און זיין גרויסען רעדנער־טאלאנט.

אויך אין ארץ־ישראל האט ער פארטגעזעצט זיין ציוניסטישע פראפאגאנדע־טעטיגקייט, ער איז אפט געפאהרען קיין אמעריקא און אנדערע לענ־דער אין שליחות פון „קרן־היסוד״.

מיליקאווסקי האט זוכה געווען צו זעהן וואס לא־ כל אדם זוכה, אויב ער האט מקיים געווען דעם ציוניזם מתוך ע׳ני, האט ער עס נאכדעם מקים געווען מתוך עושר. און זוכה געווען צו זעהען מיט זיינע אויגען זיין טרוים פון שיבת ציון, פונ׳ם גרויסען בנין הארץ און פערווירקליכונג פונ׳ם ציוניסטישען אידעאל, פאר וועלכען ער האט געווידמעט זיין גאנץ לעבען.

לאנג, לאנג, וועט זיין אנדענקען בלייבען איינ־געקריצט אין די הערצער פון די לאדזשער יודען: געלעבט ווי א יוד, און געשטארבען ווי א יוד אין ארץ ישראל, אין דער שטאט ירושלים.

שלום לעפרו!

קייז ירושלים

(ענדע פון דער 7־טער זייט)

איהר פאהרט קיין ארץ ישראל? פאהרט! פאהרט! איך פאהר אויך. נאר זאגט, וואס איז מיט אייך די שמחה, איהר זענט אזוי האפערדיג, אייערע פנימער שטראהלען, וואס שטראהלען זיי אזוי? פנימער גלא־טע, פליישיגע, מענשליכע, הייסט עס, און שטראה־לען... איך בין אויך א יוד, איך פאהר אויך, איך בין אין איינע שרעק... א יוד, טאמער פאהרט ער קיין ירושלים, דארף ער זיך טאקע פרעהען, די פרייד אבער זיינע דארף זיין געמישט מיט שרעק... ווייל א יוד, טאמער פערקערעוועט ער אין ירושלים, — איז אזוי ווי ער פאהרט ליקווידירען א ענין, א גרויסען, א חשבון אנ׳אלטען, אויסגלייכען, בעפרייען זיך פון א חוב, אפגעבען איהם דעם חוב!...

גיט איהם נישט אפ דעם חוב! עס איז נישט קיין חוב, אייער לייב און לעבען איז עס... פון לעבען דארף מען זיך בעפרייען, כאטש יעדעס לעבען איז א געגעבענעם, א געשאנקענעם, ווייל נאר איינער בע־פרייט זיך פון לעבען — א זעלבסטמערדער.

א יוד, וואס גיט אויף ירושלים, — איז אזוי ווי ער וואלט בעגאנגען זעלבסטמארד.

דערפאר טאקע ציטער איך אזוי פאר מיין אריינ־פאהרען און ארויספאהרען פון ירושלים, דערפאר טאקע בעפאלט מיך א שרעק אין איהרע טויערען—

ווייל איך בין דאך נישט געקומען בעצאהלען אנ׳ אלטען חוב, איך וויל נישט צאהלען, איך קום וואס נעהמען, ביי א מאמען קומט מען נעהמען... מיר האבען זי אויסגעזויגען, דער מאמען אונזערער, דער ארץ ישראל, בעצאהלען דארף מען נישט, זי מאנט נישט״.

יודען האבען ביים ארויסגעהן פון מצרים, זי אומשטיינסגעזאגט, בענומען, זיי האבען זיי אומ־זיסט אויפגעבויט שטעט און אויסגעבארגט דערפאר אלטע קליידער פאר די נאקעטע לייבער, ירושלים האבען זיי בענומען מעהרער... מיר איז אבער וועניג... איך וויל נאך!

ירושלים, א, פרדס, וואונדערליכער! ווי וואונ־דערליך דו ביזט... אנדערע ווערען אין דיר גע־ניזוקט, אנדערע בעצאהלען ביי דיר מיטן לעבען און אנדערע —

א, פרדס וואנדערליכער! ביזט, ווי דער כבשן אין אור־כשדים וואו שוואכע מענשען ווערען אין דיר פערברענט און אנ׳אברהם שפאצירט אין דיי־נע בוימער אלעען, עסט פון דיינע געטליכע פירות, און קומט ארויס גאנץ.

וועה מיר! ווער קען זיך עס גלייכען צו אנ־ אברהם, צו אנ׳עקיבא, וואס קומען ארויס בשלום פון געטליכע פרדסים —

ירושלים, א, הימעל אפענער, פארוואס ביסטו אפען? א הימעל דו, אויף דר׳ערד, אין וועלכען מען קען אריין —

Dr. med. P. Braun

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען

נעהמט אן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אוונד.

Cegielniana 4, tel. 216-90.

צום פריהלינג

עמפפעהלט

די בייעסטע פארזיער

פערפומען

די איינציגע

קאנקורענץ־פערפומעריע

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5

TEL. 175-99.

די פיינסטע

טואלעט־זייפעז,

פודערז,

ווי אויך אלערליי

קאסמעטיק

אין און אויסלענדישע

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

Dr. Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל־גאס 11, טעל. 238-02

נעמט אן אין הויט־ און ווענערישע

קראנקהייטען. מענער־שוואכע

נעמט אן פון 8–11 בייטאג און פון 4–9 אוונד.

Puder Bebe Szofmana שוין 35 יאהר אין דינסט פון קינד

א וועלט־רייזע מיט 800 יאהר צוריק

מערקווירדיגע בעשרייבונג פון דעם יוד. רייזענדען ר׳ בנימין פון טאדעלא

פון מ. פאדאליער

יודישע רייזענדע אין די ווייטע אלטע צייטען

אנדערע פעלקער בעריהמען זיך מיט זייערע רייז־זענדע, וואס האבען זיך אוועקגעלאזען אין ווייטע, אפגעלעגענע ווינקלען פון דער ערד און ענטדעקט נייע לענדער. די מעהרסטע נישט־יודישע רייזענדע זענען אוואנטוריסטען, וואס פלעגען ארומפאהרען איבער ימים און זוכען די פערוואורפענסטע אינזלען, כדי צו געפינען גאלד און פערשידענע אוצרות. דער צוועק איז שטענדיג געווען — ערבערונג, געלט און דאס פערשקלאפען פון מענשען. יעדע פון די דאזיגע רייזעס איז געווען בעגלייט פון רויב און בלוט־פערגיסונג.

מאנכע רייזענדע, ווי קאלומבוס למשל, זענען סובסידירט געווארען פון רעגירונגען. איז דער צוועק פון קאלומבוסעס רייזע און פון די רייזעס פון אנ־דערע, וואס האבען פעראייביגט זייער נאמען אין דר געשיכטע, אויך געווען — גאלד און די דעראבע־רונג פון נייע טעריטאריעס.

יודען האבען אויך געהאט רייזענדע, אבער פון א גאנץ אנדער סארט, ווען א יוד האט זיך אוועקגע־לאזען מיט הונדערטער יאהר צוריק איבער ווייטע לענדער און ימים איז עס נישט געווען צוליב רויב און פערשקלאפונג, נאר כדי צו בעקענען זיך מיט דעם לעבען פון די אנדערע יודען וואס זענען געווען צעזייהט און צעשפרייט איבער דער וועלט. די מייסטע יודישע רייזענדע האבען געהאט אויך פאר זיך אלס הויפט־ציל צו זעהן ארץ־ישראל מיט זייערע איי־גענע אויגען.

און איינער פון די אינטערעסאנטסטע און פאר־ביגסטע פיגורען צווישען די יודישע רייזענדע פון פארצייטען איז געווען ר׳ בנימין פון טאדעלא, וועגן וועלכען מיר געהען דערצעהלען אין די ווייטערע קאפיטלען. ער צייכענט זיך אויס צווישען דער גרופע פון אמאליגע יודישע רייזענדע מיט דעם, וואס ער האט בעזוכט נישט נאר ארץ־ישראל, נאר ער האט אויך דורכגעשניטען גאנץ איירא-פע, אזיע, און אפ־ריקע, און איז געווען דער איינציגער אין זיין צייט, וואס איז ארומגעפאהרען איבער דער וועלט און גע־זעהען מיט זיינע אויגען, ווי עס לעבען יודען אין די לענדער, וואס יעדע פון זיי איז געווען ווי א פער־שלאסענע און געהיימנישפולע וועלט; ווארום מיט הונדערטער יאהרען צוריק איז די וועלט נישט געווען פערבונדען צווישען זיך ווי היינט יעדעס פאלק האט געלעבט אפגעזונדערט אין זיין אייגען לאנד און מ׳־ האט נישט געהאט קיין בעגריף פון דעם לעבען פון אנ׳אנדער פאלק.

ר׳ בנימין פון טאדעלא האט פערצייכענט אלעס־ריינג, וואס ער האט געזעהען, אין א בוך, וואס טראגט דעם נאמען ,,מסעות ר׳ בנימין מטודילא״ (,,די רייזעס פון רבי בנימין פון טאדעלא״). דאס, וואס ער דער־צעהלט טראגט אפטמאל א פאנטאסטישען כאראק־טער, און עס איז שווער צו אונטערשיידען פאקטען פון דיכטונג.

דער דאזיגער מערקווירדיגער יודישער רייזענדער האט זיך אוועקגעלאזען אויף זיינע נסיעות אין יאהר 1165 פון דער שטאט טאדעלא, אין שפאניע. זיין ארומפאהרען און וואנדערן איבער דער וועלט האט איהם גענומען ארום צוועלף יאהר, און דאס, וואס ער האט געזעהען און געהערט, געהען מיר דא אי־בערגעבען.

ער האט צוערשט בערייזט שפאניען, און האט בעזוכט די וויכטיגסטע יודישע קהלות פון יענער צייט ווי בארצעלאנא, גראנאדע, און אנדערע. באר־צעלאנא דערצעהלט ער, איז דעמאלט געווען א גרוי־סע שטאט און זי האט פערמאגט א בליהענדע יודי־שע קהלה. עס האבען זיך דארטען געפינען בעריהמ־טע רבנים און יודישע פיהרער. יורען האבען גע־שפילט א וויכטיגע ראל אין דעם האנדעל און געפירט געשעפטען מיט פערשידענע לענדער.

אויך גראנאדע האט געהאט א גרויסע יודישע קהלה, דארטען האט געלעבט א בעריהמטער יוד מיט דעם נאמען רבי קלונימוס, ער איז געווען א זוהן פון דעם נשיא רבי טודרוס וואס האט פערנו־מען א גרויס ארט אין לעבען פון די שפאנישע יודען. ד רעגירונג האט איהם אוועקגעשענקט א סך ערד און ער איז געווען שטארק אנגעזעהען ביי דער קריסט־ליכער בעפעלקערונג. אויך אין אנדערע שפאנישע שטעט האט ר׳ בנימין געטראפען בליהענדע יודישע קהלות, און בעגעגענט זיך מיט בעריהמטע רבנים און יודישע פיהרער. אין איינינע שטעט האט ער גע־טראפען ישיבות, וואו יונגעלייט זענען געזעסען און געלערנט, די יודען האבען אויך געזארגט פאר די ארימעלייט און געזעהן אז קיינער זאל נישט לײדען קיין נויט. מען האט אויך אונטערשטיצט מיט א ברייטער האנט די ארימע יודען, וואס פלעגען קומען פון אנדערע שטעט און די רייכערע קהלות האבען גע־שיקט געלט צו די ארימערע.

פון שפאניען איז ר׳ בנימין אפגעפאהרען קיין פראנקרייך און אפגעשטעלט זיך אין דער האפענ־שטאט מארסעיל. ווי ער דערצעהלט האט מארסעיל געהאט א גרויסע קהלה. די קהלה איז געווען איינגע־טיילט אין צוויי טיילען. איין טייל פון די דריי הונ־דערט יודען וואס האבען זיך געפינען אין שטאט, האט געלעבט ביים ברעג פון ים. און דער צווייטער טייל — אויף דעם בארג וואס קוקט אריבער דעם ים, די יודען אויף דעם בארג האבען אויסגעהאלטען א גרויסע ישיבה, צו וועלכער עס פלעגט שטראמען בחורים פון אנדערע פראנצויזישע שטעט. די אנ־פיהרער זענען געווען ר׳ שמעון אנטולי, זיין ברו־דער יעקב און רב לאבורי. די קהלה וואס האט זיך געפינען ביים ברעג פון ים, איז אנגעפיהרט געווא־רען פון א רייכען יודען מיט דעם נאמען יעקב פיר־פעיני ווי אויך פון רבי אברהם און זיין איידעם רבי מאיר און רבי יצחק ברבי מאיר.

פון מארסעיל איז ר׳ בנימין אפגעפאהרען מיט א שיף אין דער שטאט גענוא, וואס בעלאנגט היינט צו איטאליען, די רייזע האט איהם גענומען פיר טעג. גענוא איז דעמאלט געווען א פרייע שטאט און האט נישט געהאט קיין רעגירער. עס זענען געווען עטלי־כע ריכטער, וואס האבען געפיהרט ווי זיי האבען גע וואלט. די שטאט איז געווען ארומגערינגעלט מיט א דיקער מויער, צו בעשיצען זיך געגען שונאים, וואס פלעגען זוכען זיךאריינצורייסען. חוץ דעם האט יע־דער פון די איינוואוינער בעוואוינט א הויז, וואס איז געווען ווי א טורעם. די בעפעלקערונג פלעגט אפט מאל אנפיהרען מלחמות צווישען זיך און די מלח־מות זענען אנגעגאנגען פון די שפיצען פון די טור־רעמס. אין פרידליכע צייטען האבען די איינוואוינער פון גענוא זיך אפגעגעבען מיט פיש־פאנג, און מיט בעפאלען די פערשידענע האנדעלס־שיפען. זיי פלע־גען זיך אוועקלאזען אויף זייערע קליינע שיפלעך, ארומרינגלען א שיף, וואס זיי האבען בעגעגענט, אויסהרגענען די מענשען אויף דער שיף, אדער נעה־מען זיי געפאנגען און פערקויפען זיי דערנאך פאר שקלאפען. מען פלעגט דערנאך ברענגען דעם רויב אין שטאט און צעטיילען זיך דערמיט, אין די פינס־טערע צייטען פון מיטעלאלטער זענען אזעלכע גע־שעהענישען געווען גאנץ געוועהנליכע זאכען.

צווישען די יודען וואס רבי בנימין האט בעגעג־נט אין גענוא דערמאנט ער נאר צוויי. רבי שמואל בן סאלים און זיין ברודער. ער דערציילט אז די דא־זיגע צוויי יודען זענען געווען זעהר גוטע מענשען און האבען געגעבען צדקה.

פון גענוא איז ער אפגעפאהרען אין די שטעט פישא און לוקא. פישא איז געווען א גרויסע שטאט און האט געהאט צעהן טויזענט הייזער, וואס הא־בען אויסגעזעהען ווי פעסטונגען, יעדעס הויז האט געהאט א טורעם, פון וועלכען מען פלעגט אנפיה־רען מלחמות. אין דער שטאט האבען זיך געפינען נישט מעהר ווי צוואנציג יודען, און די קליינע קהלה איז געפיהרט געווארען פון צוויי אנגעזעהענע יודען, משה און חיים ברבי יוסף. לוקא האט גע־האט א קהלה פון פערציג יודען, און די פיהרער זענען געווען ר׳ דוד, ר׳ שמואל און ר׳ יעקב.

פון לוקא איז רבי בנימין געפאהרען קיין רוים, די רייזע האט איהם גענומען זעקס טעג. ער האט דארטען געטראפען א גרויסע יודישע קהלה און א בליהענדיג יודיש לעבען וועגען דעם, וואס ער האט געזעהען אין רוים וועלען מיר איבערגעבען אין דעם קומענדיגען קאפיטעל.

(ווייטער — זונטאג)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 22 יט אדר א׳ תרצה

פעברואר

זון-אויפגאנג 6.42
זון-אונטערגאנג 4 58

ליכט-צינדען: 4,44

זיצונג פון דער צווישענ-פערבאנדס-קאמיסיע

וועגען דער ארגאניזאציע פון פערבאנדס-צוואנג

די טעג איז פארגעקומען א זיצונג פון דער צווישען-פערבאנדס קאמיסיע, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון קוים 4 ווירטשאפטליכע פערבאנדען. דאס איז א רעזולטאט פון דעם בעשלוס, וואס איז בשעתו אנגענומען געווארען, אז די צווישען-פערבאנדס קאמיסיע איז א ארגאן אויסשליסליך פון דער לוין-אינדוסטריע. צו דער זיצונג זענען אויך נישט געקומען די פארשטעהער פון שטרייך-גארן שפינער פערבאנד, וועלכע זענען, ווי בעקאנט, געווען שטארקע אנהענגער פון פערבאנדס-צוואנג. ווי מען דערוויסט זיך, זאל דאס זיין א רעזולטאט פון דעם אפזאג, וואס דער פערבאנד האט דערהאלטען פון האנדעלס-מיניסטעריום אויף זיין מעמאריאל וועגען דעם פערבאנדס-צוואנג.

די זיצונג פון צווישען-פערבאנדס קאמיסיע איז געווען געווידמעט דעם אופן פון רעאליזירען די פראגע פון פערבאנדס-צוואנג. די קאמיסיע האט בעשלאסען, אז יעדער פון די פערבאנדען וועט איצט זיך פארנעמען מיט דער פראגע בעזונדער. צו דעם צוועק וועלען אין דער נאהענטסטער צייט צוזאמענגערופען ווערען אלגעמיינע פערזאמלונגען פון די מיטגלידער פון די בעזונדערע פערבאנדען, אויף וועלכע עס וועלען אנגענומען ווערען געהעריגע בעשלוסען.

מצד א פראווינצער פערבאנד איז אויך ארויסגערוקט געווארען די פראגע פון קינדיגען דעם קאלעקטיווען אפמאך מיט די ארבייטער. דער פארשלאג געבער האט אנגעוויזען, אז אין דער לעצטער צייט האט זיך שטארק ענטוויקעלט די טעקסטיל-כאלופניצטווא אויף מאשינען, די לאגע פון דער לוין-אינדוסטריע פערערגערט זיך וואס אמאל אלס מעהר, ווייל די מאשין-כאלופניקעס פערפליכטעט נישט קיין שום אפמאך, און זיי קענען דעריבער קאלקולירען די פרייזען בעדייטענט ביליגער. דער פראיעקט צו קינדיגען דעם קאלעקטיווען אפמאך מיט די ארבייטער האט אבער אנגעטראפען אויף א ענערגישען ווידערשטאנד מצד די איבריגע פארשטעהער פון פערבאנד. און דער פראיעקט איז צוריקגעצויגען געווארען.

בעוועגליכע אומזיסטע קוך פון „נותן-לחם”

ווי אונזערע לעזער איז שוין בעקאנט, האט „נותן-לחם” ארויסגעלאזען אין שטאט א מיליטערישע, כשר׳ע בעוועגליכע קיך, וועלכע טיילט אומזיסט יעדען טאג זופ און ברויט די ארימעלייט פון די וויטערע געגענדען, וואס זענען נישט ביכולת צו נעמען דאס עסען פון דער קיך אויף סאלנע גאס.

היינטיגע וואך איז די קוך געפאהרען טעגליך אויף באלוט. אז די קיך איז אנ׳אנגעלעגטער גאסט אין יענעם ראיאן, איז צו זעהן פון דעם, וואס טאגטעגליך ווערט די קיך בעלאגערט פון צענדליגער און הונדערטער מענשען, וואס לאזען די קיך ווייטער נישט פאהרען, ביז מען ערלעדיגט נישט די יעניגע פון די גליקליכע, וועלכע געפינען זיך אמנא-הענסטען צו דער קיך.

דער ערשטער מארשרוט פון דער קיך איז געווען דאס שמאלע געסעל (בערעק יאסעלעוויטש), דאן מלינארסקא, זאווישע, פראנצישקאנער א. א. וו.

די קיך, וועלכע עקזיסטירט דערווייל א דאנק דער ערשטער גרעסטער נדבה, וואס אויף דעם צוועק האט ספעציעל געגעבען דער וויצע-פרעזעס פון „נותן-לחם” קאנסול מאקס קאן (300 גילדען), האט נעכטען בעקומען א צווייטע נדבה פון 50 זל. פון דער יוגענד-סעקציע פון „נותן-לחם” דורך איהר פארזיצער ה׳ טשארנעבראדע.

כדי צו פערזיכערן די עקזיסטענץ פון דער קיך, האט זיך די פערוואלטונג פון „נותן-לחם” געווענדעט מיט ספעציעלע מעמאריאלען צו דעם וואיעוואדישען אמט פאר ארבייט און סאציאלער פערזארגונג און אויך צו דער פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה, וועגען געבען א ספעציעלע איינמאליגע שטיצע פאר דער בעוועגליכער קיך, וועלכע זעטיקט אן טעגליך 500 הונגעריגע מענשען.

די פערוואלטונג פון „נותן-לחם” האפט, אז יעדער לאדזער יוד וועט עפעס אריינשיקען פאר דער קיך. הויפטזעכליך דארפט מען ברויט און אלערליי גרויפען און אויך פעטס.

JAN KIEPURA

קומט קיין לאדז.

אויפ׳ן אמעריקאנישען שטייגער

אבער נישט, חלילה, בכדי צו בעקומען אויסקויפס-געלד...

(א) דאס פרייליין וו., א שוועסטער פון א היגען עלעקטראווניע-בעאמטען, איז נעכטען אויף דער אנדזשעיא גאס געגאנגען שפאצירען מיט איהר ברודערס א קליין טעכטערל.

אין א געוויסען מאמענט האט דאס מיידעל בעמערקט, אז צוויי פערשוינען גייען איהר נאך, און אז נישט ווייט פאהרט נאך א טאקסובע, אין וועלכער עס זיצט א דאמע...

דאס פרייליין האט דערפיהלט א געפאהר און זיך געלאזט שנעל גיין מיט׳ן קינד צו דער פעטריקאווער גאס.

דאן זענען די צוויי יונגעלייט צוגעלאפען צו איהר און ארויסגעריסען פון איהר דאס קינד.

דאס פרייליין האט געמאכט א גרויס געוואלד, און דאן האבען די פערשוינען געגומען אנטלויפען. איינער האט בעוויזען אריינצושפרינגען אין דער טאקסובקע, אין וועלכער די דאמע איז געזעסען, און אנטלאפען. דעם צווייטען האט מען אבער געכאפט, און ביי דער נאהענטערער חקירה ודרישה האט זיך ארויסגעוויזען, אז:

דער עלעקטראניע-בעאמטער ה׳ י. וו. האט זיך בשעתו געג׳גט מיט זיין ווייבעל, און זייערביידענס טעכטערל האט ער פערהאלטען ביי זיך. צום קינד האט ער צוגענומען, אלס אויפזעהערין זיין שוועסטער, דאס פרייליין וו. און איצט איז דער אפגעג׳ט׳ער ווייב זיינער איינגעפאלען א געדאנק — זי וויל האבען דאס קינד פאר זיך...

האט זי זיך אפגעשמועסט מיט איהרע צוויי קוזינען — און דאס זענען עס געווען די 2 פערשוינען — מען האט אויסגעארבייט א פלאן פון אוועקרויבען דאס קינד, און אזוי איז נעכטען געשעהן, ווי ס׳איז אויבען בעשריבען געווארען...

און סוף־הכל איז דערווייל צונויפגעשטעלט געווארען א פראטאקאל, און דער ענין וועט בקרוב אנשפארען אין געריכט.

גצוואלט אפשלאגען אנ׳ „אירענע-חבר”...

11 ענדעקעס געשטעלט פאר׳ן קרייז-געריכט

(א) דאס לאדזער קרייז-געריכט האט אויף זיין ארויספאהר-סעסיע אין לאסק נעכטען בעטראכט דעם פראצעס פון 11 נאראדאווצעס, וועלכע ווערען בעשולדיגט, אז דעם 11 יוני 1934 האבען זיי ארגאניזירט א געמיינזאמען אנפאל, בכדי בגוואלד צו בעפרייען דעם פרעזעס פון דער לאסקער ענדעציע, ראמאן קאזשמיערטשאק, וועלכער איז ארעסטירט געווארען דעם 10 יוני 1934.

אויף דער בעשולדיגונגס-באנק זענען אוועקגעזעצט געווארען: וולאדיסלאוו וויעזשביצקי (27 יאהר אלט), יאן כלעבאווסקי (22 יאהר), סטאניסלאוו בוטשקאווסקי (32 יאהר), רימנא סקאטלעווסקי (27 יאהר), פעליקס סטאשיאק (34 יאהר), אנטאני זאטארסקי (30 יאהר, יוזעף זאטארסקי (27 יאהר), לעאן באזשעק (24 יאהר), סטאניסלאוו ראדאק (21 יאהר), בראניסלאוו שיקארא (34 יאהר) און איגנאצי וולאדארטשיק (35 יאהר).

די אלע האבען נעכטען געלייקענט שטיין און ביין, אז זיי זענען נישט געווען, נישט געזעהן, נישט געהערט א. א. וו.

די דערקלערונגען פון די פאליצייאישע עדות זענען אבער אויסגעקומען זעהר בעלעסטיגענד פאר דער דאזיגע קליינער אבער נעטער חבריה, וועלכע מ׳האט געבראכט דירעקט פון די טורמעס, וואו זיי זיצען — אין לאדז און שיעראדז — און זיי וועלען נאך אוודאי האבען צו זינגען און צו זאגען.

צווישען זייערע פערטיידיגער פיגורירט אויך אונזער ליבער בן-עיר, דער אנפיהרער פון די לאדזער נאראדאווצעס, אדוו. קאוואלסקי.

דער פראצעס וועט געדויערן נאך צוויי טעג.

אויף 12 יאהר פערמשפט

דעם מערדער פונ׳ם „גאנג”-אדמיניסטראטאר

(א) נעכטען איז געשטאנען פאר׳ן היגען קרייז-געריכט דער 33-יאהריגער סטאניסלאוו סאשניצקי, וועלכער האט, ווי בעקאנט, דעם 25 סעפטעמבער פ. י. אויף א בעסטיאלישען אופן דערמארדעט מיט א שטיק אייזען איבערן קאפ דעם אדמיניסטראטאר פון דעם זומער-טעאטער „גאנג”, זיגאדלעוויטש.

די סיבה פונ׳ם מארד איז געווען, וואס זיגאדלעוויטש „קאלאנקע”, געוועזענע מאנטעווקא, האט געגעבען סאשניצקיס פרוי צו וואשען וועש, און איין איהר געבליבען שולדיג 3 זלאטעס, וועלכע זי האט איהר נישט געוואלט בעצאהלען, ווייל עס האבען געפעהלט עטליכע שטיקלעך וועש...

אזוי ווי די סאשניצקי האט נישט געקאנט מיט זיגאדלעוויטש׳ן קומען צו א טאלק, און ער פלעגט איהר היסען קומען היינט-מארגען, מארגען-היינט, איז צו איהם אוועק דער מאן איהר אפרעכענען זיך, און ער האט איהם „צורעכט-געמאכט”.

אויפ׳ן פראצעס בעטען האט דער מערדער געלייקענט איי דעם, ער זאל האבען בעגאנגען דעם מארד.

דאך האט ער בעקומען אנ׳אורטייל — 12 יאהר טורמע.

צוגאב-פאפיר

דעם 28. פעברואר ה. י. וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאפיר-קאמיסיע פאר פ. ק. או., לאדז 2, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאפיראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראסטווע.

דאס דירה-מאראטאריום

זאל פערלענגערט ווערען אויף דער זומער-צייט

(א) דעם 31 מערץ ה. י. ענדיגט זיך פידוע דאס דירות-מאראטאריום, וואס איז אנערקענט געווארען פאר ארבייטסלאזע לויט דער פעראָרדנונג פונ׳ם מלוכה-פרעזידענט.

די לאקאטארען-ארגאניזאציעס פיהרען איצט אנ׳אקציע, אז לויט׳ן מוסטער פון די פעגאנגענע יאהרען זאל אויפסניי פראלאנגירט ווערען דאס מאראטאריום אויף דעם זומער-סעזאן, ד. ה. ביז׳ן 31 אקטאבער ה. י.

דער ענין זאל בקרוב בעטראכט ווערען דורך דער רעגירונג, און ס׳איז דא א מיינונג, אז דאס נייע מאראטאריום זאל בעשטעטיגט ווערען גאה פאר׳ן 31 מערץ ה. י.

פערשארפטע קאנטראלע

איבער דער טעטיגקייט פון דער „אובעזפיעטשאלניע”

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט אין די נאהענטסטע טעג קומען אנ׳ענדערונג אין דעם סיסטעם פון דער קאנטראלע איבער דער טעטיגקייט פון דער „אובעזפיעטשאלניע”, און דאס — אין שייכות דערמיט, וואס די הויפט-אנפיהרונג פון דער דאזיגער אינסטיטוציע בעהמט מיט׳ן 1 אפריל איבער די דירעקטע אויפזיכט איבער דער „אובעזפיעטשאלניע”.

די טריקאטאזשניקעס, וואס ארבייטען אויף לוין שטרייקען ווייטער

(א) אויף דער נעכטיגער קאנפערענץ אין ארבייטס-אינספעקטאריאט וועגען אונטערשרייבען א קאלעקטיווען אפמאך אין דער לוין-טריקאטאזש-אינדוסטריע איז נישט געקומען צו קיין הסכם, און דעריבער דויערט דער שטרייק ווייטער.

אמטליכעס

(א) דער ביז-איצטיגער פאליציי-קאמענדאנט אויפ׳ן לאדזער פאוויאט, אויבערקאמיסאר יאן פראנקאווסקי, איז נאמינירט געווארען אלס פאליציי-קאמענדאנט אין ווילנע, וואו ער נעמט איבער דעם אמט.

יודיש פאלקס-טעאטער

זגערזשער 17 · זגערזשער 17

ווידער לעבעדיג! פרעמיערע!! ווידער פריילוך!

היינט פרייטאג און שבת, 9 אוו. קארל צימבאליסט׳ס אויפפירונג

רעקארד-שלאגער פון דעם ליבלינג פון לאדזער טעאטער-עולם

רעגינא צוקער

אלס די קאמעדיאנטקע

אין 2 אקטען מיט שעהנע געזאנגנומערן און טענץ. א ספעציעלער כאר. נייע דעקאראציעס און עפעקטען.

שבת, 4 נאכמ. די שטארק אויסנעהמענע פיעסע

דאס גאסען-קינד

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ. הויפט-ראל קידי — רעגינא צוקער

ארטיסטען-אנסאמבל: בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג רעבינא, באלבירסקי הערש, נייהויז וואלף, פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן א. א. כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט דוד בייגעלמאן. ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

אויספלוגען קיין פאלעסטינע פון —.630 זל. אן

ארגאניזירט:

„ארביס” פיעטריקאווער 18, טעל. 149-33

„ 65, „ 201-20

Dr. med.

R.Zalcwasser

כירורג

ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17

נעמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער

Zachęta

זגערזשער 26

די מעכטיגסטע זיטען-דראמע א. ג.

„האנדעל מיט לעבעדיגער סחורה”

(טענצערקעס פון בוענאס-איירעס)

דער פילם שילדערט ווי אזוי ליכטזיניגע פרויען פאלען אריין אין די נעץ פון פרויען-הענדלער. אין דער הויפט-ראלע:

DITA PARLO

— II —

„די וועלט אהן מענער”

שילדערונג ווי אזוי פרויען וואלטען געלעבט ווען אויף דער וועלט וואלט געבליבען איין מאנספערשוין.

אין די הויפטראלען: Raul Roulen און 100 גירלס.

אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

אלע יודישע בעלי-מלאכות

מוזען אויסנוצען די לעצטע געלעגענהייט צו רעגאליזירען זייערע ווארשטאטען

דעם 1 אפריל הויבט זיך אן א שטרענגע קאנטראל פון ווארשטאטען

וו א ר ש ע. (יט"א). לויט פערזיכערונגען פון מאסגעבענדע אינסטאנצען וועלען ביזן 1טען אפריל ה.י. קיין ווארשטאטען נישט געשלאסען ווערען און עס איז דא א בערעכטיגטער יורידישער גרונד אנצונעמען, אז די אלע האנדווערקער, וועלכע האבען געפיהרט ווארשטאטען פארן יאהר 1927 און האבען צוליב וועלכע עס איז סיבות, נאך נישט דערלאנגט אויף קיין האנדווערקער קארטען, וועלען פון זייערע ערוואָרבענע רעכט נישט בערויבט ווערען. יעדענפאלס דארפען זיי אויסנוצען די לעצטע געלעגענהייט און דערלאנגען וועגען לעגאליזירען זייערע ווארשטאטען שפעטסטענס ביז'ן 1-טען אפריל.

דעם קורצען טערמין ביזן 1טען אפריל ה.י. דארפען בעזונדערס אויסנוצען די אלע בעלי מלאכות, וועלכע האבען אנגעהויבען פיהרען זעלבסטשטענדיג זייערע ווארשטאטען נאכן יאהר 1927 און מוזען זיך אזוי ארום לעגאליזירען אויפן וועג פון „די-ספענזע". זייערע ווארשטאטען קענען, לויטן געזעץ, שוין איצט געשלאסען ווערען. עס איז אבער דא א האפנונג, אז די, וועלכע דארפען זיך לעגאליזירען אויפן וועג פון „דיספענזע" און וועלען דערלאנגען מעלדונגען וועגען זייערע ווארשטאטען פארן 1טען אפריל ה. י. וועלען שפעטער האבען שאנסען לייכטער צו לעגאליזירען זייערע ווארשטאטען.

יעדענפאלס איז קלאר, אז אלע בעל מלאכות וועלכע האבען נאך נישט געמאלדען וועגען זייערע ווארשטאטען מוזען דאס טון תיכף, נישט אפלעגענדיג אויף שפעטער, ווארום לויט דערהאלטענע ידיעות וועט נאכן 1טען אפריל ה. י. זיך אנהויבען א שטרענגע קאנטראל פון די ווארשטאטען און עס איז דא א גרויסע סכנה אז די נישט לעגאליזירטע ווארשטאטען וועלען געשלאסען ווערען.

נעניוע אויפקלערונגען און אינפארמאציעס וועגען אלע ענינים וואס האבען א שייכות צו דער לעגאליזאציע פון האנדווערקער ווארשטאטען ערטיילט דער פעראייניגטער קאמיטעט פאר די ענינים פון יודישער מלאכה, (ווארשע, שקאלנע 4, וו. 8).

פרעווענץ-צענזור געגען אנ'אנטיסעמיטישער העץ-צייטונג אין דער שווייץ

זשענעווע (יט"א) לויט דער מעלדונג פון דער מאכט אין סאלאטורן איז אנגעווענדעט געוואָרען די פרעווענץ-צענזור לגבי דעם צווייוואכענשריפט „דער פאלקסבונד" — ארגאן פון „בונד פון נאציאנאל-סאציאליסטישע אידגענאסען", וואס ווערט רעדאגירט לויט'ן מוסטער פון ביינבערגער'ס „שטירמער".

די גאנצע אויפלאגע פון דער צייטשריפט ווערט סעקוועסטרירט און קען פערשפרייט ווערען ערשט באכדעם ווי עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען, אז די צייטשריפט ענטהאלט נישט קיין שום העץ-מאטעריאל, וואס קען בעדראָהען די רוהע און רעליגיעזען פרידען.

דער סאלאטורנער יעזשערונגס-ראט בעגרינדעט זיין פעראָרדנונג דערמיט, אז די דערמאנטע צייטשריפט „בענוצט זיך מיט אנ'אויסערסט שמוציגער שפראך געגען יודענטום און פרימויערער, וואס האט גארנישט צו טון מיט אביעקטיווער קריטיק".

די רמב"ם-פייערונגען אין דייטשלאנד

בערלין (יט"א) דער פרייסישער לאנדעספערבאנד פון די יודישע קהלות האט צירקולאריש אויפגעפאָדערט אלע קהלות וועלכע געהערען צו דעם פערבאנד, צו ארגאניזירען פייערונגען געווידמעט דעם 800-יעהריגען געבורטסטאג פון רמב"ם.

אין דעם זעלבען צירקולאר ווערט אויך עמפוילען אונטערצוהאלטען דעם קאנטאקט מיט די יעניגע קהלה-מיטגלידער, וועלכע זענען געווען געצוואונגען אויסצוואנדערען און צושיקען זיי סיסטעמאטיש די געמיינדע-צייטונג.

מיט וועלכען כוח ווילען די לאדזער ענדעקעס צורויבען די בירגערליכע רעכט ביי די לאדזער יודען?

מיר בעטען נישט קיין יושר, נאר מיר פאדערען אונזערע רעכט אלס בירגער, מיר טראגען אלע פליכטען און לאסטען פון דער שטאט

אין דער קאמיסיע פון לאדזער שטאט-ראט, וועלכע בעטראכט איצט דעם שטאטישען בודזשעט אויף דער צייט פון 1. אפריל 1935 ביז'ן 31. מערץ 1936 שפילט זיך אפ אזא טראגיש שפיל, וואס האט נישט קיין גלייכען אין דער געשיכטע פון דער קאמונאלער זעלבסטפערוואלטונג.

אזוי איז עס געשעהען! די ענדעקעס האבען בעקומען א מעהרהייט אין לאדזער שטאט-פארלאמענט און הגם די בעלי-בתישקייט איז זיי נאך נישט אי-בערגעגעבען געוואָרען, האבען זיי שוין איצט די מעגליכקייט ביי די בודזשעט-דעבאטען אויסצודריקען אין מעשים זייער פראגראם און די טעטיגקייט, וועלכע זיי האבען בדעה צו פיהרען.

ס'איז דאך באמת נישט קיין קלייניגקייט צו געווינען אויף א ליסטע 39 מאנדאטען פון 72. די דאזיגע פארטיי, וועלכע האט דאס בעוויזען צו טון האט דאך געמוזט האבען עפעס א שטארקע עמא-ציאנעלע לאזונג, וועלכע זאל בעוועגען דעם וועהלער אריינצולייגען אין דער אורנע דווקא דעם נומער און נישט קיין אנדערען. מיר זענען געווען עדות דערפון, אז די עמאציאנעלע לאזונג איז געווען — קאמף מיט יודען. דאס האט צוגעצויגען די מאסען, מיט דעם דאזיגען קאמף האט מען די מאסען איינגעווינט אין זייערע האפנונגען און געמאכט אילוזיעס צו פער-בעסערן זייער עקזיסטענץ, און ווען די ענדעקעס האבען בעקומען די מעהרהייט מוזען זיי דאך אנ-הויבען צו רעאליזירען זייערע צוזאגען, מוזען אנ-הויבען מיט דער עמאציאנעלסטער לאזונג מיט קאמף געגען יודען. זיי מוזען דערהאלטען זייער „פרעס-טיזש" און זיין „טעטיג" און ביי דעם דאזיגען מוז זייערען פאלט אריין די יודישע בעפעלקערונג אין די וואלצען, וועלכע רייבען זיך אין דעם מאנגעל פון די אויסגעוועהלטע ענדעקעס און זייערע וועהלער.

מיר זענען נישט קיין געגנער פון דעמאקראטי-שען פארלאמענטאריזם און פערשטעהן, אז יעדער קערפערשאפט קען דורך איהר מעהרהייט דעצידירען לויט איהר ווילען, אבער די דאזיגע דעמאקראטיע מוז זיין א לאגישע, א שכל'דיגע און אנ'ערנסטע.

זאלען מיר אננעהמען, אז א געוויסע געזעלשאפט וועט מיט א מעהרהייט שטימען בעשליסען, אז איינ-שטיינס טעאריע איז א פאלשע, וואס וועט דערפון זיין גערדרונגען? אדער א מעהרהייט וועט בעשליסען, אז אונזערע מלבושים דארפען מיר טראגען מיט דער סחורה פון אונטען און דער פאדשעווקע פון אויבען?

איז דען נישט דאס זעלבע, ווען די ענדעקעס בע-שליסען מיט 8 שטמען זייערע געגען אנדערע 7, אז א מענש, וואס בעקומט א הארץ-אטאק אין מיטען דער נאכט און מוז האבען תיכף אנ'איינשפריצונג, זאל ער נישט בעקומען און זאל שטארבען, אדער ווען ס'בלייבט אנ'איינזאמע עופה'לע פון 2 וואכען אדער 4 וואכען און מ'דארף עס אריינגעהמען אין זויגלינגס היים, וועלען די ענדעקעס בעשליסען מיט זייער מעהר הייט, אז דאס קינד זאל בלייבען ליגען אין גאס, אדער זיי ווילען נישט געבען קיין הילף טויב-שטומע אדער גאר מיט זייער מעהרהייט בעשליסען, אז מ'-זאל נישט בעגראבען קיין יודישע מתים. וועט דען זיין דערפון גערדרונגען, אז מען מוז זיך אונטערוואר-פען דעם ווילען פון דער מעהרהייט?

דאס זיכער נישט, איינס וועט יא זיין דערפון גע-דרונגען; אדער די מעהרהייט בעשטעהט פון פערברע-כער און מ'דארף זיי אריינזעצען אין תפיסה, אדער משוגעים, וועלכע מען דארף אריינזעצען אין א משוגעים-הויז?

אבער דא איז נישט איינס און נישט דאס צווייטע. די לאדזער ענדעקישע מעהרהייט פיהרט א ראפי-נירט שפיל פאר דער גאס, א שפיל, וואס הייסט ביי זיי א קאמף מיט די יודען, און איז אויסגערעכענט צו פערטומלען די מוחות פון די וועהלער, וועלכע פיהרען זיי אויפ'ן וועג פון מאכט.

ביי אונז לאדזער יודען טריפט דאס בלוט פון הארצען צוליב דעם, וואס מיר זענען דער אביעקט פון דעם דאזיגען טראגישען שפיל, וואס מיר זענען געוואָרען דער צענטער פון דעם חוזק, וואס מ'טרייבט מיט אונז, וואס די גרויסמוטיגע און קאריעריסטען ווילען אונז שפייען אין דער נשמה. די ענדעקעס ווי-דען דא אין לאדז אויף א קאריקאטורעלען אופן צו-רויבען אונזערע בירגערליכע רעכט. מיר ווייסען ווי אזוי צו קעמפען פאר בעפרידיגען אונזערע בעדער-פענישען. דער בודזשעט, וועלכער איז דורך דעם רעגירונגס-קאמיסאר אויסגעארבייט געוואָרען און צוגעשטעלט צו דיסקוסיע, האט אונז לאנג נישט בע-פרידיגט, און מיר וואלטען געקעמפט ביי יעדער פא-זיציע מיט ערפאלג אדער אהן ערפאלג. מיר וואלטען געקעמפט פאר א גרעסערער אדער קלענערער פאזי-ציע. די ענדעקעס לאזען אבער נישט צו קיין דירעק-טען קאמף, ווייל זיי ווייסען, אז מיר זענען גערעכט און אטראפירען שוין פאראויס אונזערע פאדערונ-גען, עלימינירענדיג די 200 טויזענד יודישע נפשות פון לאדז, וועלכע צאהלען שטייערען און טראגען אלע לאסטען און פליכטען, פון דעם עטליכע און צוואנ-ציג מיליאנענדיגען שטאטישען בודזשעט. און דאס דארף פעסטשטעלען אונזער טאקטיק. דער לאגישער פועל-יוצא דערפון איז: מיר בעטען גארנישט חלילה ביי די ענדעקעס, מיר לאזען זיך נישט אריין מיט זיי אין קיין שום דיסקוסיעס. מיר ווילען זיי נישט איבערצייגען און פאדערן ווי אמענערגישסטען, הויך און קאטעגאריש, אז דאס הוזק-שפיל זאל אויפ הערען. די ענדעקעס האבען נישט און קענען נישט האבען אין לאדזער שטאט-ראט דעם כוח מיט וועל-כען זיי זאלען קענען ביי אונז אוועקרויבען אונזערע מענשליכע און בירגערליכע רעכט. מיט א מעהרהייט פון 8 געגען 7 וועלען זיי נישט בעשליסען אונז צו שפייען אין דער נשמה. די אויפזיכטס-מאכט, טאר דאס דאזיגע שפיל נישט מעהר טאלערירען.

און אונזערע ראטמענער? אויף וואס ווארטען זיי? אויף נאך אנ'ענטפער צו געבען דעם אדוו. קא-וואלסקי, טשערניקן און זייערס גלייכען? צי אויף דעם, אז דאס זעלבע טראגישע שפיל זאל זיך איבער חזר'ן אויפ'ן פלענום פון שטאט-ראט? מיר קענען דאך נישט ערווארטען, אז אויפ'ן פלענום וועט דער ענין אנדערש ווערען. די יודישע ראטמענער דארפען זיך שוין ווענדען צו זייערע וועהלער, וועלכע זאלען ארויסטראגען זייער מעכטיגען פראטעסט געגען דער אוזורפירטער קאמפעטענץ פון דער ענדעקישער מעהר הייט.

י. ראנסין.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

„גלות, בירא-בידזשאן און ארץ-ישראל"

רעפעראט פון יעקב לעשטשינסקי אין ווילנער קאנסערוואטאריע

ווילנע.

דער רעפערענט האט אנגעהויבען מיט א הקדמה לע, אז ער איז נישט קיין פארטיי-מענש און וויל קיינעם נישט פראפאגאנדירען — ער וויל בלויז, גאנץ אביעקטיוו ריין וויסענשאפטליך, מיט ציפערען אויפ-קלערען די יודישע סאציאלע און נאציאנאלע פראגען.

י. לעשטשינסקי בעמערקט דערביי, אז הגם מען האלט איהם לעצטענס פאר א שווארצזעהער, איז ער אבער דאך אנ'אפטימיסט. פעסימיזם איז פחדנות און אפטימיזם איז גלויבען און מוט. אריבערגעהענ-דיג צום ענין, ווייזט דער רעפערענט אן אויף דעם גרויסען פעהלער פון דער סאציאל-דעמאקראטיע, וועל-כע האט צוגערעכענט די פראפעסיאנעלע אינטעלי-גענץ צום פראלעטאריאט און האט נישט געגוג אפ-געשאצט דעם קליינבירגער.

אט דער גרויסער שכט פון דער בעפעלקערונג, מיט א קליינבירגערליכער אידעאלאגיע, האט זיך אוועק-געשטעלט צווישען דעם ארבייטער-קלאס און די גרויס אינדוסטריעלער און גייענדיג אויף געוויסע פשרות אפילו אריבערגעצויגען אויף איהר זייט געוויסע שיכטען פון דער ארבייטערשאפט.

געקומען איז דאס דערפון, וואס פאר דער מל-חמה איז אייראפא געווען די הויפט-שפייזערין מיט אינדוסטריעלע פראדוקטען פון דער גאנצער וועלט און האט עס נאך דער מלחמה אויפגעהערט צוזיין.

די אינדוסטריע האט זיך אן דער גאנצער וועלט זעהר שטארק ענטוויקעלט און יעדעס לאנד, אפילו די אפגעשטאנענע האבען זיך ארומגערינגעלט מיט צוימען, כדי נישט אריינצולאזען קיין פרעמדע סחו-רות און אויסקומען דורכאויס מיט אייגענע.

אט די אזוי-גערופענע אויטארקיע האט געבראכט דערצו, אז ס'איז געשאפען געוואָרען א נאציאנאלע פראדוקציע און במילא אנ'ענג נאציאנאלע פאליטיק, וועלכע שטופט אומעטום ארויס דעם יודען פון זיי-נע פריהערדיגע שטענדיגע פרנסות.

דער אומגליק איז נישט געקומען פון העלער הויט, נאר ס'איז א קאנסעקווענץ וואס יודען זענען אומעטום געווען אין אנ'איבערוויגענדיגען פראצענט פון דעם נישט פראדוצירענדיגען עלעמענט — אין אלע פרייע פראפעסיעס און האנדעל און דאס האט געמוזט ביי דער נייער געשאפענער ארדענונג ארויס רופען אנ'ארויסשטויסונג פון די יודען.

אין ראטענפערבאנד איז די יודישע סאציאל-עקא-נאמישע פראגע אינגאנצען געלעזט: די יודען זענען פולבערעכטיגט, די צאהל יודישע פויערים האט זיך פערפירפאכט, ס'איז געשאפען געוואָרען אנ'אינדו-סטריעלער יודישער פראלעטאריאט. דער יודישער יחיד האט דארט אלע מעגליכקייטען, אבער אויף דעם יודישען כלל איז פון דעם אלטען הויקער אויס-געוואקסען א נייער הויקער, און דאס איז די ריס-פראפארץ פונפרייע פראפעסיעס און בעאמטע לגבי דעם פראדוצירענדיגען שיכט. 500 טויזענד יודי-שע בעאמטע — דאס איז א געוואלדיגער פראצענט לגבי די איבעריגע פעלקער און דאס קען ווידער ברענגען צו נישט קיין גוטע רעזולטאטען. בפרט איז אבער דאס בעאמטענטום א טרעגער פון אסימילא-ציע.

די אסימילאציע אין די גרויסע שטעט, וואו עס געפינען זיך כמעט ביז א מיליאן עכטע פראלעטאר-יער יודען אין קאמפאקטע מאסען, ד.ה. אמת'ע פרא-דוצירענדיגע ארבייטער, איז זעהר שטארק, נישט געקוקט וואס די סאוויעטישע רעגירונג גיט די אלע רעכטליכע און פינאנציעלע מעגליכקייטען פאר דער ענטוויקלונג פון דער יודישער קולטור און די יודי-שע קאמוניסטען ארבייטען מיט אלע כחות דערפאר נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס עס זענען אויפגע-בויט געוואָרען אהן א שיער יודישע קולטור-פאזי-ציעס, שולען, טעכניקומס, פאקולטעטען ביי די הויכ שולען, יודישע אפטיילונגען ביי די אקאדעמיעס, יו-דישע געריכטען, פרעכטיגע טעאטערס, א פרעסע, א ליטעראטור א. אז. וו. אין פערגלייך מיט די קאפי-טאליסטישע לענדער איז עס אויסערגעוועהנליך, א-בער אין פערגלייך מיט דעם, וואס עס האבען דער-גרייכט די אנדערע פעלקער פון ראטענפערבאנד — די אוקראאינער, די ווייסרוסען א. אז. וו. — מוז מען צום טיפסטען בעדויערן קאנסטאטירען, אז די נא-ציאנאלע פאליטיק פון דער סאוויעטישער רעגירונג האט זיך אנגעשטויסען אויף דעם אסימילאנטישען דראנג פון דער יודישער בעפעלקערונג, בפרט פון דעם פיהרענדיגען קלאס איהרען, דעם פראלעטארי-שען. ווארום אסימילאציע איז אלעמאל א פונקציע פון די אויפשטייגענדיגע קלאסען. אמאל איז דער טרעגער פון דער אסימילאציע געווען די בורזשואזיע איצט איז עס ביי די יודען אין ראטענפערבאנד — דער ארבייטער און די בעאמטענשאפט.

אט כדי טאקע צו שאפען א יסוד פאר דער יו-דישער בעפעלקערונג אין ראטענפערבאנד אלס פאלי-טישע נאציע און א פעסטען פונדאמענט פאר דער ענטוויקלונג פון דער יודישער קולטור איז ארויס-גערוקט געוואָרען די אידעע פון בירא-בידזשאן. צום בעדויערן אבער האט דער דאזיגער שיינער אויפטו קאלינינס אויך נישט ארויסגערופען ביי דער יודי-שער בעפעלקערונג אין ראטענפערבאנד יענע בעגייס-טערונג, וואס פאדערט זיך פאר דעם אויפבוי פון א ניי יודיש לאנד.

אויב אבער ביזאהער האט יעקב לעשטשינסקי אפערירט מיט ציפערען און דורך פאקטען בעקרעפ-טיגטער ארגומענטאציע איז ער אין לעצטען בחפזון אפגעפערטיגטען טייל פון זיין רעפעראט געווען שוין סוביעקטיוו און אפילו אריינגעפאלען אין א פאר א עקאנאמיסט גאנץ וויניג אנגעמאסטעגעם ליריזם, הגם אויך רעדענדיג וועגען ארץ ישראל, האט ער כסדר אונטערשטראכען, אז ער איז נישט קיין ציוניסט, און ער דארף נאך אויספארשען די לאגע אויפן ארט. ער פארמולירט די שטעלונג זיינע צום ציוניזם דורך די דערשיינונגען וואס האבען אויף איהם געמאכט אנ'איינדרוק; דער ציוניזם האט דיסציפלינירט גרויסע מאסען פון דעם אנארכישען יודישען פאלק, האט אפגעטון א גרויסע קאנסטרוקטיווע ארבייט; די פא-לעסטינע ארבייטערשאפט האט איבערגעבויט פסי-כאלאגיש איהרע מיטגלידער, האט אויפגעבויט אזעל-כע אינסטיטוציעס וואס די יודישע ארבייטער, אפי-לו גרעסער אין צאהל, ווי למשל אין אמעריקע, הא-בען נישט בעוויזען אויפצובויען. ער ווייס נישט, פער-ענדיגט לעשטשינסקי, צי וועט אויך ווייטער קענען אנגיין אזא געוואלדיגע עמיגראציע ווי איצטער, ער ווייס נישט, צי וועט די פראספעריטעט נאך לאנג דויערען, אבער קולטורעל האט ארץ ישראל שוין א סך אויפגעטון און אפשר וועט זי פארט פערוואנדלען דעם גלות אין א דיאספארע, אזוי ווי א דיאספארע האבען א סך אנדערע פעלקער (35 מיליאן דייטשען מחוץ דייטשלאנד, 10 מיליאן איטאליענער מחוץ איטאליען, 8 מיליאן פאליאקען מחוץ פוילען או"וו.

י. ש. ש.

DR. MED. H. LUBICZ
פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 אָוועגד.
זונטאג און יום-טוב פון 9–11 בייטאג
און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

ענגליש־פראנצויזישע בעמיהונגען

וועגען א ווירקליכען שלום

דייטשלאנד וועט מוזען געבען א קלארען ענטפער

דער דייטשער ענטפער אויף דער פראנצויזיש־ענגלישער נאטע האלט ווייטער אין שפאנונג די גאנצע עפענטליכע מיינונג פון דער וועלט. עס איז שוין איצט פולשטענדיג קלאר אז אין לאנדאן, שוין נישט רעדענדיג וועגען פאריז, האט דער ענטפער פון דריטען רייך ארויסגערופען א גרויסע אונצופרידענהייט. עס איז נאר א פראגע ווי אזוי עס וועלען זיך ענטוויקלען די ווייטערדיגע געשעהענישען, צי וועלען געמאכט ווערען פרובען צו פיהרען ווייטערדיגע אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד, אדער עס וועט געשלאסען ווערען א בעזונדער אפמאך צווישען פראנקרייך און ענגלאנד.

וועגען דער דאזיגער פראגע שרייבט מען דעם „קור. פאר." פון לאנדאן פאלגענדעס:

אין איצטיגען מאמענט זענען נאך נישט פאראן קיין שום אינפארמאציעס וועגען די ווייטערדיגע שריט פון דער ענגלישער רעגירונג, א סך איז אפהענגיג דערפון וואס פאר א ידיעות עס וועלען קומען פון פאריז. יעדענפאלס דארף מען אננעהמען, אז איידער עס וועלען אונטערגענומען ווערען וועלכע עס איז שריט אין דער אדער אנדערער ריכטונג וועט זיך די ענגלישע רעגירונג ווענדען אויפ'ן דיפלאמאטישען וועג צו דער דייטשער רעגירונג מיט דער בקשה גענוי צו פרעציזירען די דייטשע שטעלונג בנוגע די פונקטען וואס זענען אין דייטשען ענטפער פולשטענדיג פערשוויגען געווארען.

ארום דעם גאנצען ענין האט זיך געשאפען אנ'אטמאספער פון וועלכע, ווילענדיג נישט ווילענדיג מוז מען מאכען דעם אויספיהר אז פאן נויראט און אפיציעלע מיטארבייטער זענען גארנישט אזוי ענטציקט מיט דער פערספעקטיוו פון א וויזיט פון ענגלישען מיניסטער אין בערלין.

וואס אנ'אמת ענטהאלט דער דייטשער ענטפער א פארמעלע איינלאדונג אנצוהויבען דירעקטע דייטש־ענגלישע אונטערהאנדלונגען, עס זענען אבער אנגעווענדעט געווארען שריט בכדי צו געבען צו פערשטיין סיי אין לאנדאן ווי אויך אין פאריז, אז די איינלאדונג איז געמאכט געווארען לויט דער איניציאטיוו פון היטלערן אליין. און עס בעקומט זיך דער איינדרוק, דאס פאן נויראט ווינשט זיך גארנישט ער זאל דעם פערשלאג אננעהמען. איבעריגענס אין דער פרעסע וואס שטעהט נאהענט צו דער ווילהעלמשטראסע פיהלט זיך ארויס א געוויסע דיסקרעטע אקציע וואס דארף אינפארמירען די ענגלישע עפענטליכע מיינונג אז דער וויזיט פון פאן נויראט'ן אין לאנדאן האלט געוועזען גינסטיגער ווי א פערזענליכען צוזאמענטרעף פון סימאנען מיט היטלערן. די דאזיגע אקציע איז אזוי דייטליך, אז עס ענטשטעהט די פראגע צי די דייטשע דיפלאמאטיע האט נישט אמאל מורא, דאס ביי א פערזענליכען צוזאמענטרעף פון אנ'ענגלישען מיניסטער מיט היטלערן וועט ער נישט מאכען וועלכע עס איז פערשפרעכונגען און געהן אויף הנחות, וואס שטעהען אין א סתירה צו דער טראדיציאנעלער ליניע פון דער דייטשער פאליטיק. עפעס ענליכעס איז שוין אמאל געשעהען ווען פוילען האט זיך געווענדעט דירעקט צו היטלערן און דערגרייכט א בעדייטענדען דיפלאמאטישען ערפאלג, דערמיט וואס זי האט איהם בעוואויגען אנצונעהמען דעם פרינציפ פון אפמאך אויף צעהן יאהר, וואס זאל אפהאלטען יעדער אגרעסיווע פראפאגאנדע מצד בערלין. עס איז גאנץ מעגליך, אז די דייטשע דיפלאמאטיע וויל פערהינדערן, כדי עס זאל אזעלכעס נישט געשעהן א צווייטען מאל, און איצט שוין אויף א בעדייטענד ברייטערער פלאך.

אויב אבער די איינלאדונג וואס איז ענטהאלטען אין דייטשען ענטפער, אין וועלכען מ'דארף צושרייבען היטלערס פערזענליכען וואונש, האט נישט דעם דערווארטעטען ערפאלג, מוז מען עס צושרייבען דעם פאקט, וואס די פראנצויזישע רעגירונג האט אפגעשלאגען דעם דייטשען מאנעוור דערמיט, וואס זי האט תיכף געמעלדעט אין לאנדאן, דאס זי האט גאר נישט געגען א עווענטועלען וויזיט פון סימאנען אין בערלין, פראנקרייך האט פולשטענדיג פערטרויען צו דעם גייסט פון סאלידאריטעט צווישען פראנקרייך און ענגלאנד, וואס איז אויסגעדריקט אין דעם אפיציעלען קאמוניקאט פון דריטען פעברואר. דאס איז א געשיקטער שריט מצד פראנקרייך, און ער פערגרעסערט גארנישט סימאנס חשק אפצוהאלטען א געשפרעך מיט היטלערן. די ערקלערונגען וואס מען האט אין בערלין געגעבען די אמבאסאדארען פון פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען און בעלגיען זענען גאנץ גענויע, בכדי נישט צו דערלאזען צו קיין שום ספקות וועגען די ווירקליכע דייטשע פלענער, היטלער וויל קלארהייט — „אהן פראזען" — און לאזט נישט צו די מעגליכקייט פון וועלכע עס איז אונטערהאנדלונגען אויף דער טעמע פון דייטשלאנדס פרייהייט צו בעזיצען א ארמעי, פלאט, און לופט פלאט, אין אזא פערנעהם, ווי דייטשלאנד וועט עס געפינען פאר נויטיג, און ביי אזא לאגע וואס וועט דען סיימאן האבען צו רעדען אין בערלין מיט היטלערן וואס קענען ברענגען עפעס נוצען? ענגלאנד וואלט נאר פשוט געוועזען אויסגעשטעלט דערויף אז דייטשלאנד זאל די וויזיט פון ענגלישען מיניסטער פארשטעלען אלס א נצחון אלס א געוויסע קאפיטולאציע פאר היטלערס מאכט.

יעדענפאלס קאן די וויזיט אין בערלין נישט פארקומען אהן א פריהערדיגע פערשטענדיגונג מיט דער פראנצויזישער רעגירונג. סימאן זאל דעם 28 פעברואר קומען קיין פאריז, וואו ער וועט האלטען א פארלעזונג וואס איז שוין פון פריהער געווען אנגעקינדיגט. ער וועט אויסנוצען די געלעגענהייט און זיך פערשטענדיגען מיט זיינע פראנצויזישע חברים, דער וויזיט אין בערלין קען דעריבער פארקומען ערשט אין א שפעטערדיגען טערמין, און אויב ער וועט, נישט קוקענדיג אויף די אויבענדערמאנטע פארבעהאלטען דאך פארקומען, וועט דאס בעדייטען אז סיי לאנדאן, סיי פאריז לאזען אויף אנ'אמת נישט אדורך די קלענסטע אויסזיכטען אויף דער האפנונג אז דייטשלאנד זאל צוריק אריינטרעטען אין דער פעלקער ליגע אין דער אטמאספער פון אנ'אמתן שלום. אויב אויך די דאזיגע בעמיהונגען וועלען בלייבען אהן רעזולטאט, וועלען ענגלאנד און פראנקרייך זיין געצוואונגען ארויסצוציהען די געהעריגע קאנסעקווענצען.

ווער איז שולדיג אין ברוך

צווישען וואשינגטאן און ראטענפערבאנד?

(בריף פון ניו־יארק)

נישט אלץ איז ווי עס בעדארף צו זיין אין די פערהעלטנישען צווישען די פאראייניגטע שטאטען און דעם סאוויעטען־פערבאנד. די עקאנאמישע בעציהונגען זענען גאר נישט געראטען. איין טאג ווערען איבערגעבראכען די פערהאנדלונגען צווישען ביידע רעגירונגען וועגען די חובות, און א צווייטען טאג, באלד נאך דעם ערשטען, פערנעמט דער סאוויעטען־פערבאנד דעם אויבענאן צווישען די לענדער, וואס וואשינגטאן קלייבט זיך צו בעשטראפען עקאנאמיש פאר זייער אומגינסטיגער שטעלונג אין דער פראגע פון די חובות, ווי אויך פאר נישט וועלען באצאלען די אמעריקאנער האנדעלס־פאדערונגען.

מיט וואס דערקלערט זיך עס? זענען גערעכט די, וואס מיינען, אז אט די „אומאנגענעמליכקייטען" אין דער האנדעלס־ספערע זענען נישט מעהר, ווי פארלויפער פון נאך ערנסטערע קאנפליקטען, פון א מעגליכען ברוך צווישען וואשינגטאן און מאסקווע?

לויט אלע סימנים האלט עס נאך גאנץ ווייט דערפון. אויב די חובות און דער האנדעל וואלטען געווען דער וויכטיגסטער מאטיוו פון דער אנערקענונג, וואלט עס נאך געהאט א זין אזוי צו טראכטען. אבער דאס איז באין אופן נישט דער פאל. האט מען דאס נישט געזעהען אזוי קלאר מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק, איז עס איצט אויסער יעדען צווייפעל, אז די אנקניפונג פון עקאנאמישע פערהעלטנישען האט נישט געשפילט די וויכטיגסטע ראלע אין דער אנערקענונג, וואס רוזוועלט האט געגעבען דעם ראטען־רעזשים.

דער הויפט־מאטיוו אין דער בעניי'אונג פון נארמאלע בעציהונגען צווישען די פאראייניגטע שטאטען און דעם סאוויעטען־פערבאנד איז געווען — יאפאן. אין אקטאבער 1933 איז יאפאן געווען גרייט אריבערצוגעהען די סאוויעטישע גרעניץ מיט עטליכע ארמעע־דיוויזיעס. דאס וואלט געמיינט מלחמה, און א מלחמה, וואס וואלט אונטער קיין אומשטענדען נישט געקאנט לאזען אמעריקא אומפאראינטערעסירט. די מיליטערישע פערטיידיגונגס־מיטלען דער סאוויעט־רעגירונג זענען שוין דעמאלט אויך געווען גאנץ גוט, אבער זיכער נישט אזוי גוט, ווי די זענען איצט. עס האט געקאנט זיין א צווייפעל ווער עס וועט זיגען. יעדע פערשטארקונג פון יאפאן ביים פאסיפיק איז אבער א זאך, וואס וואלט דער אמעריקאנער רעגירונג קיין נחת נישט פערשאפען. דעריבער רוזוועלט'ס טעלעגראמע צו קאלינין'ען יענע טעג, וועגען אנהויבען פערהאנדלונגען מיט'ן צוועק צו בעניי'ען נארמאלע דיפלאמאטישע בעציהונגען.

עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז צו דעם בעשלוס, וואס וואשינגטאן האט גענומען, האבען זייער חלק בייגעטראגען אויך די לעצטע געשעהענישען אין ראטענלאנד — אין צוזאמענהאנג מיט דעם קיראוו־מארד. עס דערנענטערט זיך די צייט פון די פרעזידענט־וואהלען. עס זענען דא גענוג געגנער פון דעם סאוויעטען־פערבאנד מיט שטימען און מיט איינפלוס. אזוי דארף מען ווייזען, אז מען איז מאראליש אביסעל אומצופרידען, ספעציעל, ווען דאס קאסט סיי ווי נישט קיין צופיל, נאך אלע רייד האט דער האנדעל מיט דעם סאוויעטען־פערבאנד סארט נאך קיין ווירקונג נישט געהאט אויף דער אמעריקאנער ווירטשאפטליכער לאגע.

מען קאן פרעגען אנ'אנדער פראגע: פארוואס האט מאסקווע נישט נאכגעגעבען אמעריקא און איהרע פאדערונגען וועגען די חובות און וועגען די האנדעלס־בעדינגונגען? וויל דען מאסקווא א ריס מיט וואשינגטאן?

דער ענטפער איז, אז אויך אין מאסקווא ווייסט מען גוט, אז נישט דער האנדעל און נישט די חובות האבען געבראכט צו דער אמעריקאנער אנערקענונג, נאר יאפאן. כל־זמן אמעריקא איז נישט געקומען צו א פערשטענדיגונג מיט יאפאן געגען רוסלאנד, — און דערפון האלט עס דערווייל גאנץ ווייטליך, — וועט וואשינגטאן נישט טון קיין זאך, וואס זאל קאנען שטעלען אין געפאהר די דיפלאמאטיש־גוטע בעציהונגען מיט מאסקווא. כל־זמן, הייסט עס, די יאפאנישע געפאהר איז גלייך שטארק אי פאר דעם סאוויעטען־פערבאנד, אי פאר די פאראייניגטע שטאטען, איז מען אין מאסקווא זיכער, אז די פריינדשאפט צווישען ביידע לענדער איז נישט ערנסט בעדראהט.

די שטייפקייט פון מאסקווא האט אבער נאך א גרונד. און דאס איז פראנקרייך. מאסקווא און פאריז זענען איצט די בעסטע גוטע פריינד. זיי האבען זיך פערפליכטעט שטענדיג צו האנדלען געמיינשאפטליך. — איין צד זאל נישט נעמען קיין שום וויכטיגען שריט אהן דעם צווייטען.

א ברוך וואלט אין יעדען פאל געווען אנ'אומגליק. שוין נישט צו רעדען וועגען דער פסיכאלאגישער ווירקונג, וואס דאס וואלט געהאט אומעטום. עס וואלט אבער אויך זעהר רעאליסטיש געליטען דער שלום. כל־זמן אמעריקא איז אין פריינדשאפט מיט דער סאוויעטען־רעגירונג וועט אי די אימפעריאליסטישע יאפאן אי די נאצישע דייטשלאנד זיך שטארק פערטראכטען, איידער זיי וועלען וואגען דורכצופיהרען קריגערישע פלענער געגען דער סאוויעטישער מלוכה.

א. גלאַנץ.

דאס אונטערערדישע דייטשלאנד ארגאניזירט זיך

אין לעצטען נומער פון „וויאד. ליטער." איז א בריף פון דייטשלאנד, שרייבט די שריפטשטעלערין סטעפאניא זאהארסקא וועגען דער איצטיגער דייטשער ווירקליכקייט. מיר ציטירען דא איינע שטעלען פון דעם דאזיגען זעהר אינטערעסאנטען בריף.

אויף דער פסיכא־אנאליז פון היטלעריזם איז איצט נאך צופריה. עס איז איצט נאך שווער אויפצושטעלען אפילו א היפאטעטישען פלאן פון א אויפקלערונגס־טעאריע. אבער דער מאטעריאל פאר דער געשיכטע איז רייך און לאקענד. עס רופט ארויס פערוואונדערונג די אונגעוועהנליכע ראלע פון האמאסעקסואליזם אין די דאזיגע שטורמישע געשעהענישען פון די לעצטע יאהרען. אין דער שפיץ פון לאנד האבען זיך געשטעלט א גרופע פרימיטיווע קריגער, וואס איז ווייט פון די געזעלשאפטליכע נארמען. דער בעגריף דעגענעראציע זאגט דא גארנישט. מעהר ערקלערט דאס ווארט — סאדיזם. דער סאדיזם וואס איז אויפגעהויבען געווארען צום ראנג פון לעבענס־פרינציפ, מעגליכען אידעאל, צום אידעאל פון א מענש א קריגער. ווער ווייסט ווי עס איז דארט צוגעגאנגען אמאל אין דעם קרייץ־ריטער־ארדען, אין דער דאזיגער געשלאסענער מענער־גרופע, וועלכע האט נאר געקעמפט און זיך בעצויגען מיט פעראכטונג צו פרויען. די „מענער־גרופע" חזרט זיך איבער אין די סטודענטישע קארפאראציעס, אין די געשלאסענע געזעלשאפטען וועלכע האבען געהאט גענוי בעשטימטע פונקציעס: טרינקען און שלאגען.

אויב רעהם פערענדיגט זיין פילאזאפיע מיט די ווערטער: „געהארזאם ביז צום טויט דעם אויבערשטען אנפיהרער", קען מען וועגען דעם האבען ספקות. אבער אויפריכטיג איז עס אהן שום ספק געווען ביי די, וואס זענען געשטאנען מיט די ווערטער „הייל היטלער", די וועלכע זענען ערצויגען געווארען אין די שטרענגע פאראורטיילען פון דער אפיצירען־קאסטע האבען געמאכט פאר דיזער אפגאט א מענש פון נידריגען שטאנד, אפילו נישט קיין אפיציר, פשוט א בעל־מלאכה. אין דער דאזיגער קריטיקלאזער פערגעטערונג, וואס ריגעלט ארום דעם „פיהרער" נאך איצט, בעזונדערס אין די יוגענד־קרייזען, איז פערהאן עפעס א פערצווייפעלט בעדערפניש פון זעלבסט־ערנידריגונג, אונטערגעבען זיך א העכערער הערשענדער קראפט, אויפהאלטען די דאזיגע קראפט אויפ'ן פיעדעסטל, געגען די פאקטען, געגען דער לאגיק, געגען לעבען.

א געגענזאץ צו דעם סאדיסטיש־מאזאכיסטישען געפיהל איז ווידער דאס געפיהל פון איינצעלנעם ווערט, סיי אין אינדיווידועלען ווי אויך קאלעקטיווען זין. דער זעלבער פיהרענדער פאליטיקער, וואס קען נישט קיין גרעניץ צו זיינע חלומות וועגען מאכט, וועלכער רעדט וועגען טויזענד יאהר פון דריטען רייך, פאר וועלכען די גאנצע וועלט איז נאר אנ'עקספאנסיע־געביט פאר די גערמאנישע זיהן, דערזעלבער זינגער פון דער דייטשער פערכאפערישקייט, שטעלט זיך אוועק פאר'ן ראדיא־מיקראפאן און רופט אין דער וועלט אריין: „וואס וויל דען די וועלט פון אונז?". אנערקענענדיג דערמיט דער וועלטס משפט איבער זיך. צי קען מען זיך דאס פערשטעלען וועגען אנ'ענגלישען מלוכה־מאן, וואס זאל זיך בויגען פאר דער „וועלט", אלס א אינסטאנץ וואס עקזיסטירט מחוץ איהם און זאל זי רופען אלס שופט איבער זיך.

די אויטארין ברענגט איניגע אינטערעסאנטע פרטים וועגען דער אונטערערדישער טעטיגקייט אין דייטשלאנד.

„ווען עס זאל איצט געלינגען איבערצושיקען קיין דייטשלאנד די איבערזעצונגען פון אזעלכע ביכער ווי „די געשיכטע פון א שאס", ווען מען וואלט געקענט דערציילען אין דייטשלאנד די געשיכטע פון די 10 ארעסטירטע אין פאוויאק, די געשיכטע פון בעזדאני און ראגאוו אדער וועגען אטענטאט אויף סקאלאנען, וואלט מען צוגעבראכט די בראשית, און מען וואלט צוגעהערט מיט אפענע מיילער. איצט ערשט ווערען געבוירען אין דייטשלאנד העלדען פון אונטערערדישער אונלעגאלער ארבייט, איצט ערשט ווערט אויסגעארבייט די אונטערערדישע טאקטיק, איצט ערשט הויבען אן די מענשען, וועלכע זענען געוועזען געוואוינט רעגולער איינצוצאהלען דעם מיטגלידס־ביישטייער אין די סאציאליסטישע פאראיינען, צו פערשטעהן, אז נישט אין דעם בעשטעהט דער קאמף.

אין דעם מאמענט איז שוין אדורך די צייט פון ראמאנטישער העלדישקייט, וואס איז כאראקטעריסטיש פאר נישט רייפע ארגאניזאציעס און יוגענדליכע אנהענגער. אין איצטיגען מאמענט האט די אונטערערדישע ארגאניזאציע שוין אנגענומען רוהיגע און הארטע פארמען. עס ווערען בעזייטיגט די אלע קאמפס־פארמען, וואס האבען אויסגעשטעלט אויף צופיל געפאהר יחידים און דערמיט שאדען געבראכט דעם ציל. דער ריטם פון דער אונטערערדישער ארבייט האט שוין איצט זיינע הארטע אונפערענדערטע ארגאניזאציע־ראהמען.

די דייטשע רעוואלוציאנערען שטודירען איצט אייפריג די שריפטען פון ראזא לוקסעמבורג, לענינ'ס טאקטישע ארטיקלען און ניעטשאיעוו'ס „געבאטען פון א רעוואלוציאנער". און די טוען עס נישט כדי זיך טעאטראליש צו בילדען, ווי עס איז געווען אמאל, נאר בכדי צו ענטדעקען די סודות פון רעוואלוציאנערען קאמף און מיט דער דייטשער גענויאיגקייט ארבייטען זיי אויס ענדערונגען און מאדערניזירען די טאקטיק.

עס ווערען געבויט אונערווארטעטע איינפאלען, פול מיט געניאלער אימפראוויזאציע, און אפילו הומאר. כלערליי איינפאלען ווי אזוי צו קאלפארטירען אויפרופען מיט דער הילף פון דער מלוכה־פאסט, אונטער'ן ד"ר באהן, ווי אזוי צו דרוקען די אונלעגאלע פרעסע אין מלוכה'שע דרוקעריי'ען. עס ווערען בענוצט אויגעוועהנליכע וואסער־מאשינען און אנדערע אויטאמאטען צו קאלפארטאזש־צוועקען. נאר בכדי צו פערשטעהן די שפאנונג פון דאזיגען רעוואלוציאנערען דארף מען קענען די געשיכטע פון מארטירער טויט פון אזעלכע מענשען ווי דער פאעט עריק מיהזאם, מען דארף קענען די געשיכטע פון די קוועלעריי'ען פון טהעלמאנען, אשייעטצקען און אנדערע. דא ערשט נעהמט אן די „פרעהליכע" זייט פון דער רעוואלוציאנערער ארבייט אין דייטשלאנד די געהעריגע פלאסטיק.

גענויע בעריכטען וועגען דער אונלעגאלער ארבייט איז שווער צו בעקומען, — נאך שווערער איז וועגען איהר צו שרייבען — ווייניג רעדען און אין דעם פאל מעהר געוואונשען.

א דייטשע אונלעגאלע גרופע האט אין שייכות מיט די געשעהענישען פון 30 יוני פ. י. פערעפענטליכט איהר שטאנדפונקט וואס פערדינט ציטירט צו ווערען:

„מען דארף זיך נישט איינרעדען, אז די בלוטיגע געשעהענישען האבען ערשיטערט די פאשיסטישע הערשאפט אין דייטשלאנד. דער פאשיזם, וואס האט זיך ביז איצט געשטיצט אויף די מאסען, ווערט איצט פערוואנדעלט אין א מלוכה און פארטיי־אפפאראט, וואס הערשט מיט טעראר און מארד, און וועט זיך בעמיהען צו אונטערדריקען יעדע אפאזיציאנעלע בעוועגונג.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג.
ספעקסועלע בעראטונגען און פסיכא־אנאליזען
נעמט אן פון 8–11 און פון 5– אווענד

לאדז נייער פאלקסבלאט לאדז
22 פעברואר 1935

קיין ירושלים

א קאפיטעל פאר מבינים, פאר אנטיקווארן...

פון יצחק קאצענעלסאן

— וואו־אהין יענקל וואו־אהין פאהרסטו?
— קיין ירושלים!
— און האסט נישט מורא?

* * *

איך בין געשטאנען אויף א בערגל פון ירושלימ׳ס גאסען,
א היגעלע אין מיטען שטאט ארומגעצוימט מיט דראהט;
דער טאג־האט אנגעהויבן פאלען און פערבלאסן נאך א וייל — און עס פערשווינדט די הייליגע, די שטאט...

ירושלים בערגיגע! בעהאלטענע אין בערג,
ירושלים טאליגע, בעגראבענע אין טאלען!
דו שפיגעלסט זיך אין הימעל אפ — וואס פאר א הערליך ווערק!
פאר דיין פערשווינדען האט דער אויבערשטער געוואלט דיך מאהלען...

ירושלים! אין ברענענדיגען מעריב זעה איך דיין געזיכט,
ביסט אין דעם הימעל גאנצער, אפענער גע־שמאקער —
און אפשר נישט... ירושלים, וואס אין הימעל — איז ווי א ליכט
א ליכט, וואס פארן אויסגעלאשען ווערען גיט א פלאקער...

אני הגבר — איך בין עס דער מאן, וואס בין דא לעצטענס געוועזן אין ירושלים און — שעהם זיך דערפון צו ריידען וויל... ווייל איך האב דערמיט אזוי ווי גארנישט אויפגעטון, ווייל ס׳איז אזוי, ווי איך וואלט גאר דארט נישט געוועזן, נישט איך און נישט ירושלים האבען עפעס וואס געהאט דערפון, ווייל דאס, וואס איך וויים צו דערציילען פון ירו־שלים, האב איך געוואוסט פריהער, איידער איך האב זי דערזעהען בעשיינפערלעך...

שטייט נישט פאר מיר מיט אזעלכע אפענע מייַלער, איך האב גארנישט וואס צו דערציילען, איהר יודען, וואס איהר גאפט מיך אזוי אן, וואס איהר בעשמעקט מיך אזוי: „פון ירושלים טאקע? איהר וויסט פון איהר, פון דער שטאט איבער אלע שטעט נישט־ווייניגער פון מיר, איהר קאנט זי דאך פון אויסענוועניג!

ירושלים איז ווי א געריכט, אנ׳אלט געזאנג, א פאעמא, אנ׳אנגעשריבענע, אנ׳אנטיקע העלדען־ליד, וואס מען לערנט פון אויסענוועניג... ירושלים איז א קאפיטעל תהלים... און א וואסער־טרעגער וואס קען קיין צורת אלף נישט, אז ער טראגט נאר זיינע־פו־לע קובעלס וואסער אין בית־מדרש וועט אייך אפזאגען עטליכע קאפיטלעך תהלים און צווישען זיי אויך דעם קאפיטעל „די שטאט ירושלים".

איך בין טאקע דארט געוועזן און דו נישט — מיר זענען אבער די זעלבע מיוחסים; דו וואס דו ביסט דארט נישט געוועזן, ביסטו דער זעלבער „מורנו", דער זעלבער ירושלים־יוד וואס איך. מיין איצטיגער דארט־זיין אין פערגלייך צו דעם פריהער־דיגען, וואס איך האב אייך פון ירושלים געקענט דערציילען, איז אזוי נישטיג, אז טאמער נעהמט איהר עם ארויף אויפ׳ן טיש: א נו, השמיעיני נא, וואלסטו אונז עפעס א דערצייל טון פון ירושלים?" וועל איך, בטבע נישט גאר א שעהמעוודיגער, זיך רויטלען און וועל מיט פערגעניגען מאכען מיט אייך א שמועס וועגען וועטער און ווער וויים? בערעדעוודיגע זענען מיר דאך, און פון וועטער רעדט זיך אמאל נישט גאר שלעכט.. פרעגט מיך נישט פון ירושלים!

פרעגט נישט ביי קיינעם, נישט ביי דעם אוים־געלאסענטען, און נישט ביים בעשיידענסטען וועגען זיין נאהענטסטער, וועגען זיין איינציגסטער וועגען זיין געליבטער... פרעגט גלאט אזוי דעם נאמען איהרען אפילו נישט אויף די ליפען! א נאמען פון א נאהענטער אויף פרעמדע ליפען האט עפעס וואס פון חילול־קודש, פון א פערשווע־כונג.... א נאמען איז אנ׳אינהאלט, א סוד, וואס נישט אלע דארפען איהם וויסען און ארויספלאפלען. א נאמען איז א סך מאל אלץ, מען דארף נישט מעהר.... פון א נאמען אליין בעפאלט א סך מאל א ציטער, און טאמער זאגסטו איהם שוין ארויס, זאג איהם ארויס שטיל...

שטיל! מאך עס שטיל! עס זענען דא אזעלכע זאכען, א יידעלע, אזעלכע זאכען, וואס דארפען געמאכט ווערען פאר דרך ארץ וועגען. שטיל, טאקע נישט גע׳גנב׳עט, נישט גע׳הרג׳עט קיין מענש, חלילה און מען דארף שווייגען. דאס מיינט מען טאקע ירושלים....

א נסיעה׳לע קיין ירושלים — איז וועמען גוטס גינט! אלא וואס? אהן א געפילדער. א יוד, וואס האט גאט אין הארצען, דארף נישט אריינפאהרען אין ירושלים און נישט ארויספאהרען פון דארט מיט א געוואלד... פאהרט, אדרבא, פאהרט! און געזונטער הייט, נאר מאכט נישט קיין געפילדער... פערשטעלען זיך דאס פנים, מעשה אראבקע, דארף מען נישט, נאר אראפלאזען אביסעל די אויגען די יודישע און אנשטעלען אביסעל דעם קאלנער — שאדט נישט. עולה־רגל זיין אהין — איז נאך עד היום א מצוה און א גרויסע מצוה וואס בערוהיגט א גאר־גאר שווער געמיט.... און אפרעדען, וועמען עס איז פון דער מצוה, איז מעהר ווי א זינד... נאר וואס? א היציגען יודען, שאדט נישט א כאפ־טון איהם אין מיטען וועג און ווארענען איהם, ער זאל זיך היטען... ווארום די וועגען אהין אין די ירושלימ׳ס זענען מסכנ׳ע, מען דארף איהם ווארענען פאר דער סכנה.

איך בין קיין ירושלים נישט געפאהרען, איך האב זיך אהין אריינגע׳גנב׳עט. דער פאס מיינער איז גע־ווען אין ארדענונג, פערזעהן מיט אלץ, מיט אנ׳ענגלישע וויזע, א גוי, א בריטאנער האט אנגעקוקט מיין יודישען פנים און פאס און בעוויליגט שטעלען דעם שטעמפעלע, מיט איין ווארט — ס׳איז געוועזן רעיעל! און איך האב זיך דערביי אזוי ווי אריינגע־גנב׳עט מיט אנ׳אראפגעבויגענעם קאפ, מיט אויגען פערגראבען אין דר׳ערד און מיט א הארצקלאפען. ווייל איך האב געשפירט די סכנה... איך בין געוועזן אין איינע שרעק, איך האב געקענט שלעכט אפ־שניידען, איך האב פאר א שפאגעל־נייעם ירושלים, פאר א ירושלים פון טעג, פון וואכען, פון חד־שים האב איך געקענט בעצאהלען מיט א ירושלים א טויזענד־יעהריגע, מיט א ירושלים פון אייביג אן, מיט א ירושלים, וואס איז פול מיט איהר דער תנ״ך....

א סוחר בין איך א קנאפער, נאר אזוי ווייט נישט לאזען זיך נארען, דארף מען גאר קיין סוחר נישט זיין, היי־עולם פאר היי־שעה — דער ערנסטער טויש.

איך, א יוד פערשטייט זיך, אנ׳עושר א שטיקעל, אויסערליך נישט גאר קיין קענטיגער א שטיקעל אנ־טיקוואר.... האב מיין אייגענס אביסעל אלטווארג. גיי וויים ביי אנ׳אנטיקוואר, וואס עס האט זיך ביי איהם פערוואלגערט אין דעם בארג שטויב? גיי און וויים, וואס פאר א יקר־המציאות׳ל עס איז דארט בעהאל־טען? טרעפט אמאל איך נעהם מיט זיך עפעס פון מיין אלטווארג און לאז זיך מיט דעם אין וועג אריין, נישט לשם האנדעל, חלילה... איך נעהם עס מיט, עס זאל מיך ווארימען אויף פרעמדע, קאלטע וועגען, פערשטייט זיך, אז א חפץ, אנ׳אלטיטשקע, וואס מען נעהמט תמיד מיט זיך איז א ווערט־זאך... און אז מען האט מיט זיך א ווערט־זאך, האט מען מורא מען ציטערט איבער דעם... ער איז טאקע א מבין, דער אנטיקוואר, אויף עפעס רעכטס און ווייל ער איז א מבין, האט ער אזוי שטארק מורא. די איינציגע, וואס פערלאזען זיך אינגאנצען נישט אויף מבינות זענען די מבינים, אנ׳אנטיקוואר, אז ער שטעקט א־רוים דעם קאפ זיינעם פון זיין פינסטערער קאנורע, און לאזט זיך אין וועג אריין — וויים, אז א וועג פערשיכורט, ווער וויים, וואס פאר א נארישקייט מען קען אין וועג, וואו אלץ שעמערירט, אפטון? ער קען, חלילה, פערטאכלעווען דעם יקר־המציאותל פאר ע־פעס אזוינס ... ה׳ ירחם!

איך, א יוד אנ׳עושר א שטיקעל, א שטילער עושר, האב גענומען מיין כמעט גאנצען פערמעגען, מיין ירושלים, וואס מיט מיר, און געלאזט זיך אין וועג אריין, — קיין ירושלים.

אט אז זי, ירושלים, די געהארטע די געגארטע, די אויסגעבענקטע, אט הויב איך זיך אוף די בערג, וואס ארום איהר, וואס נעהמען זי ארום, ווי מיט א פאנצער. מיט א הארץ קלאפען הויב איך זיך צו איהר ארויף, הענד און פיס טרייסלען מיר —

א פערמעג האב איך געשטעלט אין קאן, געווי־נען קאן איך א קליינגקייט און פערלירען אלץ.

איך וויים, איך וויים, איהר האט ירושלים ליב, איהר גארט זי זעהן, נאר טאמער קומט ווער פון אייך צו איהרע טויערען און גיט מיט א מאל א קער זיך אום, דרייט זיך אויס און אנטלויפט צוריק, וועט עס מיך נישט וואונדערען —

ווייל גרוים איז די ריזיקע פאר די אלע, וואס שטייען פאר די טויערען פון ירושלים, אפען זענען די טויערען פון ירושלים, און אריינגעהן אהין אין די דאזיגע טויערען איז שווערער, ווי אין פערמאכ־טע. מיר קומען אהין אריין מיט פולען, רייך ווי די וועלט און ווער וויים, ווי מיר וועלן ארויסגיין...

גייט אריין יודען, גייט אריין אין די טויערען פון ירושלים: גייט אריין שטילינקערהייט, ווי איך... אזוי אריין און אזוי ארוים... רעדט נישט, און רעדט איהר — רעדט שטיל, ווארום, ווער וויים? ס׳קען זיין אז איהר האט פערלוירען א וועלט, און איהר ווייסט דערפון אליין נישט... אז איהר וועט רעדען הויך־— קען זיך אנ׳עולם מענשען דערוויסען פון אייער ביי־טערער ארימקייט. ארויסגעהן ווי אריינגעהן אין ירו־שלים — איז גוט שטיל, ווייל טאמער האט איהר גליק ליכערווייז נישט פערלוירען דארט גארנישט, נאר רייכער ווי פריהער זענט איהר נישט ארוים... און, דאס ביסעל נייעס פון לעצטען טאג ירושלימ׳ס, הגם פרעהליכע, דערצעהלט עס נישט עקסטרע, דערציילט עס דרך־אגב, אזוי־צו־זאגן, צופעליג, ווייל דער עי־קר ירושלים איז דער, וואס איהר האט פון פריהער איידער איהר זענט אריין אין איהרע טויערען... ירו־שלים איז פון די זאכען וואס מ׳האט עס מיטגענו־מען אין ווייטען וועג, ווי די תורה. איהר האט זי מיטגעהאט מיט זיך, איהר האט א שטאט א גאנצע געטראגען אויף די פלייצעס, און איהר האט גאר־נישט געוואוסט אזוי ווי דער גבור פון דאן, וואס האט די טויערען פון עזה מיט איהרע ריגלען אוועק געטראגען העט ווייט אויפן בארג חברון, אזוי האט איהר יודען ארויסגעריסען די שטאט ירושלים און אוועקגעטראגען זי אין גלות, און הידא אוועק איבער דער וועלט מיט אלע איהרע שטיינדלעך און זאמדלעך אויפן רוקען.

און פארט יעצט ווער פון אייך צוריק אהין,־ברענגט ער מיט זיך א שטיק ירושלים קיין ירושלים. ער ברענגט צוריק דאס, וואס ער האט מיט אזעלכע איבערמענש ליבע כוחות בעוויזען ארויסרייסען פון זיין ערד, ארומטראגען זיך מיט דעם אומעטום, געווארימט עס אין אייגענעם שוים, געשפייזט עס ווי א לעבעדיגע זאך מיט בלוט פונם הארצען. אין דער פרעמד איז ירושלים געווארען א יודען מעהר אייגען ווי דאר־טען, אין דער היים. אין דער היים איז עס געוועזן א יונג ירושלים, א ירושלים אין די וויקעלעך, אן דער פרעמד האט מען זי מיט ליבשאפט אויסגע־כאוועט, אין דער פרעמד איז זי א גרויסע געווא־רען, א הייליגע, א ירושלים של מעלה.

פאהרט ווער פון אונז קיין ארץ־ישראל, דארף ער זיין ירושלים נישט אוועקגעבען, און קעהרט ער זיך, לא עליכם אום, דארף ער זי דארט נישט אי־בערלאזען. זי האט איהם נעקאסט אי בלוט אי נשמה ס׳איז זיין! טאמער קעהרט זיך ווער פון אונז אום, קעהר זיך נישט אום מיט לידיגען. גיב נישט אוועק דאס אויג פון קאפ. אין ארץ־ישראל אהן א ירושלים איז נאך א האלבע צרה; אהן איהר, אבער, אין דער פרעמד — ווי עלענד וועט מען עס זיין!

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

א בליק אין דער „יודישער רונדשוי"

יודישע אינטעלעקטועלע אין דער קלאטקע אין דייטשלאנד

פון אלעקסאנדער גראנאך

מ׳לייענט נישט קיין דייטשע צייטונגען — ווייל עס שרייט ארוים דער גלייכגעשטאלטעטער ליגען. א־מאל טוט מען א קוק אדורך אזא צייטונג און מ׳־שמייכעלט מיט הארצווייטאג איבער די פערשימעל־טע „גייסטיגע" שפייז, וואס מ׳סערווירט א זעכציג־מיליאנען פאלק. לייענט מען די דייטשע גלות ד. ה. די עמיגראציע־פרעסע, האט מען אויך נישט קיין נחת, ווייל א טייל זענען פערביטערט און פערפינס־טערט און געניסען עקסציפיציאניסטיש זייערע וואונדען, און א טייל מאלען מיט רויזע פארבען דעם מארגען — און זעהען אין יעדען שארך און אין יעדען ווינטעלע א מפלה פונ׳ם פאשיזם. און צו די אלע צרות, קריגען זיך נאך ביידע צדדים. לייענט מען ווידער מיט א ביטערן שמייכעל, אבער היינט האט מיר פאסירט א קוריאז: דער צייטונגס־פערקוי־פער פרעגט מיך, צי איך וויל נישט די „יודישע רונדשוי" — ניין, זאג איך — ס׳שטייט דארט, זאגט ער, עפעס פון טעאטער.

לאמיר א קוק־טון. יא, ס׳שטייט א קריטיק פון א דראמע. גענומען די צייטונג, אהיימגעגאנגען, זיך געלעגט אפרוהען. קוק איך אזוי אריין אין דער „יו־דישער רונדשוי", א קוק אין דער צייטונג, זעה איך א שטיק בערלין, א שטיק היים. הע, חברים, מ׳לעבט 27 יאהר אין א שטאט, ווערט מען דאך עפעס פער־וואקסען. לעז איך נישט דעם פאליטישען טייל, זוך איך יענץ שטיק בערלין פון קונסט, פון קאנצערטען, פון קונסט־הענדלער, פון קונסט־זאמלער — און זעה אלץ, איז דא אין דער „רונדשוי"—פערהאן א יודישע קללה: „זאלסט גיין אין דער וואכען אין סא־מעט און אין זייד".

דעם איינדרוק האב איך געהאט לייענענדיג די „יודישע רונדשוי". זי גייט אין דער וואכען סאמע־טענע און זיידענע קליידער, אזוי פיל גוטע מיטאר־בייטער אויף אמאל האט זי קיינמאל נישט געהאט. איך האב געטראפען לויטער בעקאנטע. דאס שטיק, וואס איז קריטיקירט, הייסט „יעקב׳ס חלום", פון בעער האפמאן געוועזן אמאל א רעפרעזענטאנץ־פאר־שטעלונג ביי ריינהארדן מיט א פערנעהם — וואס אייראפע האט געקענט שטאלץ זיין, א קליינינקייט, ריכארד בעער האפמאן, דער גרויסער מייסטער פונם פאעטישען דייטשען ווארט — מאקס ריינהארד, דער וועלט־רעזשיסער — די הויפטראלען האבען גע־שפילט ערנסט דייטש און פאול הארטמאן.

אין דער „יודישער רונדשוי" איז בעשריבען אויך א גוטע פארשטעלונג. רעזשיסירט פון פריץ יעסנער, א פלימיעניק פונ׳ם גרויסען יעסנער, וואס איז איצט אין פאלעסטינע, אלס גאסט פון דער „הבימה". — די קריטיק שרייבט דער אמאליגער קריטיקער פון דער „פאסישער צייטונג", ארטור עלא עסער — און אנ׳אנדער אנ׳ארטיקעל, איז פון הערמאן זינסהיימער—אין א רעציטאציע־אוונד איז געמעלדעט פון לודוויג הארדט —און ווינאווערס 30 זינגער פעהלען אויך נישט.

לייענענדיג אזוי די „יודישע רונדשוי" האב איך געהאט א געפיהל פון א גייסטיג קאנצענטראציע ־ לאגער. ס׳איז איהם געלונגען יענעם מיניסטער. ס׳־איז געלונגען יענעם אינטעלעקטועלען לעסטערער, אויסצוראטען א גייסטיגע סביבה. און די, וואס זשיפיען נאך צונויפצוטרייבען אין א קלאטקע, וואס הייסט די „יודישע רונדשוי".

ווייסט איהר ווער זיי אלע זענען, וואס מ׳האט זיי צונויפגעטריבען אין געטא פון דער „יודישער רונדשוי?" דאס זענען די יודישע קינסטלער, וואס אויף זיי האט מען נישט געקאנט געפינען קיין פגימה — נישט ארויסצוטרייבען פונ׳ם לאנד און נישט אריינצווארפען אין די קאנצענטראציע־לא־גערם — זייער „דייטשטום" ווערט נישט בעצוויי־פעלט — טא, וואזשע טוט מען מיט זיי? מ׳ערלויבט זיי זיך פריוויליג איינצושפארען אין א פריוויליג־געטא, מ׳ערלויבט זיי צו טרייבען שפאט מיט זיך אליין, מ׳ערלויבט דעם ליטעראטור ־ היסטאריקער ארטור עלא עסער צו שרייבען אנשטאט פאר 100 מיליאן — דייטשע לייענער — פאר א קליין גרופעלע יודען אין בערלין אין דער „יודישער רונדשוי" — מ׳ערלויבט הערמאן זינסהיימער, וואס האט יאהרען לאנג אנגעפיהרט דאס גייסטיגע לעבען אין בייערן (איך האב איהם געקענט נאך אין מינכען און אפילו נישט אויפ׳ן געדאנק געקומען, אז דער גרויסער, ברייטער באהעמיען וואס שפרודעלט און פינקעלט פון גייסט, איז א יוד), שפעטער האט מען הערמאן זינסהיימער אראפגעבראכט קיין בערלין. און ער איז געווען דער ליטעראַרישער בעל־הבית פונ׳ם „בער־לינער טאגעבלאט" היינט שרייבט ער אויך אין דער „יודישער רונדשוי".

נאך א נאמען האב איך געטראפען: לודוויג הארדט, אז לודוויג הארדט פלעגט געבען זיינע גיים־טיג־בריליאנטענע, פינקעלדיגע רעציטאציעס — פלעגען מאהלער, שרייבער, שוישפילער, זיצען און אנקוועלען — און אז לודוויג הארדט פלעגט פאר דעם פארטראג פון א דיכטונג — א קליינע בעמער־קונג מאכען א גלאכסע, איבער זיין אויסטייטש — פלעגט מען דאס אין צייטונגען און אין צייטשריפ־טען אפדרוקען — א קליינינקייט, לודוויג הארדט, דער נשמה׳דיגסטער מייסטער — זשאנגלער פונ׳ם ווארט.

לודוויג הארדט נעהמט אלטע שמות, אלטע הי־ראגליפען און פארמט פון זיי דיכטערישע געשטאל־טען — לודוויג הארדט איז נישט קיין רעציטאטאר, ער איז א שעפער, א דיכטערישער שעפער פונ׳ם ווארט — לודוויג הארדט איז בעזונגען געווארען פון שרייבער און דיכטער — פון וועלכע א טייל זענען פערברענט און א טייל זענען היינט גלייכגע־שאלטעט — אבער ער לודוויג הארדט איז אויך אין דער קלאטקע — א דייטשער מענש טאר איהם נישט הערען היינט, ווייל מ׳וואלט געקאנט חלילה געוואויר ווערען וואסערע פארטאטשעס לעבען זיך היינט קינסטלעריש אוים — און וואסערע קינסטלער מוזען שווייגען.

קינסטלער פון דער קלאטקע — איך בין נישט סענטימענטאל, אבער איבער אייער גורל מוז מען וויינען — איהר זייט אלע קיינמאל נישט געוועזן קיין רעוואלוציאנערען, איהר האט שטענדיג פערטרעטען דעם אינדיווידואליזם —אבער גוטע דענקמאשינען האט איהר געהאט, וואס קלערט איהר היינט, וואס איהר פיהלט וויים איך — איהר בלוטיגט אינערליך און שלינגט אייערע טרעהרען, אבער דענקען דענקט איהר נאך אז דער אינדיווידואליזם איז די אמת׳ע תורה. טוט אקלער, ווער ס׳קען אייך בעפרייען? די איינצעלנע נישט. איהר לעבט נאך היינט, ווייל איהר זייט געוועזן אינדיפערענט — אבער אויב איהר און אייערסגלייכען ווילען לעבען מארגען — וועט איהר שוין מוזען אייער אינדיפערענטקייט אויפגעבען און גיין דעם וועג מיט די אנטיפאשיסטען, העגרי באר בוס מיט איליא ערענבורג, ליאן פויכטוואנגער, מיט מאקסים גארקי און מיט אנדרע זשיד מיט היינ־ריך מאן מיט בערט ברעכט.

דאס זענען אויך גרויסע אינטעלעקטועלע, אייערע קרובים, טוט ביי זיי א פרעג, וואס מ׳מוז טון.

דערווייל פריינט בעדויער איך אייך און אייער גורל, וואס איהר זייט פערשפארט אין דער פריוווי־ליגער קלאטקע — אבער מיט וויינען מיט בעדויערן איז גארנישט אויפגעטון. מ׳מוז דענקען, דענקען און ציהען די קאנסעקווענצען. אנשטאט, צו ווערען א ווייכער, נידערגעשלאגענער אויסוועגסלאזער ווײנער, מוז מען זיך אפראטעווען און ווערען אנ׳אויפגעמונ־טערטער קעמפער. דאס חברים, איז מיין גרוס צו אייך אינטעלעקטועלע אין דער קלאטקע.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די בעפעלקערונג פון ניי-באַלוט אין יאהר 1860

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

א זעהר אייגענאַרטיג בילד שטעלט מיט זיך פאַר די בעפעלקערונג פון באַלוט, תיכף נאָך דער גרינדונג פון נייעם ישוב. במשך פון גאַר ווייניג חד־שים, האָט זיך דאָרט בעזעצט א פערהעלטנישמעסיג בעדייטענדיגע צאָהל מענשען. לויט דעם בעריכט פון לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט פון 28. יוני 1860, זענען צו יענער צייט, אין ניי־באַלוט שוין געשטאַנען 33 וואוין־הייזער, צוויי ווינט־מיהלען און איין צי־געל־פאַבריק. פון די 33 וואוין־הייזער, זענען 19 נאָר געווען פערענדיגט. די אַלע הייזער, מיט אויסנאהם פון איי: איינציג הויז, זענען געווען הילצערנע. אין די 19 אויסגעפערטיגטע הייזער האָבען געוואוינט 95 פאַמיליעס, וואָס זענען בעשטאַנען פון 422 נפ־שות, דהיינו: 186 פאַמיליען־הויפּטען, 215 קינדער, 15 לערן־יונגלעך און געזעלען און 6 דינערס. ווי מיר זעהן, איז דאָס געווען זעהר אנ'אָרימע בעפעל־קערונג, ווייל אויף גאַנצע 95 פאַמיליעס, זענען סך־הכל, געווען 6 דינערס און זעהר ווייניג געזעלען אויף א בעפעלקערונג פון כמעט בלויז אַרבייטער. 16 היי־זער האָבען געהערט צו יודען (יודישע בעלי־בתים זענען געווען 18; צוויי הייזער זענען געווען שותפות־דיגע און האָבען געהאט צו צוויי בעלי־בתים) און 17 הייזער, ביידע ווינט־מיהלען און די ציגעל־פאַב־ריק, האָבען געהערט צו קריסטען.

די 95 פאַמיליעס, וואָס האָבען געוואוינט אין באַלוט זענען, בנוגע געזעלשאַפטליכער - סטרוקטור, בעשטאַנען פון פאָלגענדיגע עלעמענטען:

יודישע לאָקאַטאָרען — 38 פאַמיליעס, קריסט־ליכע לאָקאַטאָרען — 43 פאַמיליעס, יודישע הויז־בעזיצער — 6 פאַמיליעס, קריסטליכע הויזבעזיצער — 8 פאַמיליעס, צוזאַמען 95 פאַמיליעס.

די בערופס־סטרוקטור פון די באַלוטער לאָקאַ־טאָרען איז געווען פאָלגענדיגע:

האַנדעלס - עלעמענטען — 6: (איין הענדלער, איין שענקער און 4 מעקלער — 6).

פיזישע אַרבייטס־עלעמענטען — 29 יודען און 29 קריסטען: (פויערים — 1 קריסט, וועבערס — 7 יודען און 9 קריסטען, וועבער־געזעלען 5 יודען און 5 קריסטען, שניידערס — 8 יודען, טישלערס — 4 קריסטען, סטאָלאַרעס—1 יוד און צוויי קריסטען, שמידען— 1 יוד, סטעלמאַכס —1 קריסט, דראָטשא־רעס—1 קריסט, מילנערס—2 קריסטען, שוסטער — 1 יוד און 1 קריסט, דרעקסלערס — 1 יוד און 1 קריסט, נאָגעל־מאַכער — 1 קריסט, שלאָסערס — 1 קריסט, שפּילקע־מאַכער — 2 יודען, גאָלדשמידען 1 יוד, בערשטען־בינדער — 1 יוד און בענדער־מאַ־כער 1 יוד). —

אַנדערע בערופען — 3 יודען און 14 קריסטען: (פועלים — 2 יודען און 12 קריסטען, אַלמנות נאָך פועלים — 2 קריסטען, מס־איינמאָהנער — 1 יוד).

די בערופען פון די הויז־אייגענטימער זענען גע־ווען פאָלגענדיגע:

האַנדעלס־עלעמענטען — 6 יודען (סוחרים) און 2 קריסטען: (1 שפעקולאַנט און 1 קאַפּיטאַליסט).

פיזישע אַרבייטס־עלעמענטען — 7 יודען און 10 קריסטען.

פויערים — 2 קריסטען.

פרייע בערופען — 2 יודען (פעלדשערס).

אָהן בערופען — 3 יודען און 6 קריסטען.

פון די הויז־אייגענטימער האָט נאָר א קליינער טייל געוואוינט אויף באַלוט. פון די 18 יודישע ווירטסלייט, האָבען אין באַלוט נאָר געוואוינט 6 (צוויי סוחרים, איין מעקלער און דריי וועבערס). פון די 20 קריסטליכע בעלי־בתים, האָבען נאָר 8 גע־וואוינט אין באַלוט (איין שפעקולאַנט, איין פויער און זעקס בעלי־מלאכות). די הויז־אייגענטימער, וואָס האָבען געוואוינט אין באַלוט, זענען אַלזא, על־פּי־רוב, געווען פיזישע אַרבייטער, די מעהר פערמעגלי־כע בעלי־בתים, האָבען בכלל, נישט געוואוינט אין באַלוט; זיי האָבען נאָר אויסגעבויט זייערע הייזער דאָרט, אַלס הכנסה־מקורים. צווישען די באַלוטער לאָקאַטאָרען טרעפען מיר אָן, כמעט, אויף בלויז אַר־בייטער און בעלי־מלאכות (גאַנצע 75 פאַמיליעס). דער האַנדעלס־עלעמענט דאַגעגען, איז געווען א זעהר נישט־אַנזעהעוודיגע מינדערהייט (קוים זעקס פאַמיליעס).

פון די אַלע 95 פאַמיליעס, וואָס האָבען אין 1860, געוואוינט אין באַלוט, האָבען 85 זיך רעקרו־טירט פון אַרבייטער, מלאכה, אָדער פויערים - עלע־מענט און נאָר 10 פאַמיליעס האָבען געצויגען זייער חיונה פון מסחר און מעקלעריי. דאָס געזעלשאַפטלי־כע פּנים פון באַלוטער איינוואוינער, איז אַלזא פון סאַמע תחילת אָן, זייט דער גרינדונג פון ישוב, גע־ווען אנ'אויסגעשפּראָכען פּראָלעטאַרישעס.

טראָץ דער שנעלער ענטוויקלונג און דעם אויס־געשפּראָכענעם, שטאָטישען כאַראַקטער, איז באַלוט אַלץ כסדר פערבליבען א טייל פון די לאַגעווניקער דאָמינעס און אין אַדמיניסטראַציע - ענינים, איז באַלוט אָפּהענגיג געווען פון ראַדאָגאָשטשער וואויט. די דאָזיגע אָפּהענגיגקייט האָט זיך זעהר פאַטאַל אָפּ געשלאָגען אויף דעם פונאַנדערבוי פון אָט א דעם געגנט. נישט דער ראַדאָגאָשטשער וואויט און נישט די לאַגעווניקער דאָמינע זענען געווען געגנוג דער־וואַקסען צו דער שווערער אויפגאַבע אויף וועלכער עס איז פּלאַנירט געווען דער באַלוטער פונאַנדערבוי.

ניי־באַלוט, נישט פערמאָגענדיג קיין אייגענע זעלבספערוואַלטונג און נישט האָבענדיג אפילו קיין אַנדערע פאָרם פון צוזאַמענאַרבייט פון איהרע ביר־גערליכע אָרגאַנען מיט דער רעגירונגס־מאַכט, ניי־באַלוט, וועלכע איז געבליבען אויפ'ן באַראָט פון דעם וואויט פון א קליינער, דאָרפישער געמיינדע— האָט זי זיך פונאַנדערגעבויט אויף א כאַאָטישען אופן, נעגירענדיג דערביי די עלעמענטאַרסטע יסו־דות פון דער מאָדערנער אורבאַניסטיק, קאָמוניקאַ־ציע־געברויכען, די ווירטשאַפטליכע און היגיענישע פאָסטולאַטען, דאָס ענטשטעהן פון ברייט, ריכטונג לי־ניע און דער אויסערליכער אויסזעה פון די גאַסען, זענען אָפּהענגיג געווען פון צופעליגקייטן בויך־סברות און פון די פּערזענליכע אינטערעסען פון יעדען בע־זונדערען אייגענטימער פון דעם געגעבענעם ערד־חלק. אפילו די נעמען פון א טייל גאַסען זענען ענט־שטאַנען, על פּי צופאַל, אַמאָל האָבען זיי געטראָגען דעם נאָמען פון אייגענטימער פון דעם ערשטען, אויפ געבויטען הייזעל און אַמאָל פון דעם אייגענטימער פון דעם פאַרצעלירטען ערד־חלק (למשל: קעלמעס גאַס, פייפערס גאַס א. אז. וו.). די גאַסען זענען גע־ווען נישט ברוקירט, נישט בעלויכטען און אָהן רינ־שטאָקעס.

די לאָדזער, שטאָטישע מאַכט, פאָראויסזעהענ־דיג, אַז דאָס שנעל זיך פונאַנדערוואַקסענדיגע באַ־לוט, מוז מיט דער צייט ווערען אנ'אומצושיידבארער טייל פון לאָדז, האָט זי געשטרעבט, אַז דאָס זאָל גע־שעהן, וואָס שנעלער, כּדי צו קענען האָבען א הש־פּעה אויף א מעהר ראַציאָנעלען פונאַנדערבוי פון אָט דער געגענט. אָבער אַלע בעמיהונגען פון לאָדזער מאַגיסטראַט, אין דער ריכטונג, זענען געבליבען אָהן דערפאָלג. די רוסישע מאַכטהאָבער האָבען כסדר אָפּ געוואָרפען די קאָנצעפּציע פון פערבונדען באַלוט מיט לאָדז, מורא־האָבענדיג, אַז דורך דער פערבינ־דונג זאָל זיך נישט פערגרעסערען דער פּראָלעטאַ־רישער עלעמענט אין לאָדז און זיין „סטראַטעגישע באַזע".

די דאָזיגע פּאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג האָט אַזוי אַרום פערוראורטיילט דעם באַלוטער פּראָלע־טאַריאַט אויף א קלאָגליכער וועגעטאַציע אין די ענגע, נישט־היגיענישע באַלוטער געסלעך און, איז גלייכצייטיג געווען די סיבה, צוליב וועלכער דאָס הונדערט טויזענט־קעפּיגע באַלוט איז, ביז צו דער וועלט - מלחמה, אין ענין אַדמיניסטראַציע, געווען א „צוטשעפּעניש" צו דער קליינער, דאָרפישער גמי־נע ראַדאָגאָשטש.

ערשט אין יאָהר 1915, פאַר דער דייטשער אָקו־פּאַציע, איז באַלוט געוואָרען צוגעאייניגט צו לאָדז, אָבער דעמאָלט איז שוין, באמת, צו שפּעט געווען, איבערצובויען די גרויסע, פּראָלעטאַרישע געגענט און איבערצורעפאָרמירען איהר אין א נאָרמאַלען און געזונטען שטאָט־טייל.

ביז'ן היינטיגען טאָג זענען די קרומע און ענגע, באַלוטער געסלעך, טרויעריגע עדות פון דעם אומ־געוועהנליכען ענטשטעהן פון באַלוט און פון דער כאַראַקטעריסטישער פּאָליטיק, וואָס די רוסישע רע־גירונג האָט לגבי איהר געפיהרט.

די גריפּע האָט געהאָלפען!...

מאָנאָלאָג פון א לאָדזער יוד

פון י. אָבערזשאַנעק

אַנטקעגען דעם, וואָס איהר זאָגט: גריפּע! מיין שכן, ר' נטע זאָגט אַז גריפּע האָבען דאָקטוירים אויס געטראַכט... אַז דער עולם הייבט אָן גריפּעווען, איז דאָס פאַר דאָקטוירים, זאָגט מיין שכן — א סגולה צו פּרנסה, ווי נאָר דער עולם נעהמט היסען און ני סען, און ס'געהט א סדרה שטעכענישען און ברעכע נישען און אַנדערע אָכענישען — ווערען די דאָקטוי רים ביי זיך גרולדיג. דער אַרטיקעל ווערט חריפ'ער — א „ניע דאָסטעמפּ"!

אַזוי זאָגט מיין שכן ר' נטע און איך זאָג גראָד פערקעהרט; אַז גריפּע איז א וואוילע זאַך. גריפּע איז א סגולה נישט בלויז פאַר די דאָקטאָרסקע קעשענעס נאָר פאַר א פּשוטען בשר ודם אויך. איך ווייס נישט ווי איהר פערקוקט אייך אויף דער גריפּע, מיר, למשל האָט די גריפּע געהאָלפען. שטאַרק געהאָלפען. א דאַנק דער גריפּע בין איך בעפרייט געוואָרען פון מיי נע צרות, פון שלעק און אָנשיקענישען. א דאַנק דער גריפּע, האָב איך עטליכע וואָכען מנוחה — הלוואי ווייטער, טאַטע זיסער!..

איהר מיינט, אַז איך בין ח"ו געריהרט אויף דעם „קעסטעל"? זאָג איך אייך, אַז איך בין ביים קלאָרען פערשטאַנד אי, ווי קום איך צו אַזעלכע מאָדנע געדאַנקען? וועלכער בר דעת בעט דאָס אויף א גריפּע? אויב אַזוי, אויב איהר פרעגט שוין יאָ אַזעלכע קלאָץ קשיות, וועל איך אייך די מעשה דער צעהלען פאָדראָבנע:

ווי נאָר ס'האָט זיך געמאַכט די גריפּע־ מאָדע, האָב איך מיר פערשאַלטען די יאָהרען. צו וועמען איך בין געקומען האָט מען מיך פערהאַלטען ביי דער טיר:

— ענטשולדיגט, מ'קאָן נישט אַריינגעהן.

— וואָס איז געשעהן?

— גריפּע!

בין איך געקומען מיט א וועקסעלע איינמאָהנען א חוב, האָט מיר די באַלעבאָסטע פערשטעלט דעם וועג:

— כ'האָב א וועקסעלע, האָב איך איהר געענט־פערט.

— נו, איז וואָס? — האָט זי געפרעגט.

— וואָס הייסט, וואָס? אייער מאַן איז דאָך אויס געשטעלט!

— ער איז נישט אויסגעשטעלט, נאָר איינגע־שטעלט.

— איינגעשטעלט? וואָס איז איהם?

— גריפּע! א גריפּע מיט קאָמפּליקאַציעס.

— גריפּע? נאָך דאָס פעהלט מיר. אַלדאָס גוטס האָב איך שוין, נאָר א גריפּע פעהלט מיר. האָב איך געווינשען א רפואה שלמה און אַנטלאָפען ווי שדים וואָלטען מיך געיאָגט.

קום איך צו מיינעם א שכן וואָס האָט ביי מיר גענומען פון דער האַנד א גמילת־חסד'ל, טרעף איך איהם ליגען אָן בעט מיט א געבונדענעם האַלז. ליגט מיטן פּנים אַראָפּ, מיט א פּלייצע בעליגט מיט באַנ־קעס. נו, געה רעד, אַז שטאָטס דעם פּנים, האָב איך גאָר א...א... פּלייצע מיט באַנקעס!

קלינג איך אָן צו א גאַרן סוחר וועגען א ביסעל שוס, פרעג איך איהם:

— פּאַניע, וויגאָניע, וואָס הערט זיך?

— ס'איז געשטיגען — האָט ער געענטפערט.

— געשטיגען? אויף וויפיל?

— ס'איז גאָר הויך!

— ווי הויך?

— 38 מיט 6 — האָט ער געענטפערט.

— וואָס 38? ווער האָט דען דאָס פעקעל?

— מיין ווייב!

— טאָ וואָס איז עס עפּעס מיט אַמאָל ביי איהר אַזוי געשטיגען? וואָס פאַר אנ'אַרטיקעל איז דאָס?

— א וואַזשנע אַרטיקעל? ס'איז זעהר מאָדערן און גאַנגבאַר. אויב איהר ווילט קאָנט איהר עס ביי איהר צונעהמען אַזוי ווי ס'געהט און שטעהט.

— ווי הייסט דאָס אַרטיקעל?

— גריפּע! — האָט דער סוחר מיר געענט - פערט.

וואו איך קום איז גריפּע און גריפּע. קום איך אין דער צוקערניע טרינקען א גלעזעל טיי, זיץ איך ביים טישעל און וואַרט ס'וועט מיר טרוקען איו מויל וואַרטענדיג. ערשט נאָך א שעה זיצען און קלאַ פען: „פּאַניע אָבער!" בעווייזט זיך א בחור מיט א רויטע סקיווקע ווי א בוראַק. דעם האַלז פערבונדען מיט א וואָלענעם שאַלעק, ווי א חזן פאַר די ימים־נוראים.

פרעג איך איהם: פּאַניע אָבער, ווי לאַנג וועל איך זיצען?

— ביז כ'וועל מיר אַרויסנעהמען דעם טערמאָ מעטער פון אונטערן אָרים — האָט ער געענטפערט.

ערשט נעכטען קום איך אַריין צו מיין ווייבס א קאָלעזשאַנקע האָט זי זיך שטאַרק מיט מיר דער־פרעהט:

— גוט, וואָס איהר זענט געקומען. כ'וואַרט אויף א מענסקע האַנט ווי אויף משיח'ן.

— א האַנד? צו א פּאַקער?

— אַך! וואָס מיך פּאַקער? ס'פּאַקערט מיר אין קאָפּ!

— צו א ברידזש?

— הערט אויף צו ברידזשען: איך דאַרף נייטיג האָבען אייער האַנד. א פּראַוודזשיווע מענסקע האַנד.

— צו וואָס? — האָב איך נישט פערשטאַנען וואָס זי וויל פון מיר.

— איך וויל איהר זאָלט מיך אויסמאַסאַזשירען. איינרייבען די פּלייצעס „פּאַ מענסקיעמו"..

— וואָס הייסט? וואָס הייסט איך זאָל אייך ריי בען די פּלייצעס? וואָס בין איך — א מאַסאַזשיסט? — האָב איך זי געפרעגט.

— רעדט נישט קיין סך, און נעהמט אייך צו דער מלאָכה, — האָט זי געענטפערט.

נו, פרעג איך אייך? ווי קאָן מען זיין אַזא דבר אחר? א יודענע נייטיגט זיך אין א מענסקע האַנד, ווי קאָן מען איהר אָפּזאָגען אַזא „דראָבנאָסטקע"? האָב איך פערקאַטשעט די אַרבעל און מיך גענומען צום מאַסאַזש. נאָכן מאַסאַזש האָט זי געוואָלט איך זאָל איהר מעסטען די טעמפּעראַטור. נאָכן מעסטען די היץ האָט זי מיר געגעבען דעם פּולס. נאָכן פּולס האָט זי מיר געגעבען א לעפעלע כ'זאָל איהר קוקען אין האַלז אַריין, צי זי האָט נישט קיין ,פּאָוויענקשאַ־נע מיגדאַלען". האָב איך דאָך געזעהען אַז דאָס איז א מעשה אָהן אנ'עק, אַז זי קאָן מיך נאָך הייסען אָנ זייגען ס'קינד אויך, האָב איך גענומען די פּיס אונ־טערן אָרים און אַנטלאָפען וואו די אויגען האָבען מיך געטראָגען.

וואו איך בין געקומען האָב איך געפּאַקט א גרי פּע. אין וועלכע שטוב איך בין געקומען, האָט מען מיר געענטפערט: — פּשעפּראַשאַם. גריפּאַ! אומעטום זענען די בעטען געווען פונאַנדערגעוואָרפען. אומע טום האָט מען געכאָרכעלט, געגאָרגעלט, גענאָסען, געהיסט, געשוויצט, פּלייצעס מיט באַנקעס. מיט טער מאָמעטערס אונטער די אָרימס. אומעטום זענען די טירען פערמאַכט. קום איך צו א בעל חוב, ליגט ער מיטן פּנים אַראָפּ און הייסט מיך רעדען צו... דער פּלייצע מיט די באַנקעס. קום איך אין דער צוקער־נע זיצט דער קעלנער מיט'ן טערמאָמעטער אונטערן אָרעם. קלינג איך אָן צום גאַרן סוחר האָט דאָס ווייב 38 מיט 6. קום איך צו מיין ווייבס קאָלעזשאַנ־קע, הייסט זי מיך רייבען די פּלייצעס, גיט מיר דעם פּולס און הייסט מיך קוקען אויף איהרע „פּאָוויענק שאָנע מיגדאַלען". קיין גראָשען קען מען נישט אָפּ־נעהמען. איך מוז צאָהלען וואָרים איך האָב דאָך נישט די גריפּע.

וואָס טוט מען? ס'איז ביטער. וואָס פאַר אנ'עצה גיט מען זיך. וואָלט איך אָבער אויך קראַנק געווען אויף דער גריפּע, וואָלט איך דאָך אויך פּטור גע־וואָרען פון די שלעק. וואָלט מען דאָך מיך אויך גע לאָזט צורוה.

אין מיטען דערינען ווי איך קלער אַזוי, פאַלט מיר איין א געדאַנק, וואו שטעהט דען געשריבען, אַז צו לעגען זיך אין בעט אַריין מוז מען טאַקע האָבען א גריפּע? קאָן מען זיך דען נישט לייגען אין בעט אַריין זיך צובינדען דעם גאָרגעל געזינדערהייט. מאַ כען, הייסט עס, דעם אָנשטעל?

האָב איך טאַקע נישט לאַנג געטראַכט. האָב מיך אוועקגעלעגט אין בעט אַריין, צוגעבינדען דעם גאָר־געל מיט א וואָלענע פאַטשיילע. אויפן טיש אוועקגע שטעלט פלעשלעך און פּיגולקעס, א פּאַרע״ מאַשין, פראַנצוזקע טערפּענטין, וואַטע, גאַזע יאָדינע. א שאָכ טעל מיט באַנקעס. דעם קאָפּ פערבינדען מיט א האַנ טוך—און איך האָב שוין מיט מזל אויך א גריפּע!...

וואָס נאָך האָב איך געטון? פאַר דער טיר האָב איך אויפגעקלעבט א צעטעלע מיט די ווערטער:

„פּאָרזיכטיג ! נישט אַריינגיין. אַנשטעקענדע גריפּע!".

איצט ליג איך מיר אין בעט ווי א גראַף (נישט ווי גראַף קאַלי). ס'ווייזט זיך נישט קיין לעבעדיגער פויגעל. נישט קיין בעלי־חובות. נישט דער ווירט, נישט דער סעקוועסטראַטאָר, נישט דער קאָמאָרניק. ווי זיי קומען צו צו דער טיר, און זעהען זיי דאָס „מזוזה'לע" ביי דער טיר, פליהען זיי ווי שדים וואָל טען זיי געיאָגט. און טאָמער שטעלט זיך שוין יאָ איינער איין דאָס לעבען און קומט אַריין צו מיר אין שטוב, קוקט ער אָן אין וואָס פאַר א ,מעמד" איך גע פין מיך, ווינשט ער מיר א רפואה שלמה און געהט זיין וועג.

מיין שכן, ר' נטע, זאָגט אַז גריפּע האָבען דאָק־טוירים אויסגעטראַכט, אַלס א סגולה צו פּרנסה, און איך זאָג, אַז די גריפּע איז א וואוילע זאַך. א דאַנק דער גריפּע ליג איך מיר איצט מנוחה ווי א גראַף, כ'בין פּטור פון די אַלע שלעק און אָנשיקענישען — די גריפּע האָט געהאָלפען!...

דער יודישער פּאָעט

פון א. גלאַנץ (לעיעלעס)

פערהאַן א סך דעפיניציעס פאַר דעם מין מענש וואָס איז א פּאָעט, קיינע טויג נישט, שעפּט נישט אויס אינגאַנצען. א ראיה — עס קומען כסדר צו נייע דעפיניציעס. וואָלט מען איינמאָל פאַר אַלע־מאָל געפונען די דערקלערונג, וואָלט מען פער־שפּאָרט ווייטער זוכען, און דערפאַר קאָן איך מיר דערלויבען צו ברענגען נאָך א דעפיניציע:

פּאָעט איז דער „איך קאָן נישט שווייגען“־מענש קודם־כל קאָן ער נישט שווייגען וועגען זיך אַליין, וואָס א פּשוט'ער מענש וועט בעהאַלטען אין זיך, גאָרנישט וועלען טיילען מיט אַנדערע — דער פּאָעט מוז רעדען, דערצעהלען, „זיך אויסדריקען“. ער איז קראַנק, האָט מורא פאַר'ן טויט, איז אין פּעס, וואָס מען בעמערקט איהם נישט, פערליבט זיך, געהט אויף א לויה, פרעהט זיך מיט א גוט וואָרט, אדער מיט א גוטער פּאַסירונג — און קאָן נישט שווייגען וועגען דעם, ווי עס טוען טויזענטער און מיליאָנען גוטע בירגער, וואָס האָבען די זעלבע געפיהלען און איבערלעבענישען.

ווייטער קאָן דער פּאָעט נישט שווייגען וועגען א סך אַנדערע זאַכען, ברייטערע, שוין אַזוינע, וואָס געהען אַרויס פון דעם גדר פון זיינע אייגענע פּער־זענליכע אינטערעסען, פּריוואַטע געשעהענישען — עס ווענדט זיך אָן דער פּערזענליכקייט, אָן דעם האָריזאָנט פון דעם „איך קאָן נישט שווייגען“. גע־וויס — אויך אין די ברייטערע ענינים מוז ער גע־פינען אַנ'אָרט פאַר זיך, נאָך בעסער: ער מוז זיך אויך דאָ פיהלען, ווי אין צענטער. אַלץ דאַרף איהם גאָהענט, אייגען אָנגעהן. ער דאַרף זיין א צד, נישט סתּם א צוקוקער און פערצייכענער.

דערפאַר זעהט מיר אויס ווי א ווידערשפּרוך דאָס אָפּט־געהערטע ווערטעל: א פּאָעטישע נאַטור, א פּאָעט אין לעבען, א פּאָעט פון קאָפּ ביז די פיס, נאָר ער שרייבט נישט. דווקא דאָס נישט־שרייבען (דאָס הייסט דאָס יאָ קאָנען שווייגען) איז די מאָס און די ענטשיידונג. אָהן דעם איז מען נישט קיין פּאָעט.

צוואַנציג יאָהר איז א דור. פאַר דער צייט איז די גאַנצע וועלט אַזוי איבערגעאַקערט געוואָרען — און נישט איינמאָל בלויז — אַז די רעזולטאַטען קאָ־נען סטאַיען א סך מעהר ווי פאַר א דור. איך בין נישט מקנא דעם היסטאָריקער פון אונזער „אינ־טערעסאַנטער“ עפּאָכע. ער וועט פּשוט פערפאַלען ווערען אין די געדיכטענישען פון פּאַסירונגען, אין דער בליציגקייט פון פּאַקט נאָך פּאַקט.

נאָר דעם יודישען פּאָעט איז אויך נישטאָ, וואָס מקנא צו זיין. ער איז דאָך אויך א טייל פון דעם דור. די מלחמה, די רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, די בעשאַפונג פון רעפּובליקען אויף דעם אָרט פון די דייטשע און עסטרייך־אונגאַרישע קייסערטומען, דער גאַנג צוריק צו רעאַקציע ביז היטלערס זיג, און ביז דעם אויפשטעל פון פאַשיסטישע רעזשימען אין צוויי דריטעל פון אייראָפּע — דאָס און אַלע אַנדע־רע פּאָליטישע שלאַקס־רעגענס אין די פיר אָדער אכט ווינקעלעך פון דער ערד — דאָס אַלץ איז דאָך אויך דורכגעגאַנגען דיזם יודישען ריכטער, ווי א שווערד.

נאָר גיט א קוק נעהנטער אויף דעם יודישען „מענש, וואָס קאָן נישט שווייגען“. פּרובירט אויפ־צוכאַפּען דעם פיבער אין די אויגען פון דעם יודי־שען פּאָעט.

אין 1914 מיט צוואַנציג יאָהר צוריק, איז דאָס יודישע לעבען אומעטום געשטאַנען אויף דער שוועל פון א מילדען רענעסאַנס. יודען זענען געוואָרען נאַ־ציאָנאַל־בעוואוסטזיניג. דאָס יודישע וואָרט האָט זיך דערקענט, דער יודישער דיכטער האָט זיך ווי אויסגעגליכט, אין אייראָפּע האָט דאָס קינסטלערישע יודישע וואָרט גענומען קלינגען מיט א נייעם טאָן, אין אַמעריקע האָבען די „יונגע“ בעשאַפען א נייעם ליטעראַרישען נוסח.

איז געקומען דער קריג און מיט טויזענטער קוי־לען צעלעכערט די ליכטיגערע אויסזיכטען. קריג און — פּאָגראָמען אָהן אויפהער, טויזענטער וואונ־דען. קריג און — שטאַרבענדיגע יודען אויף אַלע פראָנטען, קוילענדיג אָפּטמאָל איינס ס'אַנדערע, ווייל זעלנער אונטער פערשידענע פּעהנער.

איז געקומען די גרויסע רוסישע רעוואָלוציע— און ווידער א הויכע כוואַליע האָפענונג מיט איהר. און באַלד דערויף — שוואַרצער יאוש. פּאָגראָמען אין אוקראַינע, און וואָס פאַר א פּאָגראָמען! איז ענדליך געוואָרען שלום און די גוטע כוואַליע איז געשטיגען. עס האָט געלויכטען אנטקעגען די יודישע אויטאָנאָמיע, א געפיהל פון איינהייטליכקייט צווי־שען די יודישע מאַסען אין אַלע לענדער האָט דורכ־גענומען, און דאָס יודישע וואָרט האָט אָנגעהויבען רעדען מיט דער זיכערקייט און מיט דעם זעלבסט־בעוואוסטזיין פון א וואָרט, וואָס טראָגט זיך איבער אַלע וואַסערען און טריפענישען.

אין אייראָפּע צעגיסט זיך א שטאַרקע קולטור בעוועגונג, עס קומען אויף יודישע שולען און קול־טורעלע אינסטיטוציעס. אין ראַטען־פערבאַנד פיקט זיך א נייע יודישע ליטעראַטור, אין פּוילען, ליטע, לאַטוויע, רומעניע בעווייזען זיך נייע דיכטער און זייער טאָן איז מאָדנע אַנדערש — די דורכגעלעבטע יאָהרען וויבּרירען אין איהם מיט א נייער אומרוה, אָבער אויך מיט נייער זיכערקייט. אין די יודישע אותיות ווערט אַריינגעטאָן אַנ'אייראָפּעאיזירטער, וועלטליכער אנהאַלט.

אין אַמעריקע הויבט מען אויך אָן צו רעדען אויף א נייער שפּראַך. עס קומען אין דער פּאָעזיע די „אונזיכיסטען“ — די אויסדריקער אי פון דער צערודערטער עפּאָכע, אי פון דעם צערודערטען מענש און יוד. ס'שטעלען זיך צו צו דער רשימה פון יו־דישע דיכטער נייע, אַנדערשטיגע נעמען. עס קומען צו שרייבער מיט קראַפט און מיט פּערנעהם. ווערק פון טיף און ברייט; ווערק, וואָס ווילען קינסטלעריש דעמאָנסטרירען די איינהייט אונזערע נישט בלויז אין אָרט, נאָר אויך אין צייט, פערהילכען די גאַנצע יודישע וועלט.

דער יונגער יודישער ישוב אין אַרגענטינע פּאָ־דערט אויך זיין אָרט אויף דער מאַפּע פון יודישען אויסדרוק, עס קומען אויף שרייבער, וואָס וועלען זיכער איבערלאָזען זייער אָטעם אויף די שויבען פון אונזער דיכטונג, עס אַנטוויקעלט זיך אַנ'אייגענאַר־טיגע דרום־אַמעריקאַנישע ליטעראַטור. דיכטערישע גרוסען אויך פון זיד־אַפריקע, פון קובאַ, פון מעק־סיקאַ, אפילו פון פּאַלעסטינע.

דאָס קלינגט אָפּטימיסטיש. זענען מיר דאָך אין סאַמע מיטען פון אָט דעם פּראָצעס. שטעהט דאָך דער יודישער פּאָעט אין דער סאַמע געדיכטעניש פון אָט די אַלע ווירבּלענדיגע כּוחות און שטראָמען.

נאָר עס איז דאָ א צווייטע זייט.

האַנט און האַנט, הינטער און פאָראויס פון אָט די פּראָצעסען און שטראָמען געהט נאָך ווי א שאָטען — און עס איז א שאָטען מיט א גאָרנישט שאָטענ־דיגער דובּינע אין האַנט — די אַסימילאַציע. אומע־טום און אין אַלע לענדער. דער יודישער פּאָעט וואַקסט, גלייכט זיך אויס און ווערט — אינערליך, אויב נאָך ווייט נישט „נאַ פּאָקאַז“ — א וועלט־פיגור, מען ווייסט פון איהם נאָך אַלץ ווינציג אין די ענציקלאָפּעדיעס, אַלגעמיינע ליטעראַרישע אַלמאַנאַ־כען, אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעסען און אַרויסטרע־טונגען. נאָר ביי זיך אַליין פיהלט דער יודישער פּאָ־עט זיין אָרט, זיין ווערט און אויך זיין אחריות.

איז די איגנאָרירונג פון דרויסען א קנאַפּ אומ־גליק. מען קאָן עס פערטראָגען, צום האַרץ פון יו־דישען שאַפען קאָן עס קיין צו־שעדליך טירעל נישט עפענען. אָבער דאָס, וואָס איז 'קיין שום לאַנד וואַקסט נישט אָט די יודישע יוגענט מיט דעם יו־דישען דיכטער, וואָס אפילו אין ראַטענלאַנד שפּיצט זיך די האָפענונג פון דעם יודישען שאַפער צום ניי־עם ווינקעל בּיראָ־בּידזשאַן — דאָס איז געפעהרליך. נישט בלויז א שעדליך טירעל — א גיפטיגע פייל שיקט אָט דאָס אין דעם האַרץ פון יודישען שאַפען.

און מעהר, שטאַרקער, בעוועלטיגענדיגער, ווי אומעטום, רייסט פּאַסען פון דעם יודישען פּאָעט די אַסימילאַציע אין אַמעריקע. אַזוינע וואונדערבּאַ־רע שפּרונגען אַרויף און אַלץ העכער און העכער, אַזוי פיל וויכטיגע און טיפע ווערק געשאַפען — און די גאַס, דאָס לעבען אַרום, די אינערציע, פון די פּאָלקסשיכטען אַליין, בייסען שטיק נאָך שטיק, זע־גען ממש די צווייג, וואָס אויף איהר דאַרף זיצען, דער מאָרגען. פאַר אַלע פּאָעטען א זיכערער מאָר־גען. און פאַר דעם יודישען פּאָעט — נאָך סקריפּ און קלאָג פון זעג.

איז דאָ — ראַטענרוסלאַנד. איז דאָ — בּיראָ־בּידזשאַן. דער יודישער פּאָעט האָרכט און פערנעמט שרייבט דערווייל — ווייל ער קאָן דאָך נישט שווי־גען — און די אומרוה לאָזט איהם נישט אָפּ. און זעהט ער פּאַלעסטינע, ווערט זיין נשמה נאָך מיט א מעסער געשניטען. אויף דער וואונד ווערט אויסגע־גאָסען א גאַנצער עמער גיפט. יודיש ווערט דאָרט גע'רודפט. זיי ווילען דאָרט נישט קיין יודיש.

אויף דער יודישער „גאַס“ וואָס פיהרט צו אונז דורך אַלע קאָנטינענטען און אָקעאַנען, שטעהט די געשטאַלט פון יודישען פּאָעט און ער איז א ראַ־דיאָ־סטאַציע, נאָר נאָך א סך, א סך סענסיטיוועך. עס געהען דורך איהם און ער כאַפּט אויף אַלע סיג־נאַלען פון גוואַלטיגע בעוועגונגען, סאָציאַלע און נאַ־ציאָנאַלע ערדציטערנישען. און פון איהם אַליין — פון זיין אינערליכסטען וועזען הויבט זיך אָן אומרוה נישט צו בעזיגען, נישט צו אַנטרינען פון איהר.

און ער איז נישט פּעסימיסטיש. פּונקט ווי די גרעסטע מיסטישקייט, דער גרעסטער סוד, איז נישט אין די שאָטענס פון דער פינסטער, נאָר אין ליכט און אין פייער — אַזוי איז קלאָרקייט פון וויזיע, לוי־טער זעהן און לויטער אויפנעמען, נישט דער וועג צו פּעסימיזם. און אויך: בלויז יענער אָפּטימיסט האָט א ווערט, איז שאַפעריש און פרוכטבאַר, וואָס ווערט געגליהט אין דעם פלאַם פון סקעפּטיציזם.

פון דער פערבאָרגענער טיפעניש פון דער יודי־שער געשיכטע כאַפּט דער יודישער פּאָעט אויף דעם סיגנאַל:

„האָסט אַלץ געזעהן און קיין זאַך איז נישט קיין צופאַל. און יודיש־זיין איז נישט קיין צופאַל, אויב דו קענסט נישט אינגאַנצען פערשטיין דעם זין —איהם פערלייקענען טאָרסטו נישט. דו ברענגסט זיך אום דערמיט. און דיין גאַנג איז צו דער וועלט. זי, די וועלט, נעמט אַריין אין זיך. אַלץ מוז דיך אָנ־געהן, און איבער אַלץ — די דאַרשט נאָך גערעכטיג־קייט, זי איז דיין דאָרשט און אין איהר האָסטו צו זאָגען דיין וואָרט, דיין אייגענעם. נישט אָן א זייט פון דער וועלט — מיט איהר. נישט אָן א זייט פון זיך — דורך זיך“.

די געשטאַלט פון יודישען פּאָעט איז שטענדיג טראַניש. נאָר עס איז די אומפערמיידליכע טראַגע־דיע פון דעם „העלד“ אין קאָנפליקט מיט געוואַל־טיגע כּוחות.

די געשטאַלט פון יודישען פּאָעט איז אָפּטמאָל פּאָעטיש, עס ליגט אין איהם אַליין אַרויסצושלאָגען פון דער פּריוואַטער פּאָעטישקייט א ליכט־זייל בעפרייענדיגען פּאַטאָס פאַר זיך און אַנדערע.

די געשטאַלט פון יודישען פּאָעט קאָן ווערען זיין גרויסער שיקזאַל. כאָטש ווי יעדע גרויסקייט, איז דאָס אויך א וויטאָגדיגער שיקזאַל. („טאָג“)

בעציהונג פון די גאונים

צום „חידושי הרי״ם“

פון מנשה אונגער

איינמאָל — ווערט דערציילט — איז דער חי־דושי הרי״ם געפאָהרען קיין קאָצק צוזאַמען מיטן רבּין ר' משה מיכל פון ביאַלע. זיי זענען געפאָהרען דורך אַנ'אַנדער וועג, און ווען דער וואָגען האָט זיך אָפּגעשטעלט, אין א שטעטעל און דער בעל־עגלה האָט געגעבען די פערד פּאַשע, האָבען זיך פערזאַ־מעלט א סך יודען פון שטעטעל און אָנגעהויבען צו חוזק'ן פון קאָצקער רבּין און פון די חסידים, די חסידים האָבען געוואָלט זאָגען די יודען, ווער עס פאָהרט מיט זיי און זיי זענען געווען זיכער, אַז ווען זיי וואָלטען אויסגעזאָגט די יודען, אַז דער חידושי הרי'ם פאָהרט מיט זיי, וואָלטען זיי אויפגעהערט צו חוזק'ן, ווייל פאַרן חידושי הרי'ם האָבען שוין דעמאָלט אַלע יודען דרך ארץ געהאַט אָבער דער חידושי הרי״ם האָט די חסידים נישט געלאָזט און זיי געהייסען אַלץ אָננעהמען באהבה. דערביי האָט ער זיי דערציילט וואָס די אַלטע פּשיסכער חסידים האָבען געהאַט אויסצושטיין פון די פרעמדע חסי־דים, ווי אַזוי די לובלינער און קאָזשעניצער האָבען זיי גערודפט, און זיי האָבען אויף דעם גאָרנישט גע ענטפערט, און נאָר א דאַנק דעם איז זייער חסידות אַזוי שטאַרק געוואַקסען.

אָבער אַזוי ווי די פוהר איז אַרויסגעפאָהרען פון שטעטעל — דערציילען די חסידים ווייטער — האָט דאָס שטעטעל אָנגעהויבען צו ברענען און איז אינ־גאַנצען פערברענט געוואָרען... די חסידים האָבען דערין געזעהען בפירוש א מופת פון חידושי הרי'ם.

בעזונדערס איז געווען גרויס דאָס שפלות פון חידושי הרי'ם, ווען ער האָט געלערנט א שיעור אין דער ישיבה, האָט ער יעדען תלמיד מסביר געווען יע־דע שווערע שטעלע, אַזוי ווי א מלמד לערנט מיט קינדער, און האָט ער געזאָגט א חריפותדיג וואָרט, האָט ער נישט הנאה געהאַט פון וואָרט אַליין, נאָר דערפון וואָס ער האָט געטראָפען דעם ריכטיגען פּשט אין דער גמרא.

איינמאָל איז געקומען א גרויסער גאון פון דער ליטע צו ר' ישעיה מושקאַט פון פּראַגע, דער ליט־ווישער גאון האָט אינגאַנצען מבטל געמאַכט די גאו־נים פון פּוילען. זאָגענדיג, אַז די פּוילישע לומדים זוכען נאָר צו זאָגען א שאַרף פּשטל און זענען קיינ־מאָל נישט אויסען צו געפינען דעם ריכטיגען פּשט פון דער תורה.

דערויף האָט איהם ר' ישעיהלע געענטפערט, אַז אין וואַרשע איז פערהאַן א גאון, וואָס האָט אַנ'אַנדע־רען דרך אין לימוד — דער חידושי הרי'ם.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו שיקען רופען דעם חידושי הרי'ם כדי דער ליטווישער גאון זאָל זיך מיט איהם בעקענען. ווען דער חידושי הרי״ם איז געקומען האָט איהם דער גאון געפרעגט עפּעס א האַרבען רמב״ם. דער חידושי הרי'ם האָט באַלד גע־נומען זאָגען א שאַרף פּשט'ל, און געוואָרפען מיט פערשידענע גמרות, ביז ער האָט דעם רמב״ם פער־ענטפערט.

דער גאון איז די גאַנצע צייט געזעסען רוהיג און ווען דער חידושי הרי'ם האָט פערענדיגט זיין פּשט'ל האָט זיך דער ליטווישער גאון צושמייכעלט א צעפרידענער, און האָט זיך אָנגערופען: „דאָס פּשטל איז זעהר שעהן געבויט, עס הייסט געקראָכען אויף א שטריק, אָבער עס טויג נישט, ווייל דער חידושי הרי'ם האָט פערזעהען א בפירושע משנה“...

דערביי האָט דער גאון זיך שטאַרק צעלאַכט.

דער חידושי הרי'ם האָט שוין גאָרנישט מעהר גע ענטפערט, ער איז געבליבען זיצען שטיל און טרויעריג, און ר' ישעיהלע פּראַגער האָט געזוכט מיט אַלע מיטלען צו פערענטפערען דעם חידושי הרי'ם.

באַלד איז דער חידושי הרי'ם צוריק אהיימגע־גאַנגען און דער ליטווישער גאון האָט טריאַמפּיהרט. אַז ער איז גערעכט מיט זיין מיינונג. אַז די פּוילישע גאונים האָבען נישט קיין שכל הישר, אין לערנען און בויען סתם פּלפּולים אין דער וועלט אַריין.

ר' ישעיה פּראַגער האָט פערענטפערט דעם חי־דושי הרי'ם אַז ער לערנט א סך קבלה און דערפאַר האָט זיך געקאָנט טרעפען אַז ער האָט פערגעסען א בפירושע משנה.

אויפן צווייטען טאָג ווען דער גאון איז שוין געהאַט אָפּגעפאָהרען, האָט ר' ישעיהלע נאָכאַמאָל נאָכ געלערנט דעם חידושי הרי'ם'ס פּשטל, און דאָ האָט ער גאָר דערזעהן, אַז דער חידושי הרי״ם איז געווען גערעכט, איז ער באַלד געלאָפען צום חידושי הרי'ם און איהם געזאָגט, אַז ער איז געווען גערעכט. ער האָט איהם דערביי אויסגעמוסרט, הלמאי ער האָט די גאַנצע צייט געשוויגען און האָט מעהר נישט גע־וואָלט שמועסען אין לערנען מיטן ליטווישען גאון.

פון אָנפאַנג האָב איך געמיינט, — האָט דער חידושי הרי'ם געענטפערט — אַז דער ליטווישער גאון ווייל באמת וויסען דעם פּשט פון דעם רמב״ם האָב איך עס איהם געוואָלט פערענטפערען, אָבער ווען איך האָב געזעהען מיט וואָס פאַר א פרייד ער האָט מיך געוואָלט אָפּוועגדען דאָס איך מודא בעקו־מען אַז ווען איך וועל איהם אויפווייזען אַז ער האָט זיך טועה געווען וועל איך האָבען א שטיקעל הנאה דערפון, און מיין גאַנץ לעבען האָב איך געשטרעבט צו לערנען נאָר תורה לשמה, און נישט פון איהר נהנה צו זיין... דערפאַר טאַקע האָב איך געשוויגען...

ביי די ווערטער האָט זיך דער חידושי הרי'ם צע וויינט. ס'האָט איהם שטאַרק פערדראָסען וואָס דער גאון איז אַוועקגעפאָהרען מיט דער מיינונג, אַז ער דער חידושי הרי'ם קאָן נישט לערנען. און דאָך האָט ער איהם דאָס נישט געקאָנט אויפווייזען, אַז ער האָט זיך טועה געווען ווייל ס'איז געווען זיין וועג צו לערנען תורה נאָר לשמה...

אַזוי האָבען זיך בעצויגען די גאונים פון זיין דור צום חידושי הרי'ם און אַזוי האָט זיך בעצויגען דער חידושי הרי'ם צום לערנען. אַלץ איז געווען נאָר לשמה און אין הסכם מיטן קאָצקער חסידות: אַלץ צו טון אָהן פניות, מיטן ריינעם האַרצען און מיט דער גאַנצער כונה...

* * *

אין יאָהר תרי״ד איז נפטר געוואָרען דער וואַר שעווער רב ר' חיים דאַווידזאָן, און די שטאָט האָט פערלאַנגט פון דעם חידושי הרי'ם ער זאָל ווערען וואַרשעווער רב, עס האָבען זיך דעמאָלט צונויפגע־קליבען די גרעסטע אנשי חשובים און האָבען גע־שיקט א דעלעגאַציע צו דעם חידושי הרי'ם ער זאָל מסכים זיין איבערצונעהמען דאָס כסא הרבנות פון וואַרשע, אָבער דער חידושי הרי'ם האָט נישט גע־וואָלט הערען דערפון. עס האָבען נישט געפּועלט קיין שום השתדלותן, וואָס די פערשידענע צדדים האָ־בען אָנגעווענדעט. דער חידושי הרי'ם האָט זיך גע־האַלטען ביי זיינס, אַז ער איז נישט ראוי צו זיין רב אין וואַרשע.

מען האָט בלויז געפּועלט ביי דעם חידושי הרי'ם ער זאָל געבען זיין עצה, וועמען מען זאָל נעהמען פאַר א רב.

דערווייל איז אַרויסגעשטעלט געוואָרען די קאַנ־דידאַטור פון דעם קראָקאָווער רב ר' דוד בעריש מייזליש, וועלכער איז געווען א גרויסער גאון און אַנ'אָנגעזעהענער מענש ביי דער רעגירונג. אָבער עס האָט זיך געשאַפען א צד אין וואַרשע וועלכער האָט געהאַלטען אַז בעשטימען אַלס רב פון וואַרשע זאָל מען א וואַרשעווער איינוואוינער, פּונקט ווי עס איז געווען בשעת דער ערשטער וואַרשעווער רב, דער „חמדת שלמה“, איז נפטר געוואָרען. דאַן האָט מען אויך אויסגעקליבען א וואַרשעווער — ר' חיים דאַ־ווידזאָן. און אויב דער חידושי הרי'ם וויל נישט ווע־רען וואַרשעווער רב, — איז נאָך נישט עק וועלט, אַז מען זאָל אַזש פון קראָקאָ דאַרפען ברענגען א רב. ס'איז פאַראַן אין וואַרשע ר' יעקב געזונדהייט, וועל־כער איז א גרויסער גאון און איז ראוי צו זיין רב אין וואַרשע.

האָבען ביידע צדדים איצט געוואָלט אַז דער חי־דושי הרי'ם זאָל געבען די הסכמה אויף זייער קאַנדי־דאַט, און די אָנהענגער פון ר' יעקב געזונדהייט, האָ־בען פערשפּרייט א קלאַנג, אַז דער חידושי הרי'ם האַלט נישט פון ר' בער מייזליש, ווייל ביי איהם אין שטוב רעדט מען פּויליש.

איז דאַן אַוועק א דעלעגאַציע פון קהלה פרעגען דעם חידושי הרי'ם וועמען ער הייסט אויפנעהמען פאַר א רב, האָט דער חידושי הרי'ם געענטפערט, אַז ער האַלט אַז מען דאַרף ברענגען דעם קראָקאָווער רב.

גלייך זענען זיך צונויפגעקומען פרנסים פון דער קהלה, און מ'האָט איבערגעגעבען וואָס דער חידושי הרי'ם האָט געענטפערט, מען האָט דאַן תיכף גע־שיקט א דעלעגאַציע צום קראָקאָווער רב און איהם איבערגעגעבען דאָס כסא הרבנות פון וואַרשע, ווען דער קראָקאָווער רב האָט געעפענט דאָס כתב הרב־נות און דערזעהן די חתימה פון דעם חידושי הרים האָט ער שוין נישט געקלערט און גלייך מסכים גע־ווען איבערצונעהמען דאָס רבנות, און ער איז טאַ־קע אין יאָהר תרט״ז געקומען קיין וואַרשע.

די וואַרשעווער קהלה האָט איינגעאָרדענט א פיי־ערליכען קבלת פנים פאַר דעם נייעם רב. הונדער־טער יודען זענען אנטקעגענגעפאָהרען דעם רב. אויך דעם חדושי הרי״ם, אין דער זעלבער בריטשקע בעריש מייזליש האָט נאָר דערזעהן דעם חידושי הרי'ם, איז ער גלייך אַראָפּגעגאַנגען פון דער בריטש קע, און זיך אַריינגעזעצט אין דער בריטשקע פון דעם חאדושי הרי'ם, אין דער זעלבער בריטשקע האָט זיך אויך אַריינגעזעצט ר. יעקב געזונדהייט.

אויפן גאַנצען וועג האָט מען געשמועסט תורה, און זינט דעמאָלט איז דער חידושי הרי'ם געבליבען א גוטער פריינד סיי פון ר' בעריש מייזליש, און סיי פון ר' יעקב געזונדהייט.

זי איז צוריקגעקומען

(דערציילונג)

פון ב. באטווינ[י]ק

אזוי ווי אַן אַראָפּגעפאַלענע בלעטעל געטריבען פון ווינד, איז מיני שטיין, א פערהייראטע פרוי, געטריבען געוואָרען פון אונזיכטבארע כוחות צו איהר ליבע, צו איהר איבעראיילטען שריט אוועקצוגעהען מיט איהר געליבטען און דאַן צו קומען צוריק אהיים — א זאַך, וואָס זי האָט זיך קיינמאָל נישט פאָרגעשטעלט.

נאָכדעם ווי זי האָט שוין אָפּגעוואוינט א יאָהר מיט איהר געליבטען, סאשא מארקין, האָט זי איינגעזעהען, אז ער סאשא, וועט זיך קיינמאָל נישט קענען גט׳ען מיט זיין פרוי. ווען עס איז אריבער נאָך א יאָהר, האָט זי זיך איבערצייגט, אז סאשא וויל זיך גאָר נישט גט׳ן מיט זיין פרוי, און די אָפטע קריגערייען, וואָס זי האָט געהאַט מיט איהר געליבטען, האָט ער איהר עס אָפען געזאָגט, ער קען עס נישט טון צוליב די קינדער, האָט ער גע׳טענה׳ט. ער וויל נישט פערהאסט ווערען פון זיינע קינדער.

— ווען מיינע קינדער וואָלטען נאָך געווען קליינע, וואָלט אנדערש געווען, — האָט סאשא פערענטפערט.

נאכהער האָט ענדליך פאסירט דאָס אויף וואָס זי האָט זיך די לעצטע צייט געריכט. נאָך א קריגעריי מיט סאשאַן איז ער אוועק מיט א שטארקען קלאַפּ אין טיר, און איז שוין מעהר נישט צוריקגעקומען.

מיני איז דאַן אוועק צו איהר שוועסטער.

פאַר דער שוועסטער האָט זי זיך פערטרויט וועגען איהר לאַגע.

— איך וועל ארבייטען, — האָט זי געזאָגט מיט א מוטיגען אָנשטעל, — איך וועל נעהמען דאָס קינד צו זיך, און איך וויל מעהר קיינעם נישט קענען. זיי זענען אַלע גרויסע בלאָפערס.

— אי, מיני, מיני, — האָט די עלטערע שוועסטער געשאָקעלט טרויעריג מיט׳ן קאָפּ.

אזוי איז מיני אָפּגעווען א פּאָר וואָכען ביי איהר שוועסטער אין הויז, זיך געפיהלט דאָרטען נישט יום־טוב׳דיג. די שוועסטער האָט איהר כסדר גע־מוסר׳ט, אריינגעבראָכט גיפטיגע ווערטער. קיין אַר־ביים ווי דער שטיינער, האָט מיני נישט געזוכט, זי איז געווען פערנומען מיט אויסגעפינען, אויסשפּירען וועגען איהר געליבטען סאשא מארקין, אז זי האָט אויסגעפונען אויף ריכטיג, אז סאשא איז אי צוריק ביי זיין פרוי אין דער היים אי ער געהט שוין ארום מיט אַן׳אנדער געליבטע, איז פון איהר אָפּגעפאַלען דער גאנצער מוט, און זי איז בלומרשט אוועק זעהן איהר מאַטי, איהר זוהנעלע. דאָס קינד מעג זי דאָך קומען זעהען.

צווישען ניין און צעהן א זייגער אין אָוונט, ווען זי איז געווען זיכער, אז מאַטי איז אין הויז און לואי איהר מאַן, איז נאָך אין זיין געשעפט, איז זי שטיל ארויף אויף די שטיגען, אויף די אלט־בעקאנטע שטיגען, דאָרט וואו ס׳איז אמאָל געווען איהר היים, ציטעריג האָט זי, פאַמעלעכדיג געעפענט די טיר, אריינגעשליכט זיך, און — צו איהר איבערראַשונג געטראָפען אין קיך ביים טיש אי איהר 12 יאָהריגען מאַטי, אי איהר מאַן, לואין.

זינט מיני איז אוועק פון איהם, האָט לואי שטיין זיך אָפּגעגעבען מיט דעם קינד, מיט מאַטין. ער האָט אויפגעפאַסט אויף זיין קינד מיט פּינקטליכקייט און צערטליכקייט נישט נאָר דערפאַר, וואָס ער האָט געצוואונגענערהייט געמוזט פערנעהמען דעם פּלאַץ פון א מוטער, און נישט נאָר דערפאַר, וואָס ער האָט נאַטירליך ליב געהאַט זיין קינד. אין זיין אָפּגעבען זיך מיט מאַטין, אין זיין אויסבעטען די בעט פאַר איהם, אין זיין ארומקוקען מאַטיס זאַכען, אייננייען א קנעפּעל, צוטראָגען א ווארימע גלאָז מילך, האָט לואי שטיין געהאַט א ספּעציעלע בעפרידיגונג, וואָס ער האָט געפיהלט די ווארימקייט פון זיין מיני, אין וועלכער ער איז שרעקליך פערליבט געוועזן.

שטיין פלעגט זיך פלוצלונג פאָרשטעלען, אז אָט קומט מיני. זי קומט זיך בעטען צוריק אהיים, און ער עפענט ברייט די טיר און שרייט אויס:

— ארויס! ארויס פון דאַנען, דו פאַלשע פרוי!

און שטיין האָט פון דער אויסגעטראַכטער סצענע אזוי שטארק הנאה געהאַט, אזוי שטארק הנאה געהאַט.

און ווען דער פאָטער האָט מאַטין געגעבען עסען און ווען ער האָט מאַטין אויסגעטאָן צום שלאָפען געהן, האָט ער פאַר מאַטין אויסגערעדט זיין ביטער הארץ.

און לואי שטיין האָט גערערט אויף מינין, גערייצט אויף מינין זיין קינד, זיין איינציגען נאָהענטען, מיט וועמען ער האָט זיך פעראייניגט מיט יעדען טאָג אַלץ שטארקער, אַלץ מיט מעהרער גיפט געגען דער אונגעטרייער פרוי.

אזוי ווי שטיין האָט זיך גע׳עסק׳ט מיט זיין מאַטין וועגען טרינקען די מילך, האָט ער נישט געהערט ווי די טיר האָט זיך שטילערהייט געעפענט, נאָר ער האָט פלוצלונג דערזעהען פאַר זיך מינין.

אונגלויבליך, אונגלויבליך! אָט שטעהט זי מיני, א צושראָקענע, א געבויגענע, אָהן לשון.

וואָס טוט זיך דאָ? טרוימט ער עס בלויז?

ניין, ס׳איז טאַקע מיני. זי איז דאָ, ער זעהט איהר.

עס האָט איהם אָפּגענומען דאָס לשון.

אָט איז מיני לעבען איהם. ער האָט אין דער מינוט דערפיהלט ווי איינער וואָס האָט זיך לאַנג געיאָגט צו כאַפּען א פויגעל און אָט איז דער פויגעל לעבען איהם. ער האָט געציטערט א וואָרט ארויס צורייד(ע)ן, געציטערט א בעוועג צו טון זיך, אז דער פויגעל זאָל חלילה פלוצלונג נישט אוועקפליהען.

— מיין קינד, — האָט מיני געזאָגט אין טרעהרען, און אויסגעשטרעקט איהרע הענט צו מאַטין.

מאַטי האָט ארונטערגעלאָזען דאָס קעפּעל, געזעסען קאַלט און פערשטיינערט.

— מאַטעלע, — האָט די מוטער אויסגערופען כליפּענדיג, — קינד מיינס, — און זי האָט איהם ארומגענומען.

דאָס קינד האָט זיך בייז ארויסגעריסען פון איהר און מיט א צופלאַמטקייט האָט ער אויסגעשריגען:

— איך האָס דיך, געה אוועק!

עס איז געווען א מאָמענט פון אַן אָנגעשטרענגטען שטילשווייגען, און די מוטער האָט זיך היסטעריש צעוויינט, א וויג־געטון זיך ווי צום פאַלען און אָנגעהאַלטען זיך אָן א ווענטעל פון א שטול.

לואי שטיין, צוטומעלט פון דער איבערראַשונג פון דער סצענע, האָט דערפיהלט אי פרייד, אי א בעטעמטע נקמה, אָבער א טיפער פיינליכער טרויער האָט זיך גלייך צוגאָסען איבער זיין הארצען. ער האָט געפיהלט, אז אָט־אָט וועט ער זיך אויך פערגאַנדערוויינען. און וויינען האָט זיך איהם געוואָלט אי אויף זיין לאַגע, און אי אויף מינים לאַגע, אויף איהר געפאַלענקייט, איהר כליפּען.

— מאַטי, — האָט ער געגעבען א בעפעהל צום קינד, — מאַטי, זאָלסט מעהר נישט רעדען אזוי. געה שוין צו צו דיין מאַמען.

פון זיין גרויסמוטיגקייט האָט זיך שטיין גלייך דערפיהלט שטאַרקער און נאָך מעהרער געזעטיגט מיט נקמה.

מאַטי האָט געקוקט דאָ אויפ׳ן פאָטער, דאָ אויף דער מוטער, און שטיין האָט איהם ווידער אמאָל, שוין ווייכער געזאָגט:

— געה, מאַטי, געה צו צו דיין מאַמען.

דאַן האָט זיך מאַטי א לאָז־געטון צו דער מוטער, איינגענורעט זיך אין איהרע אָרעמס און צעוויינט זיך צוזאמען מיט איהר.

דער מאַן האָט זיך אָרומגעדרעהט אין די צימערען פון הויז, נישט געוואוסט אקוראט, וואָס ער דאַרף איצט טון, וואָס ער דאַרף זאָגען און צי זאָל ער עפּעס זאָגען.

פלוצלונג האָט ער זיך דערמאָהנט אָן געשעפט; ער מוז דאָך געהן אין געשעפט אריין.

האָט ער זיך ערשט גענומען בעטראַכטען וועגען דער אונגלויבליכער פאַסירונג. כאָטש ער האָט שטענדיג זיך פאָרגעשטעלט, אז מיני וועט פלוצלונג אריינקומען, איז די ווירקליכע געשעהעניש איהם פאָרגעקומען ווי א חלום.

האָט עס ווירקליך פאַסירט, אָדער דאָס האָט זיך איהם אָפּגעדאַכט?

יאָ, ס׳איז א ווירקליכקייט און ער האָט ערשט אָנגעהויבען הנאה האָבען פון זיך אַליין. ער האָט זיך דערפיהלט לייכט און גוט. עפּעס ווי פליגלען האָט ער פלוצלונג געקריגען און ער פליהט אין אַן אָנגענעהמער לופט פון א לאַנג־ געגאַרטען פריהלינג.

עס איז איהם אָבער אויך עפּעס אומעטיג געוואָרען אויפ׳ן הארצען. ס׳איז איהם איינגעפאַלען א געדאַנק, אז אפשר איז זי גאָר אריינגעקומען מיט חוצפּה צו זעהן דאָס קינד, און זי איז שוין דאָרטען מעהר נישטאָ; זי איז אוועק. און, שאַ, אפשר איז זי אוועק מיט׳ן קינד, צוזאמען מיט מאַטין?

זעה נאָר, אזא זאַך איז איהם גאָר פריהער נישט איינגעפאַלען.

ער האָט שנעל צוגעמאַכט ס׳געשעפט און איז אריבערגעלאָפען די גאַס, וואו אַנטקעגען האָט זיך געפונען די דירה.

אריינקומענדיג אין קיך האָט ער געזעהען מינים מאַנטעל אויף א שטוהל, און געהערט איהרע און מאַטיס שטימען רעדען דאָרטען, אין דעם קינדס שלאָף־צימער.

שטיין האָט פריהער אָפּגעאָטעמט, און ער האָט פריידיג גענומען בעטראַכטען, ווי אזוי ער זאָל זיך איצט בענעהמען. ער האָט געטראַכט וועגען טאַקט, וועגען פאַרזיכט, עפּעס ווי ער וואָלט זיך דאָ בעדאַרפט בעגעגענען מיט א כלה, וועלכע ער זעהט צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען.

פריהע חתונות ביי אמאליגע פוילישע יודן

פון ד"ר ע. רינגעלבלום

-- 2 --

אויף וויפיל מיר קענען זיך בלויז משער זיין, פאַרוואָס די אויסגערעכנטע יונגעלייט האָבען חתונה געהאַט שפּעט -- ערשט אין זייער 20טען אדער 21טען לעבענסעלטער — ווייסען מיר אָבער אויף זיכער פאַרוואָס דער דאַנציגער באַנקיר האָט חתונה געהאַט נישט ביי 15 יאָהר, „ווי מען איז זיך נוהג ביי די ליטווישע יודען", נאָר שפּעטער. ער דערציילט עס אונז דורך דעם פּוילישען מעמוארען־שרייבער באַרטלאָמיי מיכאַלאָווסקי, וועלכער האָט זיך מיט וואַרשאָווערן צוזאמענגעטראָפען אין דאַנציג. עס ווייזט זיך ארויס אז די סיבה דערפון איז געווען ד שטרעבונג פון זיין פאָטער אויסצובילדען דעם זוהן פאַר א געניטען סוחר און באַנקיר. דעריבער האָט ער איהם אין 15טען לעבענסיאָהר, אַנשטאָט חתונה צו מאַכען, געשיקט קיין האַמבורג, כדי ער זאָל זיך „אויסלערנען דעם העברען מסחר און באַנקוועזען".

ס׳איז נאָך כדאי צו דערמאָנען, אז אין די אַלע ביאָ־בילדעטע יודען, רייכע סוחרים, באַנקירען, דאָקטוירים -- האָבען זייערע קינדער נישט חתונה געמאַכט אַלס 15־יעהריגע קינדער, נאָר ערשט שפּעטער. די שטרעבונג צו קולטור איז אַלזאָ געווען די סיבה, צוליב וועלכער איינצעלנע יודען פלעגען זיך ארויסברעכען פון דעם איינגעוואָרצעלטען מנהג יונג חתונה צו מאַכען זייערע קינדער.

ס׳איז נאָך כדאי צו דערמאָנען, אז אין די אַלע ביאָגראַפיעס, וואו עס זענען אָנגעגעבען די דאַטעס פון חתונה האָבען, איז עס געוועהנליך דאָס 17טע אדער 18טע יאָהר (יעקב שלמה פון ראַדזשיק צו 18 יאָהר, איצעק יאַזשוויאַק-- 18 יאָהר, שאיע מאַטיס פון פלאָצק -- 18 יאָהר, איציק נחומאָוויטש — 18 י., ישראל איצקאָוויטש -- 17 יאָהר).

די פריהע חתונות ביי יודען ווערען דורך די דעמאָלטיגע מחברים פערשידען אָפּגעשאַצט. א טייל האַלטען עס פאַר א פּאָזיטיווע ערשיינונג, א טייל פאַר א נעגאַטיווע. „דאָס היסטאָריש פּאָליטישע זכרונות בלאַט

(Pamiętnik historyczny i polityczny)

דער אָרגאַן פון דער ליבעראַלער פּאַרטיי פון די פּוילישע פּריצים האַלט די פריהע חתונות ביי יודען פאַר דער סיבה פון זייער אויסערגעוועהנליכער פּרוכטבאַרקייט. „עס איז שווער אויסצוגעפינען די סיבות — שרייבט דאָס זכרונות־בלאַט — פאַרוואָס די יודען, דאָס פאָלק וואָס איז אהער איבערגעטראָגען געוואָרען פון דעם הייסען קלימאַט, האָט זיך אזוי שטאַרק פערמעהרט אין פערגלייך מיט די היגע איינוואוינער. נישט אנדערש נאָר דאָס נעהמט זיך דערפון אז זיי האָבען חתונה פריה, גלייך ווי עס קומט די צייט פון ליידענשאַפטען. אין דעם פּרט פאָלגען זיי דעם בעפעהל פון דער נאַטור, וואָס בעשאַפט קיין זאַך נישט אומזיסט". דאָס „זכרונות בלאַט" זעהט נאָך אַנדערע סיבות וואָס זענען גורם די פּרוכטבאַרקייט פון יודען. „הגם זיי לעבען — ווי מיר זעהען — אין גרויסער נויט, איז אָבער אזוי ווי זיי קענען נישט קיין שכרות און קיין שווערע אַרבייטען, האָבען זיי נישט פערלוירען דעם כוח פון פּרוכטבאַרקייט און דעריבער איבערשטייגען זיי אין דעם פּרט אונזערע פּויערים.

אַנדערש שאַצט אָפּ די פאָלגען פון פריהע חתונות דער פּוילישער ליטעראַטור־היסטאָריקער וויישניעווסקי וועלכער האָט געלעבט ביים סוף פון 18־טען און אָנהויב 19טען י"ה. דער מחבר האַלט, אז „דער יונגער יודישער דור ליידט אַלץ מעהר אויף קראַנקהייטען און חלשות". בפרט צוויי קראַנקהייטען זענען — לויט וויישניעווסקין — פערשפּרייט ביי יודען

Spina ventosa („nadkościowe spuchnienie")

און שוויעזשבעס. די סיבה דערפון ליגט דעריין, וואָס יונגע מענשען כמעט קינדער, האָבען חתונה און האָבען דערנאָך קינדער. „די נישטיגע פּרוכט האָט ווייטער געמוזט האָבען די זעלביגע פעהלערען". אין לויף פון דורות האָבען די פאָלגען געמוזט זיין נאָך טרויעריגער. די פריהע חתונות האָבען אויך גורם געווען אז ביים שטעלען פּאָקען איז ביי יודישע קינדער „די מאַטעריע" געווען א שאַרפערע. אויך די שטאַרביגקייט פון יודישע קינדער איז צוליב דעם א גרעסערע ווי ביי קריסטען. אויף 100 קריסטליכע קינדער פלעגען שטאַרבען 104־150 יודישע קינדער.

אויף די טרויעריגע פאָלגען פון געזעלשאַפטליך־ווירטשאַפטליכען כאַראַקטער ווייזט אָן דער קיניגליכער הויף־מעקלער אַבּרהם הירשאָוויטש, אין זיין רעפאָרם־פּראָיעקט, וואו ער רעדט ארום אַלע נויטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. ער פערנעמט זיך אויך מיט דעם פּראָבלעם פון יודישע חתונות, „אין קיין שום לאַנד, — קלאָגט זיך הירשאָוויטש — האָבען נישט יודען אזוי פריה חתונה ווי אין פּוילען. די עלטערע רעדען זיך געוועהנליך אָפּ, אז איין צד וועט געבען נדן און אויסשטייער. דער צווייטער — מלבושים, און פערשידענע מתנות. מען רעדט זיך אָפּ, אז ווען די קינדער וועלען אונטערוואַקסען וועט מען זיי דאָס אַלץ געבען. אז עס קומט אָבער דערצו, ווערען דערווייל די עלטערען יורדים אָדער באַנקראָטירען, די קינדער אָבער לערנט מען דערווייל נישט קיין שום פאַך און אויך קיין מסחר. ווען דאָס פאַרפאָלק וואַקסט אונטער און בעקומט נישט דעם צוגעזאָגטען נדן, הויבט זיך אָן קריגערייען און סכסוכים, וועלכע פערענדיגען זיך געוועהנליך מיט גט׳ן, סעפּאַראַציעס, אָדער גאָר דערמיט, וואָס דער יונגערמאַן פערלאָזט זיין פרוי מאַכט איהר אַן׳עגונה, און לאָזט זיך אין דער ברייטער וועלט, וואו ער לעבט געוועהנליך פון שווינדלען. דאָס צוזאָגען דעם פאַרפאָלק עטליכע יאָהר קעסט געוויינט צו צום פוילענצען און ברענגט שלעכטע פאָלגען.

אויך דער בעקאַנטער מעדיצין־דאָקטאָר זשאַק קאַלמאַנזאָן, האָט רחמנות מיט די אומגליקליכע פאַרלעך וואָס ווערען יונגערהייט פערבונדען אָהן זייער ווילען.

וואָס פאַרא אויסוועג זעהען די רעפאָרם־מחברים אין דער דאָזיגער פראַגע? אַלע זאָגען זיך ארויס פה אחד פאַר בעגרעניצען דעם עלטער נידעריגער פון וועלכען מען וועט נישט טאָרען חתונה האָבען. הירשאָוויטש שלאָגט פאָר, אז יונגלעך זאָלען מעגען חתונה האָבען פון 18 יאָהר מיידלעך פון 15 יאָהר.

הירשאָוויטש איז אויך געגען די גרויסע סעודות וואָס ווערען געפּראַוועט בעת חתונות און בריתן, צו וועלכע עס ווערט איינגעלאַדען א האַלבע שטאָט. נישט איינער פערזעצט דאָס לעצטע כדי נישט אָפּצושטעהן פון אַנדערע. דער גאַסטפריינדליכער און פערשווענדערישער באַלעבאָס מוז טיילמאָל לאַנג פאַסטען כדי צו דעקען דעם שאָדען וועלכען איין טאָג האָט איהם פערשאַפט. הירשאָוויטש מיינט דעריבער אז מען זאָל פערקלענערען די צאָהל איינגעלאַדענע געסט.

עס איז כדאי צו בעמערקען אז די אַמאָליגע קהילות פלעגען גענוי בעשטימען וויפיל געסט מען מעג איינלאַדען, וואָס פאַרא מלבושים מען מעג טראָגען וכדומה.

קאַלמאַנזאָן בעשטימט דעם גרענעץ־עלטער פאַר יונגלעך — 16 יאָהר, פאַר מיידלעך 14 יאָהר. „די יודענאָרדנונג", וואָס איז ארויסגעגעבען געוואָרען דורכן פּרייסישען קיניג אין יאָהר 1797 פערוועהרט חתונה צו האָבען פאַר 24 יאָהר. פאַר דער ערלויבעניש חתונה צו האָבען פאַר 24 יאָהר דאַרף מען בעצאָהלען 30 טאָלער. אויסער דעם האָט נאָך די „יודענאָרדנונג" בעשטימט אַן׳אָפּצאָהל פון 1 טאָלער פון א פערמעגען פון 100 ביז 300 טאָלער, 3 טאָלער פון א פערמעגען פון 300--800 טאָלער און 5 טאָלער איבער 800 טאָלער.

אויך די פינאַנץ־קאָמיסיע האָט צוזאמען מיט דעם בעקאַנטען פּוילישען פּאָליטיקער און שרייבער טשאַצקין פערטיג געמאַכט אין יאָהר 1788 א פּראָיעקט וואָס פערוועהרט מענער חתונה צו האָבען פאַר 20 יאָהר און פרויען פאַר 18 יאָהר.

אויך דער פּוילישער מחבר פון א רעפאָרם בראָשור וואָלאָדזימיעזש גאַדאָם האַלט, אז „מען מוז אויסוואָרצלען די פריהע חתונה ביי יודען".

אויף דעם אָרט איז כדאי צו ברענגען איינינע בעמערקונגען וועגען דער יודישער פּרוכטבאַרקייט אין דער בראָשור פון מאַוושאַ יאַנקעלעוויטש:

O środkach aby reforma Żydów w Polsce mogła być skuteczną (1819)

דער נאָמען יאַנקעלעוויטש איז א פּסיידאָנים פון א גרויסען פּוילישען שרייבער. דער דאָזיגער שרייבער האַלט, אז די יודען פערמעהרען זיך גיכער איידער די קריסטען. דאָס „נעהמט זיך פון זייערע מנהגים, געוואוינהייטען און געזעצגעבונג". מיט וואָס פאַרא זאָרגפעלטיגקייט אכטען זיי (ד. ה. די יודען) דאָס מענשליכע געשלעכט, מיט וואָס פאַרא אכטונג בעציהען זיי זיך צו פרויען און צו זייער נאַטירליכער בעשטימונג.

אז מיר רעדען וועגען חתונות דאַרף נאָך דערמאָנט ווערען אז אין יאָהר 1793 (4 יוני) האָט די פּרייסישע מאַכט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז יודען, וואָס ווילען חתונה האָבען מוזען בעקומען א דערלויבעניש פון דער מאַכט, און דערביי בעווייזען, אז זיי האָבען א פערמעגען פון איבער 1000 טאָלער. אפילו מעדיצין־דאָקטוירים זענען נישט געווען פריי פון אזעלכע דערלויבענישען.

(סאָצ. מעד.)

פיניעלע מזיק
גיט רשות

באווירים יאטן אין כאוועדטורענס יאטיכעס פין באליט אין פין שמולן געסל צ'זענט אלע.דו? צ' זענט ניש פעפליצט געוואָרן? וואָס זוגט עץ ניש צי אינדזערע באליטער גליקן? גייט ארויעם א מיליוען אף דער ליטרי, פאלט ער אראן קא ווילקע מאכט זעך א פעפלייצעכין גייט אָעס צי די קעפ פין די באליטער.

צאָץ עפים גיהעירט? א פערפלייצעכין אין באליט! זאָך אזוי וויסן פין בייז, ווי איך וויים פין וואנים סאָט זעך אין באליט גימאכט א פעפלייצעכין פין וואניט ? די לוטקע איז אראָעם פין די ברעגים? אָט דען לאַדזש א וואסל? א פיליצע? א וואָרטע? א שטוט מיט רינשטאָקעם — אין א פעפלייציג — זאָך אזוי לעיבן מיט ענק ווי איך פאשטיי ניש די גאנצע מאנסע...

יאָ, אין וואָס זוגט עץ צי דעים הארמאט פין מויצע לעיכעם? צאָץ כאַדזשביג די וואָך גיזעיען אין באליט דעיעם הארמאט מיט קרופניק? צאָץ כאַדזשביג גיזעיען דעם סאָיכער מיט דעים קאָמין? כאָדעך צימיינט אז ס'אז א מילכומע!...

צאָץ עפס גיזעיען די רוכעוויסקע וואָס זיי אָבן גימאכט אין שמולן געסל. וואבער און ירן זענע גילאָפין מיט די טעפלעך אין זיי, די מויצע לעיכעמני קעם אבן זיך געפאָרעט מיט די קאָכעלעפלען — ס'אָט זיך גירוכעוועט!

צ'מיינץ אז איך אָב אָבעט גיכאַפט א שיסעלע? זאָליך קרענקען! פעקעיערט; אז כאָב גיזעיען דעם הארמאט מיט דעיעם קאָמין אָב איך צי די קנאַלטיערם אזוי גיזאָגט:

— כיווירים מויצי לעיכעמניקעס! ס'איז טאַקיש גאנץ שיין פין ענק וואָס צקימט מיט א הארמאט קרופניק קא באליט, אָבער נאָך שענער וואָלט גיוועין ווען צ'וואָלט אינדזערע באליטער גינעיבן ארביט, זיי זאָלן ניש דארפן אונקימן צי דעם הארמאטן־קרופניק — אזוי אָב איעך פיניעלע גיזונט צי די מויצע לעיכעמניקעס — אָב איך גיט גיזוגט?

דערוואל אָציץ מר א גיטן שאבים און זאָציץ מיר גיזינט.

א שמועס אין מרחץ

ערשטער יוד: כ'האָב געהערט אז דיין זוהן האָט מיט מזל חתונה געהאַט.

צווייטער: 25 פּראָצענט.

— ווים הייסט דאָס 25 פּראָצענט חתונה געהאַט ?

— דער מחותן האָט איהם צוגעזאָגט 10 טויזענט זלאָטעס נדן און געסילוקט האָט ער נאָר 2500 זלאָטעס.

אין דעם לאַנד פון „מלכה שבא...“
פון גראַף קאַלי

פון דעם הייסען אביסיניען
בלאָזט אַצינד א הייסער ווינד...
קעניג שלמה, קעניג שלמה
ביישטעהן זאָל דיין זכות אַצינד !...

אביסיניע — לויט לעגענדע
איז דאָס לאַנד פון „ מלכה שבאיי
וואָס מיט איהד, דער קלוגער קעניג
האָט געראַנדקעט נישט איין שעה...

און דאָס לאַנד איז יענע „אופיריי
וואָס דערמאָהנט ווערט אין תנ״ך
אלס א לאַנד פון גאָלד און זילבער
און בריליאַנטען גאָר אַ סך.

צו דעם לאַנד פון רייכע אוצרות
וואו עס שיינט די זון און גליהט,
האָט דיקטאַטאָר מוסאָליני
איצט בעקומען אפעטיט...

און ער וויל זי איצט פערשלינגען
און פערדייען אין זיין מאָגען
דאָך טשעקאַווע איז צו וויסען
וואָס וועט „פעלקער־ליגעיי זאָגען?...

אָבער, וואָס מיר פעלקער־ליגע,
איז דאָס טאקע איהרע דאגה׳ן ?..

איך, גראַף קאַלי, האַלט, רבותי
זשאַבאָטינסקי טאָר נישט שווייגען...

העלפען וועט דאָך קיין פעטיציע,
און מען טאָר קיין צייט פערלירען.
„ברית החייליי און דעם ביתייר
מוז מען תיכף מאָבילוזירען...

עפעס זענען מיר דאָך קרובים
מיט דער „מלכה שבאיי פארצייטען
איז דאָך טאקע נישט קיין יושר
אַז מיר זאָלען שטעהן פונווייטען...

• •

נאָך די מעשה אביסיניען
וועלכע מאַטערט, וועלכע קוועלט,
קומט אַ צווייטע קאַטאַסטראָפע
פאַר דעם שלום פון דער וועלט...

ביי בן גוריון—זשאַבאָטינסקי
אָט די ביידע גענעראַלען
זאָל דער „שטילשטאַנדיי זיין געבראָכען
און מען הערט שוין ווידער קנאַלען...

נאָר רבותי, לאָמיר האָפען
צו קיין קריג וועט עס נישט פיהרען
מען ערוואַרט — די ,פעלקער ליגעיי
זאָל די טעג אינטערווענירען...

א מחותן — א סוחר
אונטערהאַנדעלט אויפן לאַדזער שטייגער

מחותן (פון חתנס צד): איהר ווייסט מחותן, אז מיין זוהן האָט מיך אָפּגעקאָסט מלמדים און לעהרערס אנ'ערך צעהן טויזענט זלאָטעס!

מחותן (פון כלה'ס צד): איהר ווייסט מחותן, וואָס איך וועל אייך זאָגען? איהר מעגט שוין נעהמען 25 פּראָצענט — ס'איז מעהר קיין גראָשען נישט ווערט.

חתן (צום מחותן): נישט קוקענדיג אויף די אלע זאַכען טו איך אייער טאָכטער זעהר הויך שאַצען.

מחותן: מעהר ווי אויף אויסמעבלירען צוויי שטיבען מיט א קיך און א יאָהר קעסט, דאַרפסטו זי נישט שאַצען.

צי איז אַלקאָהאָל־שעדליך
אויף אַ מעדיצינישער לעקציע

פּראָפעסאָר: אָט אויף דער לעבער וואָס ליגט אין דער סלאָי שפּריט, קענט איהר זיך איבערצייגען אין דער שעדליכקייט פון אַלקאָהאָל.

סטודענט: ווי לאַנג ליגט די לעבער אין שפּירט?

פּראָפעסאָר: עטליכע יאָהר.

סטודענט: איז זי נישט קאַליע געוואָרען?

פּראָפעסאָר: ווי אזוי? זי ליגט דאָך אין אַלקאָהאָל.

צווישען בטלנים

— דו ווייסט, העניך, דער רוב דעפּוטאַטען זענען מעהר פיש ווי דעפּוטאַטען.

— דהינו ?

— זיי עסען און טרינקען, און דאָך זענען זיי שטום.

אַ גליקליכער צוזאַמענטרעף
אַ בילדעל פון אַ בערלינער פאָליציי־בעצירק

אין א בערלינער פּאָליציי־בעצירק ברענגט מען אריין א פערשוין, וואָס מ'האָט איהם נעכאַפּט אויס פיהרען א שטיקעל ארבייט׳. דער קאָמיסאַר דערקענט אין איהם זיינעם א שול־קאָלעגע. ווענדט זיך צו איהם דער קאָמיסאַר:

— מיכעל? דו ביזט דו? וואָס הערט זיך מיט פריצין? וואָס מאכט ווילהעלם אויגוסט, קאַרל, פריד ריך און לודוויק?

— אלע זיצען אין דער תפיסה, א חוץ איך און דו, וואָס מיר זענען נאָך אויף דער פריי — האָט דער בחור געענטפערט.

א, איהר אומגליקליכע!
אונטערגעהערט אין „ווידזעוו“

א יוד קומט אריין אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור“ קויפען א פּאָר שטיקלעך לייוונט. דער יוד פּראָפּאָנירט העלפט געלד און העלפט וועקסלען.

דער פערקויפער ערקלערט איהם: פּאַניע, אייגענע וועקסלען נעהמען מיר נישט. איהר מוזט אייך שאַפען א זשירא. איהר האָט גאָרנישט קיין גוטען פריינד?

— ניין, איך בין א הויזווירט — האָט דער יוד געענטפערט.

ווער דערקענט איהם ?
שמועס צווישען צוויי יודען

ערשטער: אין אייערע אויגען האָב איך באַלד דערקענט אז איהר זענט א שוחט.

צווייטער: א וואונדערליכע מעשה: די מינדסטע בהמה דערקענט מיך.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 46 פרייטאג, דעם 22 פעברואר 1935

די „פערפלייצונג“ אין לאָדז

יוד: איהר זעהט, פעטער? אט אַזוי וועט לאָדז אויסזעהן,
ווען די „לודקאַ“ זאָל חלילה אַרויס פון די ברעגעס...

פאליטיק פון וואך

אין דער וועלט פון פאליטיק רעדט מען נאך אלץ וועגן דייטשלאנד, אז דייטשלאנד דארף אריין צוריק אין דער פעלקער־ליגע, אז דייטשלאנד דארף צוריק אריין אין דער חברה פון דער פעלקער־ליגע פאליטיקער.

מיר דיפלאמאטען האלטען, אז אהן דייטשלאנד קענען מיר אויך פיהרען „טיש", קאנען מיר אויך פערקאכען די פאליטיק־קאשעס, אז עס זאל זיך טומלען און קאכען. איז דאך די קשיא: טא, צו וואס רייסען מיר זיך אזוי שטארק דעם ספאדעק און מאכען דעם אנשטעל, אז אהן היטלעריסטישען דייטשלאנד, וועט זיך קיין שום זאך נישט ריהרען פון ארט? איז דער תירוץ: פאליטיק.

דאס אלץ איז פאליטיק. לעולם, ווייסען דאך מיר דיפלאמאטען, אז אין היטלעריסטישען דייטשלאנד איז א חורבן, אז דארט איז מען אויף גרויסע צרות, נאר וואס לען? מיר ווילען, אז דער דייטש זאל מיינען, אז מיר מיינען, אז ער איז שטארק, כדי ער זאל זיך בריקעווען ווי א שטארקער. פאר אונזער פאליטיק איז איצט נויטיג דער היטלעריסטישער אנשטעל און א כוח־גייער.

אזוי איז דאס, איהר פערשטעהט?
אלץ פאליטיק.

קאנסטיטוציע און... פאמעראנצען
הער צאר האט נעבעך צער

דער שעפער פון דער נייער קאנסטיטוציע, צאר דערוויסענדיג זיך וועגען דעם פאמעראנצען טומעל האט זיך געווענדעט צו סלאוועק'ן מיט די ווערטער:

— „ווען איך וואלט דאס פאראויסגעזעהען, וואלט איך אין דער נייער קאנסטיטוציע אריינגעפיהרט עטליכע ספעציעלע פאראגראפען וועגען פאמעראנצען־האנדעל, אהן דער קאנסטיטוציע וועט מען זיך מיט דעם פאמעראנצען האנדעל קיין עצה נישט געבען"

אין דער גריפע־צייט
אונטערגעהערטער טעלעפאן־געשפרעך

— האלא! האלא! ווער רעדט?

— כ'האב געוואלט רעדען מיט אייער מאן. וואלט ער זיך געקענט מיט מיר טרעפען היינט אוונט אין דער צוקערניע?

— אויסגעשלאסען! מיין מאן וועט א חודש צייט נישט קענען ארויסגעהן אין גאס.

— ער ליגט?

— ניין, ער זיצט!...

לאדזער האנדעלס־קארעספאנדענט אין יאהר 1935
איבערגעכאפט בריף פון א היגער פירמע

„איהר שרייבט אונז, אז איהר וועט אויסגלייכען די רעכנונג ווען מיר וועלען אייך בעצאלען דעם אלטען חוב? דאס איז פון אייער זייט א גרויסע געמיינהייט! מיר קענען נישט איינגעהן אויף א פראפאזיציע וואס וועט קיינמאל אין לעבען נישט רעאליזירט ווערען — פערשטאנען?...

יא, יודיש איז א שפראך!
א לעקציע אזא ● פון ב. קאונער

אלע קענען דעם לעקטאר, ה' קוואטשער. ער איז א געבילדעטער מענש, אזוי זאגט ער, ער איז דער איינציגער, וואס זאגט אזוי.

איך, למשל, זאג, אז ער איז א משוגע'נער, א צודרעהטער, א קראנק און א נודניק, אט, וואס איך זאג!

ווי איהר זעהט, האב איך וועגען איהם זעהר א הויכע מיינונג, א קליינינקייט הער קוואטשער!

זיין שפראך איז זעהר א הויכע; א בוך־לשון־א מענש מיט שכל רעדט נישט אזא שפראך.

ער אליין זאגט, אז ער שטייט א סך העכער אין קולטור, ווי פראפעסאר איינשטיין א סך העכער!

איינשטייניען פערשטייען בלויז 12 מענשען אויף דער גאנצער וועלט, און איהם פערשטייען בלויז 10 מענשען...

און איך זאג אייך, אז קיינער פערשטייט איהם נישט.

איך וועל אייך, אומישנע געבען א קיצור פון איינער א רעדע, אדער בעסער געזאגט, א לעקציע אזא.

אמת, ער האט פאר דער לעקציע מעהר נישט גענומען ווי 15 גילדען, אבער אין דעם איז ער נישט שולדיג; מען האט איהם מעהר נישט געגעבען, וואדום מען האט אינגאנצען ביי דעם רעפעראט איינגענומען 6 זל. מיט 50 גראשען.

זיין טעמע איז געווען: „איז יודיש א שפראך, אדער עפעס אנדערש?"

און ער האט זיך צו'דרשנ'ט:

„יודיש איז נאך דערווייל נישט קיין וועלט־שפראך; קיין פראנצויזיש אדער רוסיש, צי שפאניש קען מען נאך דערווייל אויף יודיש נישט רײדען. רײדען קען מען, אבער מען וועט נישט פערשטיין א ווארט"

און ער האט גענומען קלעטערן אויף דעם טורעם פון הויכע ווערטער:

„פאראראקסאל גענומען, איז אונזער גאנצער קאסמאס איינגעטיילט אין פערשידענע סובסטאנצען; אמאל, מיט מיליאנען יאהרען צוריק, איז אונזער וועלטאלע געווען, סוביעקטיוו גענומען, נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי א קויל פון פייער, וואס האט זיך צושפרייט אין א סך עדוקטיוועז....

„איך וויל מיינע ליבע צוהערער, אז איהר זאלט מיך פערשטיין...

„פריהער פון אלץ איז געווען דער חלל, די פוסטקייט, אדער דער גארנישט.

„שפעטער נאכ'ן גארנישט, האט זיך בעוויזען די אטמאספער; דערנאך די סטראטאספער, און וואס מיר רופען הימעל.

„איך האף, — אז איהר פערשטייט מיך, איך רייד דאכט זיך פשוט יודיש.

„אין דער בלויקייט פון די הויכקייטען, וואס מיר רופען היינט „סטראטאספערע", האט זיך גענומען ארומטראגען א מין אויטאפיע... דאס איז געווען אזא מין שטאף, וואס מען האט עס נישט געקענט זעהן, נישט אנטאפען, נישט פיהלען: עס איז געווען א עפעס אין א גארנישט; פונקט ווי מיר קענען נישט אנטאפען א חלום, א געדאנק, אדער א ווארט, וואס איז נאך נישט ארויסגערעדט געווארען פון מויל, אדער א סקריפ פון טיר.

אט־א־די אויטאפיע האט זיך אין משך פון מיליאנען יאהרען אויסגעארבייט אין א פאבולע אדער בעסער געזאגט, אין אנ'עפעס, וואס איז געווארען מעהר ווי א גארנישט, מחמת גארנישט איז גאר־נישט און עפעס איז עפעס...

„איך האף, אז איהר פערשטייט מיך, טאמער נישט מעגט איהר מיר זאגען, וועל איך מאכען א סוף.

„איך רייד צו די, וואס שלאפען נאך נישט; נישט צו די, וואס שלאפען... אויב איהר שוויגט, איז א סימן, אז איהר פערשטייט מיך; וועלען מיר ווייטער פארטזעצען אונזער לעקציע.

„נאכדעם ווי פונ'ם גארנישט איז געווארען אנ'עפעס, האט זיך אנגעהויבען דאס לעבען אויף דער ערד... פערשטייט זיך, אז די ערד איז נאך דעמאלט געווען היים, אין א פליסענדיגען צושטאנד. די ערד האט נאך דעמאלט אויסגעזעהען ווי א הייסע זופ, ערשט ארונטערגענומען פון פייער, דאן האבען זיך בעוויזען ווינטען, וואס האבען גענומען בלאזען אויף די הייסע זופ און זי ביסלעכווייז גענומען אפקיהלען.

„און ווען די ערד איז שוין געווען אפגעקיהלט, האט זיך בעוויזען דער ערשטער אינדיווידיום, דער ערשטער לעבעדיגער נפש, וואס איז פסיכיש און פיזיקאליש געווען נישט מעהר ווי א געוועב פון עמאציעס,... ער איז געווען מעהר־ווינציגער, פלעגמאטיש; ער איז געווען מעהר אלעגאריש, ווי ווירקליכקייט.

„דאס האט די נאטור, אדער די גאטהייט געמאכט דעם ערשטען סובסטאנץ; דעם ערשטען עקספערימענט אויפ'ן געביט פון העראאישע אויפלעבונגען.

„איך האף, מיינע פריינט, אז די לעקציע איז אייך קלאר. איך רייד צו די, וואס שלאפען נאך נישט; צו די אינטעליגענטען.

„שפעטער אביסעל האט גענומען ארויסשפראצען דאס, וואס מיר רופען „דאס עפישע". די נאטור האט דערוויזען צו מאכען א קאנספיראציע גענען די גאטהייט, אנטקעגען דעם בעשעפער, וואס האט זיך אליין בעשאפען....

„דאס איז געווען נאטורס ערשטער עפילאג אין די ווינדעלעך. דעמאלט איז נאך די מוטער־ערד געווען א קימפעטארין, אזוי צו זאגען.

„דאן איז די גאטהייט געווארען אלטרואיסטיש און פרייגעביג. דערנאך האט זיך אנגעהויבען דאס, וואס מיר, די געלערנטע, רופען אן „דאס מיקראקאפישע".

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: פאניע שבת הגדול, אפשר וואלט איך ביי אייך נעקענט בעקומען א הונדערטער א גמלות חסד?

שבת הגדול: מ'וועט זעהען.

קורצער פרייטאג: נו?

שבת הגדול: כ'האב דאך אייך געזאגט: מ'וועט זעהען.

קורצער פרייטאג: וואס וועט מען זעהען?

שבת הגדול: מ'וועט זעהען צי איך וועל איך וועלען בארגען...

„פון דעם עפילאג ביז צו דעם נעקראלאג האט געדויערט מיליאנען און מיליאסען יאהרען...

„א פאבולע גייט זעהר שווער צום קינד. א קלייניגקייט א פאבולע... און די מוטער־ערד איז דעמאלט געווען א פאבולע!

„מיט דער צייט האט די נאטור בעדארפט איינפיהרען א הארבע דיסציפלין עס זאל נישט ארויסשפרינגען קיין קאטאסטראפע פון די ערשט־בעשאפענע עלעמענטען אין זייער אור־שפרונג.

„צווישען דער ערד און די ספערען האט זיך ענטוויקעלט א פלאטאנישע ליבע, אין אנדערע ווערטער הייסט עס, אנ'אבסטראקטע פערבינדונג פון די ערשט־אפגעקיהלטע עלעמענטען.

„די נאטור האט געהאנדעלט מעהר אדער ווינציגער קלאסיש.

„איצטער מיינע פריינט, וועלן מיר צוקומען צום סוף פון אונזער לעקציע.

„ווען די מענשען האבען זיך בעוויזען, האט זיך צוזאמען מיט זיי אויך בעוויזען א שפראך; דערנאך זענען ארויסגעוואקסען אלערליי פראבלעמען און טעאריעס; שפעטער אביסעל א ליטעראטור, וואס האט מיטגעבראכט מיט זיך ריכטונגען און פערשידענקאטעגאריעס.

„און ווען יודען האבען גענומען רעדען יודיש, איז בעשאפען געווארען א פוטוריסטישע ליטעראטור און אויך א קלאסישע; א קלאסישער יודיש.

„יעדער דיכטער האט געמאכט זיינע אימפראוויזאציעס און קאמפאנאציעס. נישט צו אלע מענשען אימפאנירט עס, אבער די סובסטאנצען פון דער שפראך זענען אלץ גובר. — יא, יודיש איז א שפראך!

„איך האף, מיינע פריינט, אז איך האב אייך איבערגעגעבען מיינע געדאנקען קלאר און פערשטענדליך...

„איך מיין די פריינט, וואס האבען נישט געשלאפען; די אינטעליגענטען, מיין איך: די איבערמענשען....

איך דאנק אייך!"

פאליטיק אויפ'ן שפיץ מעסער
פון א. איטקין

דייטשלאנד:

א דאנק דעם „געמאכטען" פלעביסציט
פון סאאר־געביט,
האט יעקע בעקומען זיין אלטען אפעטיט
און אויפגעהויבען זיין קאפ,
און לעכצט צו פערקאכען א קאשע,
א בלוטיגע א נאשע,
אין וועלט־פאליטישען טאפ...
נאר פיהלענדיג זיך שטארק בעטריבט
וואס ענגלאנד און פראנקרייך זענען געווארען
געקניפט,
פעראייניגט זייערע פלאטען,
אום צו פערטרייבען יעקעס לופט־שטן...
און דאס איז דאך א גרויס אומגליק,
פאר זיין רעוואנש־פאליטיק...
האט ער פערדרעהט דעם דישעל,
טענהדיג, אז ער מיינט נישט חלילה מיט זיינע
גראבע שטיוועל אריינצוקריכען אין זייער שיסל
נאר ער האט א גרויסען „דראנג נאך אסטען"
דארט וועט ער בעקומען א גוטען פאסטען,
יעקע מיט יאפאניע,
וועלען זיך נעהמען פעסט צום „פאניע"
ביידע זענען דאך גוטע פליקער.
אט וועלען זיי רייסען גאנצע שטיקער,
ער פון נאהענט, יאפאן פון מזרח דעם ווייטען
זיי ביידע וועלען ארבייטען מיט די זייטען.
נאר אזוי ווי „פאניע" איז דאך שטארק־אייזען
וועט די צייט שוין ווייזען,
צי די שפיל וועט זיי געלונגען,
ווייל מ'טאר נישט זאגען „האפ"
—כאטש מ'לויפט אין גאלאפ, —
בעפאר מען איז נאך נישט געשפרינגען.

איטאליען - מוסאליני:

וויל נאכטון דעם פעטער פיניע,
וועלכער האט צוליב זיין אפטער קרחת
געמוזט נעהמען א גרויסע פארציע כינע
און ער מוסאליני, וויל איינגעהמען
א פארציע אביסיניע.
משמעות, ס'איז אין איהם אריין אזא קליפה,
וואס רייצט איהם צו ווערען מלך בכיפה,
אבער צי וועט עס ענגלאנד דערלאזען
איז א גרויסע פראגע,
דערווייל איז עס פאר דער פעלקער ליגע
א נייע פלאגע.

ענגלאנד:

איין פוס אין מזרח,
דעם צווייטען אין מערב, די הענט אין אלע
וועלט־טיילען.
איז א גרויסער מייסטער די מעשה,
אלעמען צו דערצעהלען.
א כיטרע ליס
איינעם א קוש, דעם צווייטען א ביס
דרעהט מייסטערהאפט דעם פאליטישען ראר,
פיהרט אלע ביים נאז גלייך אין באר,
דעם סוף איהרען וועט די צייט ווייזען,
דערווייל איז זי שטארק אייזען.

פראנקרייך:

צאפעלט,ווארפט זיך ווי א העכט,
הנדעלט זיך צום באלשעוויק און זאגט:
יעקע איז אויך גאנץ גערעכט,
געמאכט מיט ענגלאנד א בונד א בעגייטען
וויל זיין בעווארענט פון אלע זייטען
האט איצט יעקען צו דער וואנד צוגעדריקט
ער וועט זיך שוין נישט ארויסדרעהען אזוי גע־
שיקט,
וועט מוזען קלארע דיבורים רעדען.
צי ס'וועט ארויסשפרינגען א פייער פון היט־
לערס „גן עדן".
אדער יעקעס רעוואנש־טאפ וועט אויפהערען
צו זידען— און וועט איהר פראנקרייך
שוין אמאל לאזען צופרידען?

ראטען־פערבאנד:

„פאניע" איז שוין נישט דאס וואס אמאל,
ער איז פעלזען שטארק, הארט ווי שטאהל,
האט א יונג געבילדעטע ארמעי פון 18 מיליאן,
א מיליטער טעכניק וואס בעסער געבען נישט קאן
זיין לופט פלאט האט א שם.
אין כסף האט ער נישט קיין קלעם.
דאס פאלק איז שוין בעוואוסטזיניג נישט בלינד,
„פאניע" איז שוין נישט קיין מפיל קינד.
פערברענגט נישט די צייט אין ליידיגען,
וועט ווי א „צורייצטער לייב" זיך פערטיידיגען,
ער זאגט: אז ער וועט דעם „געלען שריץ",
לערנען דרך ארץ.
און דו, יעקע, זאגט ער, — הער אויף צו האסען
א טשייניק,
ווייל דו ווייסט נישט האבען אזא תענוג,
ווי פון דער מלחמה מיט דיינע יודען,
יעקע! זאגט ער, לאז בעסער צופרידען.
ביי מיר וועט עס דיר נישט געהן אזוי געשיקט
ביי מיר קאנסטו ווערען גוט דערשטיקט,
ביי מיר קאנסטו כאפען א קנאק אין די ציין
אז דער אפעטיט זאל דיר פערגיין,
אזוי האט גערדרשנט מאלאטאוו,
און די צייט וועט ווייזען דעם סוף,
צי זיינע רייד האבען א האפט,
צי האבן זיי טאקע אזא קראפט,

אמעריקא:

א דאנק די מורא פאר יאפאניע,
האבען זיי זיך דערנעהנטערט צו פאניע,
די לעצטע צייט זענען זיי עפעס געווארען
אפגעקיהלט און צעפאהרען.
צוליב די אלטע חובות פון צאר.
ווייל פאניע „ניע דוראק" איז נישט קיין נאר,
וויל נישט צאהלען, וויל זיך נישט קלעמען,
פון א בית עולם זאגט ער, איז שווער צו נעמען
דאך וועלען זיי אדורכקומען ווי עס איז,
ווייל ביידע ציטערען פארן „געלען ריז",
וועלכער וויל אין אזיע ווערען איינער,
און קריכט ביידען אריין טיף אין די ביינער.

בין מנחה למעריב
א שמועס ביים ווארעמען אויווען וועגען דער לאדזער פערפלייצונג

ערשטער יוד: א שאר, וואס איך וואוין איצט נישט אין באלוט אדער אין כאיני.

צווייטער: נו, וואס וואלט געווען?

ערשטער: וואלט איך דאך אויך פערפלייצט געווארען וואלט איך דאך געקענט רעכענען אריינגערעכענט צו ווערען צו די געליטענע. ווי שייך וועט נישט געמאכט ווערען א הילף־אקציע פאר די געליטענע פון דער פערפלייצונג!...

טוריסטען-אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז.

פּיסטעמאַטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ“. וואָס גייט אָפּ פון קאָנסטאַנץ יעדע 2 וואָכן. דער נאָהנטסטער אָפּפאָהר-טערמין: דעם 27-טען פעברואר 1935.
אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישן ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

קאַסירער פון שטאָטישן געריכט

פאַרמשפּט געוואָרן אויף 3 יאָהר טורמע פאַרן פאַרקויפן פאַלשע געריכטס-מאַרקעס

(א) אין אנהויב חודש אויגוסט פ. י. איז על פּי צופאַל דערגאַנגען, אַז דער קאַסירער פונם הי־גען שטאָטישן געריכט, אַנטאָני סאַלאַטשינסקי פאַרקויפט פאַלשע 3-זלאָטעדיגע געריכטס-מאַרקעס.

האָט מען אַדורכגעפיהרט אַ רעוויזיע אין דער געריכטס-קאַסע, וואו מ'האָט געפונען פאַלשע 100 מאַרקעס, און אין זיין פּריוואַט-וואוינונג — וואו מ'האָט געפונען פאַלשע 30 מאַרקעס.

מען האָט איהם אַרעסטירט, און ער האָט אָנגע־הויבן צו דרעהען מיט דער צונג, און אויסטראַכ־טען פאַרשידענע תירוצים: אַט — אַז אפשר האָט עס איהם אונטערגערוקט זיין געהילף בראָניסלאַוו פאַלקאַ; אַט — אַז ער האָט די מאַרקעס געפונען אין אַ פּעקעלע אויף דער מאַגיסטראַצקע גאַס; און אַט — אַז עס האָט זיי איהם גענעבען צו פאַרקוי־פען אַ געוויסער טעאָפיל שיאַדלאַרסקי. ער האָט גע־זאָגט, אַז געגעבען האָט ער איהם די מאַרקעס אַלס ריכטיגע, און פון געלייזטען געלד האָט ער, סאַלאַ־טשינסקי געזאָלט בעקומען 40 פּראָצענט און שיאַד־לאַרסקי — 60 פּראָצענט.

פאַרשטעהט זיך, אַז אויך שיאַדלאַרסקי איז דאַן אַרעסטירט געוואָרען.

זענען זיי ביידע אַזוי לאַנג געזעסען, ביז מען האָט זיי נעכטען געשטעלט פאַר'ן קרייז-געריכט.

דאָ האָט ווידער סאַלאַטשינסקי איבערגעחזר'ט דעם אַלטען פּזמון, אַז שיאַדלאַרסקי האָט איהם די מאַרקעס צוגעשטעלט אַלס אויטענטישע, גע'גנב'עט אין די פאַמערנער גראַפישע אַנשטאַלטען...

שיאַדלאַרסקי האָט זיך אָבער אין דעם פאַרברע־כען נישט מודה געווען, און דערקלערט, אַז סאַלאַ־טשינסקי'ן קען ער זייט 10 יאָהר און ער פלעגט זיך מיט איהם זעלטען טרעפען. דעם דאָזיגען זומער, אַז ער האָט זיך מיט איהם צופעליג בעגעגענט, האָט סאַלאַטשינסקי איהם פאַרגעלייגט אַזאַ מין „גלענ־צענדע געשעפט“: אַזוי ווי ער, סאַלאַטשינסקי שפּילט אין רולעטקע אויף מיעלטשאַרסקיעגאָ 16, גדאַנסקאַ 35 און אויף דער זשווירקאָ גאַס, און אַזוי ווי עס שפּילען דאָרט אויך הויכגעשטעלטע פּערזאָנען — טאָ זאָל שיאַדלאַרסקי אויסגעפינען עפּעס אַ בעקאַנ־טען גענהים-אַגענט, וועלכער זאָל אַריין אין די דאָזי־גע לאָקאַלען בעת'ן שפּילען... דאַן וואָלטען די הויכע בעאַמטע געוואָלט „פאַרהייבען“ דעם ענין, און געצאָהלט לא יחרץ־געלד...

שיאַדלאַרסקי האָט אויף דעם נישט מסכים גע־ווען, און הלמאי מ'האָט איהם אין נאָוועמבער 1934 אַרעסטירט, האָט ער נישט אָנגעהויבן צו וויסען.

דאָס געריכט האָט אַרויסגעטראָגען אַנ'אורטייל, לויט וועלכען אַנטאָני סאַלאַטשינסקי איז פאַרמשפּט געוואָרען אויף 3 יאָהר טורמע. שיאַדלאַרסקי איז מחמת'ן מאַנגעל אין בעווייזען פריי־געשפּראָכען גע־וואָרען.

פון דער עמיגראַציע-געזעל-שאַפט „יעאָס“

עס ווערען געזוכט פאָלגענדע פּערזאָנען:

פּראַניאַ ווישנעפאָלסקי,

קינדער: סאַלאָמאָן און מאַניעל, אַלעקסאַנדראָ־וויטש.

קינדער: בעלאַ, פּאָלאַ קאַץ־גאָלטמאַן,

פּרעשטשאַנסקאַ שרה,

רוטמאַן דאָבאַ, הערש לייב וועלטשער ראָסאַ יוסף מאיר עאָו, אברהם בוגוועל, דוד שהאָרר אברהם קלאָרמאַן חיה מרדכי, רחל הערצקע, וועגן זייערע עמי־גראַציע אַנגעלעגענהייטען נאָך טשילי, רחל גאַמ־פעל און איהרע קינדער וועגן זייערע עמיגראַציע אַנגעלעגענהייטען.

נאָך בראַזיליען:

אַלטמאַן שרה, לוואָווסקאַ 14,

זיסקינד זאַנגער, שרודמיעסקאַ 68,

דעלוויאַפּקאַ אַל. 1 מאַי 40.

ווינער מלכה, מיעלטשאַרסקאַ 28;

הערצקאָוויטש בערנאַרד, לעגיאָנוב 40 — וועגען ידיעות פון זייערע קרובים אין אויסלאַנד.

פּיינענבויםם ס. פּל. וואָלנאָשטשי 6.

ווראָבלעווסקאַ גאָלדאַ־רודאַ, סקווערנאַ 18.

וועגן איהרע עמיגראַציע־אַנגעלעגענהייטען אין די פאַראייניגטע שטאַטען.

די אַלע אויבענדערמאָנטע דאַרפען זיך מעלדען אין ביוראָ פון „יעאָס“ אויף דעם נייעם אַדרעס: לאָדז, שענקיעוויטשאַ 26 (אין לאָקאַל פון „וויזאָ“) (פריהער פּעטריקאָווער 83).

דאָס ביוראָ איז טעטיג יעדען טאָג פון 10 ביז 2 בייטאָג.

אונטערגעוואָרפען א קינד

(א) אין טויער אויף זאַוואַדזקאַ 11 האָט מען געפונען אַנ'אונטערגעוואָרפען האַלב־יאָהריג קינד — אַ יונגעלע.

מ'האָט דאָס קינד איבערגעשיקט אין דער צענ־הויגנס־הויז, און די מוטער וואָס געזוכט דורך דער פּאָליציי..

פון סאָצ. האַנטווערקער-פאַראיין

מאָרגען שבת קומט פאָר די יעהרליכע בע־ריכטס־פאַרזאַמלונג פון פאַראיין מיט וואַהלען פון אַ פאַרוואַלטונג. צו דער פאַרזאַמלונג האָט די פאַר־וואַלטונג צוגעגרייט אַ בעריכט פון איהר טעטיג־קייט.. אַ בעזונדערן אָרט אין בעריכט פאַרנעמט דער קאַמף פאַר סאָצ. פאַרזיכערונגען פאַר כאַלופּ־ניקעס, אין דאָס בעפרייען זיי פון האַנדוו. קאַרטען, און אַ גאַנצע רייהע עקאָנאָמישע אַקציעס וועלכע זענען אָנגעפיהרט געוואָרען דורך דער פאַרוואַל־טונג, און האָבען געבראַכט די געוואונשטע רעזול־טאַטען. צוליב די אַלע סיבות ווערט זיכער קיין איין מיטגליד נישט אַדורכלאָזען אַזאַ געלעגענהייט און קומען זיך בעקענען מיט דער טעטיגקייט פון דער פאַרוואַלטונג.

אַרעסטירט א פאַבריקאַנט

וועלכער איז פאַרמשפּט

אין א באַנק-אַפערע

(א) אין שייכות מיט אַ באַנק־אַפערע, וואָס איז לעצטענס ענטדעקט געוואָרען אין סאָסנאָוויץ, איז אויף דער פאַראָרדנונג פון דער פּראָקוראַטור אַרעס־טירט געוואָרען אין ראַדאָמסק דער בעקאַנטער פאַבריקאַנט סטאַניסלאַוו זשוכאָווסקי, אַ שותּף פון דער פירמע „י. קאַסטושעווסקי“.

א שרפה

(א) נעכטען אין דער־פרי איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אויף אָגראָדאָוואַ 9.

עס האָט זיך אָנגעצונדען די שאַפע, אין וועל־כער עס איז געווען אָנגעלאַגערט פאַשע פון דער פירמע „פּוהער און קאַראַ“ (פאַרשטייער פון אָקאָ־טשימער בראָווערען).

די אַרויסגעפאָרענע 2 אָפּטיילונגען פייערלעשער האָבען דאָס פייער לאָקאַליזירט און איינגעלאָשען.

דער היזק מאַכט אויס אַנ'ערך 3,000 זלאָטעס.

ענדערונגען אין אָנקומען פון די צוגען

די באַהן־דירעקציע איז מודיע, אַז פון היינט אָן וועט דער צוג פון וואַרשע, וועלכע איז ביז איצט אָנגעקומען 9 מיט 25 מינוט, קומען 9 מיט 15 מי־נוט.

דער טאָרפּעדאָ־צוג, וועלכער איז אָנגעקומען 9 מיט 44 מינוט וועט אָנקומען 9 מיט 29 מינוט.

אויב דער טאָרפּעדאָ וועט צוליב אַ דעפעקט נישט אָפּגעהען, וועט אויף זיין אָרט אָוועקגעהן אַנ'אַנדער צוג.

פון קיבוץ-הכשרה „מוהליבר“

(י) דער קבוץ־הכשרה א.ב. פון הרב ר' שמואל מוהליבר ז"ל איז איבערגעטראָגען געוואָרען אין אַ נייעם פאַרגרעסערטען לאָקאַל אויף פּאָמאָרסקאַ 25.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז דער קבוץ רע־אָרגאַניזירט געוואָרען און עס איז געשאַפען געוואָ־רען אַ פּאַטראָנאַט מצד דעם לאָדזער „מזרחי“.

א פייערליכער אָוונט פון די יודישע קאָמבאַטאַנטען

די יודישע קאָמבאַטאַנטען אָרדענען איין מאָר־גען שבת, אַ פאַרווייליגונגס־אָוונט מיט טענץ אין שיינעם זאַל, פּיאָטרקאָווסקאַ 3 ביי וועלכען עס וועט זיין אַ ערשטקלאַסיגער אָרקעסטער און פיל אינטער־רעסאַנטע איבעראַשונגען

קינאָ-טעאַטער

„MIRAZ“

11 ליסטאָפּאַד (קאָנסטאַנט.) 16

היינט פּרעמיערע!

פּרעכטיגער פילם פון דער פּוילישער פּראָדוקציע

„שפּילצייג“

אין די הויפּט-ראָלען:

Al ma Kar,
Zula Pogorzelska,
Eugenjusz Bodo,
Konrad Tom,
Jerzy Marr,
Sielański.

אויסער'ן פּראָגראַם:

פּאַראַמאָנט-צייטשריפט.

פּרייזען פון די פּלעצער: III פּל. 54 גר., II פּל. 85 גר., I פּל. 1.09 זל.

באַלקאָן 75 גר.

דער זאַל איז גוט בעהייצט.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.

זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פּרייזען

EUROPA

נאַרוטאָוויטשאַ 20.

„דאָס ליד פון א קאַזאַק“ מיט Jose MOJICA

און אַבערקאַנטער ראַביבאָוויטש זינגט דאָס ליד „אַלי, אַלי“

ר. איזראַעל

דער בערזען-סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

123

דאָס קלאַפּען האָט נישט געהאָלפען. דער אינ־ספּעקטאָר האָט בעפוילען נאָך שטאַרקער צו קלאַפּען און אַפילו רייסען די טיר. אָבער איידער דאָס האָט זיך געהאָלפען. אין ערשטען אויגענבליק האָט דער אינ־ספּעקטאָר געמיינט, אַז שולמית איז שוין גאַר נישט דאָ אין צימער, און זי האָט דערשמעקט, אַז די פּאָליציי איז אויף איהרע שפּורען און איז נאָך ביי נאַכט ענטלאָפען. די טיר האָט אָבער געמוזט אויף יעדען פאַל אויפגעמאַכט ווערען. ערשט ווען דער אינספּעקטאָר האָט פון אינווייניג דערהערט דאָס געוויין פונ'ם קינד האָט ער זיך איבערצייגט, אַז די פרוי רובין איז דאָרט יאָ דאָ און ער האָט בע־פוילען נאָך מיט אַ גרעסערער קראַפט רייסען די טיר, פאַרפאַלענדיג עפּעס אַ שפּיצעל פון שולמית'ן. פאַר דער טיר, אין קאָרידאָר האָבען זיך דערווייל פאַרזאַמעלט אַלע פענסיאָנאַט־געסט, וועלכע האָבען מיט שטוינונג געקוקט דערויף וואָס דאָ טוט זיך. קיינער, פאַרשטעהט זיך, פון זיי האָט נישט גע־וואוסט וועגען ס'וואוינט אין דעם דאָזיגען צימער, ווייל ביז נעכטען איז עס געשטאַנען ליידיג.

דאָס קינד האָט פאַר שרעק מורא'דיג געשריי־גען אַזוי שרעקליך, אַז די מענשען אין קאָרידאָר האָבען אָנגעהויבען צו פּראָטעסטירען. בעזונדערס שטאַרק האָט פּראָטעסטירט פאַני, וועלכע איז אויך געווען אין קאָרידאָר. זי האָט דערקענט דעם אינ־ספּעקטאָר און האָט זיך געווענדעט צו איהם:

— מיסטער אינספּעקטאָר, וואָס טוט איהר? איהר הערט דאָך פון דאָרט דאָס מורא'דיגע געשריי פונם קינד, וועלכען ס'קען עפּעס פּאַסירען...

דער אינספּעקטאָר האָט מיט דער גרעסטער רוהיגקייט געענטפערט:

— דאָס זענט איהר מיס פאַני? ווי קומט איהר דאָ אַהער? ס'איז גאָרנישט קיין וואונדער, אייגען בלוט רופט זיך אָן.

פאַני האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס דער אינ־ספּעקטאָר האָט דערמיט געמיינט און האָט געזאָגט:

— בלוט אָדער נישט בלוט, איך ווייס נישט וואָס איהר ווילט דערמיט זאָגען. אָבער איהר הערט דאָך אַז אַ קינד געהט דאָרט אויס.

— ס'וועט מעהר נישט לאַנג דויערען, האָט דער אינספּעקטאָר מיט דער זעלבער רוהיגקייט געזאָגט די טיר איז באַלד אָפען, מיר קענען זיך נישט אָפּ־שטעלען איבערמיט, ווייל ס'האַנדעלט זיך וועגען גאָר אַ וויכטיגען ענין, נישט גאָר ווי די פּאָליציי פאַרשטעהט דאָס גאָר קודם־כל האַנדעלט זיך וועגען דער טובה פונ'ם קינד.

און ווירקליך האָט זיך די טיר באַלד מיט אַ קרעכץ אונטערגעגעבען און זיך געעפענט.

— קיינעם אַהין נישט אַריינלאָזען, האָט דער אינספּעקטאָר זיך געווענדעט צו די פּאָליציי־בעאַמ־טע. און איהר מיס פאַני, זאָלט נישט פאַרשוואונדען ווערען, ווייל איך מוז מיט אייך רעדען.

דער אינספּעקטאָר איז איינער אַליין אַריין אין צימער, און האָט פאַר זיך דערזעהען אַ שרעק־ליכע סצענע. אויף אַ שטוהל נעבען טיש איז האַלב געלעגען שולמית רובין, די הענד אין אַהנמאַכט אַ ראָפּגעלאָזען, דעם קאָפּ פאַרוואָרפען אויף הינטען: די אויגען פאַרגלייזט. און די ווינקלען פון מויל

האָט זיך בעוויזען אַ ווייסע שוים. אויפ'ן בעט איז געלעגען דאָס קינד און ווייטער מורא'דיג געוויינט. דער אינספּעקטאָר האָט זיך תיכף אָריענטירט אין דער לאַגע. שנעל האָט ער געהייסען רופען אַ דאָק־טאָר און אַריינגערופען פאַני.

— מיס פאַני, נעהמט צו דאָס קינד צו זיך און בלייבט הערביי ביז איך וועל אייך געבען ווייטער־דיגע אויפטראָגען.

דער אינספּעקטאָר האָט דערווייל מיט זיין קערפּער פאַרשטעלט די פאַר'חלשט'ע פרוי רובין, כדי פאַני זאָל זיך נישט דערשרעקען אין דער לאַגע.

פאַני האָט גענומען דאָס קינד אויף די האַנד און עס געפּרובט בערוהיגען.

— מאַמאַ, מאַמאַ, האָט דאָס קינד געשריגען אַ זוי יאָמערליך, אַז דעם אינספּעקטאָר האָט דאָס געקלונגען אין די אויערן בין פאַני מיט'ן קינד איז פאַרשוואונדען אין דער טיף פונ'ם קאָרידאָר. דער פּענסיאָנאַט־דאָקטאָר איז אין פערלויף פון עטליכע מינוטען געווען אין צימער, ער איז גלייך צוגעשפּרונגען צו ראַטעווען די פרוי רובין. לויט איהר אויסזעהען איז געווען קלאָהר, אַז די פרוי רובין איז פאַרסמ'ט. ער האָט אָנגעווענדעט די ערשטע ראַדיקאַלע הילפס־מיטלען און ווען דאָס האָט נישט געהאָלפען האָט ער בעאויפטראָגט תיכף די פאַר־סמ'טע איבערצופיהרען אין שטאָט אין שפּיטאָל אַריין דאָס האָט געמוזט באַלד געשעהען און דער אינספּעק־טאָר האָט אָפּגעשיקט די פרוי רובין אין אַנ'אויטאָ אין דער געזעלשאַפט פון אַ פּאָליציאַנט, בעפעה־לענדיג נישט צו פאַרלאָזען דאָס בעט פון דער קראַנ־קער אין שפּיטאָל ביז צו אַ ווייטערדיגען בעפעהל. נאָכ'ן אָוועקפיהרען די זעלבסטמערדערין איז דער אינספּעקטאָר צוגעטרעטען אַדורכצופיהרען אַ גרונד־ליכע רעוויזיע אינ'ם צימער. ער האָט דורכגעזוכט יעדעס ווינקעלע, יעדע שפּאַרע, יעדעס איינציגע פּיצעלע פּאַפּיר, אָבער קיין שום פאַרדעכטיגעס האָט ער נישט געפונען. דאָס האָט דעם אינספּעקטאָר שטאַרק דערצערנט. הגם ער האָט געוואוסט קלאָהר און דייטליך, אַז די פרוי רובין און די אַקס, אַרום וועלכער ס'האָבען זיך געדרעהט אַלע פאַרברעכ־

כענס, האָט ער אָבער דאָך נישט געהאַט קיין שום מאַ־טעריאַל, קיין שום אָנהאַלט, אויף וועלכען ער זאָל קענען שטיצען די בעשולדיגונג. ער האָט זיך נישט געמאַלט קיין שום אילוזיעס, וועגען דעם, אַז דזשאַק קיסטער זאָל עפּעס אויסזאָגען, וועגען דעם האָט קיין שום רייד נישט געקענט זיין. אויסער ווידער האָט זעהר ווייניג געוואוסט וועגען דער פרוי רובין און דער געשיכטע ראָבערט וועלכער האָט יאָ געוואוסט, וועגען דער פרוי רובין, וועט וואַהרשיינליך אויך נישט וועלען דערצעהלען. אָבער דערווייל איז שוין געגוג אַלץ וואָס ער האָט זיך איצט דערוואוסט. נאָכ'ן אַדורכפיהרען די רעוויזיע איז דער אינספּעק־טאָר אַוועק צו פאַני אין צימער. דאָס קינד האָט זיך שוין געהאַט בערוהיגט און פאַני אין געזעסען נעבען דעם קינד, עס געקישט און געגלעט.

— אינספּעקטאָר וואָס איז דאָ געשעהען? האָט פאַני געפרעגט.

— איהר דאַרפט איצט נישט פרעגען וועגען דעם, האָט דער אינספּעקטאָר געענטפערט. דער ענין איז גוגע אויך איך און איהר וועט זיך נאָך דער־וויסען. דאָס איינציגע וואָס איך קען אייך איצט פון איך איז, אַז איהר דאַרפט אָפּהיטען דאָס קינד. איהר דאַרפט אָבער געדענקען, אַז דאָס קינד וועט איך דערווייל איבערגעבען דורך דער פּאָליציי אין פאַר דער פּאָליציי זענט איהר פאַראַנטוואָרטליך.

— וועמענס איז דאָס קינד?

— דאָס וועט זיך באַלד אַרויסווייזען. דערווייל האָט מיר אַ גוטען טאָג און וואַרט אָפּ מיינע ווייטער־דיגע אויפטראָגען און ידיעות.

פאַני האָט נאָך געוואָלט עפּעס פרעגען דעם אינספּעקטאָר, אָבער יענער איז נישט געווען מעהר אין צימער, ערשט ווען זי האָט זיך אָנגעהויבען צו פאַרטראַכטען וואָס דאָ איז פאָרגעקומען האָט פאַני איינגעזעהן זיך אָנגעהויבען צו אָריענטירען וואָס דאָ איז.

— די פרוי, וועלכע מ'האָט אָוועקגעפיהרט איז שולמית רובין אין דאָס קינד, וועלכעס איז איצט ביי איהר אין מאַשעלע.

(פאָרזעצונג קומט)

לאצקי - בערטאלדי און ד"ר א. ש. יוריס

קומען סײן לאדז

ווי בעקאנט, ווילען לעצטענס אין פוילען אויף שליחות פון הויפט־דירעקטאריום פון „קרן־היסוד" אין ירושלים, די בעקאנטע געזעלשאפטליכע טוער, שריפטשטעלער און זשורנאליסטען, ה"ה לאצקי־בארטאלדי און ד"ר א. ש. יוריס.

די חשובע געסט וועלען אין די נאענטסטע טעג קומען אויך קיין לאדז. אין צוזאמענהאנג מיט דעם וועט דאנערשטאג, ד. 7 מערץ פארקומען אין פילהארמאניע זאל א ארץ־ישראל־אקאדעמיע מיט דער באטייליגונג פון לאצקי־בארטאלדי און ד"ר יוריס.

גדויסע הנחה־פארשטעלונג

לטובת יודיש־וועלטליכע שולען

מאנטאג, ד. 25 9 אווענד ארדענט אין דער "קרין פרײנט בײם שול־קוראטאריום א.ג. פון וול. מעדעם א גרויסע הנחה־פארשטעלונג פון דער רימטער דראמע פון וו. שעקספיר „שיילאק", דאס איז שוין בעשרײבט געווארען אויף אלע ביהנעס. דאסמאל ווערט עס געגעבען דורך גרויסן ארטיסט אלעקסאנדער גראנאך.

וועגען דער אינטערעסאנטער פראגע צי „שיילאק" איז אן אנטיסעמיטיש ווערק אדער נישט, וועגען דער פראגע פון אנטיסעמיטיזם וועט האלטען אן אײנלײטונגס־וואָרט דער ה' סעגאל נוטקאוויטש.

געשאפען א קאמיטעט פאר די ארטאדאקסישע הכשרה־קיבוצים איז לאדז

בײם הײנטיגען טאג עקזיסטירען אין אונזער שטאט דרײ הכשרה־קיבוצים פון דער „אגודה": אויף ווסכאדניא 50 פון די פועלים, צעגעלניאנא 38 פון די „צעירים" און נאוויטאווישא 41 פון דער מײדעל־ארגאניזאציע „בנות" — צוזאמען קרוב דרײ הונדערט פערזאן.

כדי אוועקצושטעלען דעם מאטעריעלען מצב פון די הכשרות אויף געזונטע יסודות און שאפען פאר די חלוצים געהעריגע ארבײטס־פונקטען, איז אויף דער איניציאטיוו פון ד"ר שלעסער, פארגעקומען א ארגאניזיר־בעראטונג פון א קאמיטעט וואס זאל פאר די אלע ענינים זארגען.

ס'איז בעשטימט געווארען א צײטווײליגער קאמיטעט, וועלכער בעשטעהט פון די פאלגענדע ה"ה: ד"ר יעקב שלאסער, פרנס רעה. פרידענזאן, ראטמאן אדוו. רײכמאן, פרנס צערערבוים, רעה. קעניג, פ. לאנדענבערג, א. געזונדהײט, שיילער און ראזענבערג.

ראדאשיצער רבי אין לאדז

דעם קומענדיגען זונטאג קומט צו פאהרען קיין לאדז דער ראדאשיצער רבי ר' ישראל יוסף שליט"א

אפטײקען

הײנטיגע נאכט־דיזשורען

(2) הײנט בײנאכט דיזשורירען: יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9), שטעקעל (לימאנאווסקיעגא 37), גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), האמבורג גלובנא 50), פאוולאווסקי (פיעטריקאווער 307), פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

פילם „ניי־ארץ־ישראל"

דאס גרויסע ארץ ישראל בילד „ניי ארץ ישראל" וואס ווײזט די אויפטוען פון יודישער מיה און א שטרענגונג אין פעלד פון דער לעצטער צײט וועט הײנט פרײטאג, שבת און זונטאג געוויזן ווערען אין לאקאל פון יודענשטאט־פארטיי פילסודסקי 57.

דאס בילד האט ארויסגערופען גרויס אינטערעס צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז.

רעטונגס־קיים פון „נותן־לחם"

ווער האט געשפענדעט און ווער ווערט ווייטער ארויסגערופען צו דער הילף־אקציע?

פירמא „צוועלינא" גיט 2 זל. און רופט ארויס: פירמא „ביגא" נארוטאוויטשא 37, און ראזענבערג פאמארסקא 7.

„דער יודישער קינסטלער אין לאדז פאר יודיש אין א"י"

מארגען פארמיטאג קומט פאר אין „ראזמאי־טאשטשי" טעאטער א גרויסע אקאדעמיע א. נ. „דער יודישער קינסטלער אין לאדז פאר יודיש אין ארץ ישראל", די אקציע שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע פאר פערטיידיגען די רעכט פון דער יודישער שפראך, וועלכע ווערט איצט נעפיהרט אין לאדז.

אין דער אקאדעמיע נעמען אנטייל פאלגענדע ארטיסטען און קינסטלער: דיכטער משה בראדערזאן, בעקאנטער מאלער חנוך בארטשינסקי, בעקאנטער ריכטער ל. מלאך, וועלכער איז ערשט געקומען פון ארץ ישראל, ראטמאן האלענדערסקי, דער בעריהמטער יודישער ארטיסט אלעקסאנדער גראנאך און די אויסגעצייכנעטע ארטיסטען פון „ראזמאי־טאשטשי" משה ליפמאן, מאקס באזשיק, יוסף סטרוגאטש, עני ליטאן, פאני רובינא, מרדכי הילסבערג און גרשון לעמבערגער. דאס פראגראם פון דער אקאדעמיע, איז, פערשטעהט זיך, צוליב דעם אנטייל פון אזעלכע פערזענליכקייטען א זעהר אינטערעסאנטער.

עקסטרא טעלעגראמע!
1־טע קלאס לאטעריע
50.000 זל. אויף נומער 5695
איז געפאלען אין דער גליקליכסטער קאלעקטור פון
גוטמאן צווינגהאפט, זשגאווסקא 1.
דאס גרעסטע געווינס פון 3־טען ציהונגס־טאג
434

ציהונג פון דער מלוכה־לאטעריע

1־טע קלאס — 3־טער טאג

zł. 10.000 — 83319

zł. 5000 — 31413 86454

zł. 500 — 46247 131088 172476 174631

zł. 400 — 35619 69788 85965 106385 107249 126918 137347 140964 160321 175824

zł. 200 — 1438 2862 7417 36724 55356 52003 69442 90803 131571 140755 14536 147918 16293 175585 173883

zł. 150 — 35981 477706 49962 51206 58450 59352 59973 59088 5748 68841 72117 81847 80698 9136 93765 92334 — 94673 97553 97762 101813 111581 167240 138867 146006 151847 153473 155169 — 114725 177120 178504 183128

STAWKI.

Wygrane po zł. 100 z litera s, reszta po 50 złotych.

99 287s 353s 422 93 601 48 705 892s 934s 1010s 60s 100 43s 67 287 333s 43 54 436 43s 522s 37 685 834 914 2134s 72 588 718s 923s 24 37 40s 3110s 20 89 216 66s 438s 63 525s 724 4205 452 713s 5001 27 93s 342s 59 527s 55 72s 602s 31 96 724 36 6005 46 51 225s 95 465 79 579 903 7024 271s 94s 273s 762 99 8212s 534 5 49 623 78 712 76s 801 68s 9263s 77s 330 51s 414 569 602s 9 807 969.

10032 78s 218s 653s 736s 827 93 11094 137 213 29 481s 813s 983 12069 162s 213s 390s 779s 84 870 13074 87s 287 598 824s 38s 928s 14139 40 245s 420 595 633s 93 15015 71 6 9 261 315s 25s 462 570 695s 96s 992s 16126s 28 216 577 742s 96s 925 17072 29s 367s 87 518 35s 736s 838 18128 347s 471 86s 555s 85 981 19095 117 89s 262s 390 557s 814.

20277 414s 8 639 85 9 734 828 64 945 21087s 243 763 801 47 61s 22030 252 384s 583 86 649s 943s 88 23093 314s 735 897 24053 124 25 303 611 56 820s 25041 284s 603s 24 49 793 821 925 71 26036 86 181 219s 58 485 770 811 27255s 530s 1 28157 236 57 305 519s 23 943 29372 494 543 87 637 745 846s.

30125 262s 79s 77 514 28 47s 94 620 83 765 832s 968s 31377s 495s 589 608 909s 32003 62s 150 319 848 33116 36 559s 779s 92 820 86 951 4 79 34132 59 80s 226s 45 54 376s 89 592 642 35067 536 36019 306 721 32 37219 36s 347 89 560 604s 726s 806 68 38028s 127s 29s 53 273 436s 539s 39112 349 85s 451s 99 516s 603 931.

40129 35 80s 213 31 364 88s 454 564s 675 733 95 282s 74s 975s 41580s 947 42130s 221 322s 36 667 933 43090 116 56s 75s 84 297 477 738 878 939 44556 625 97s 751 828 75s 45010s 140 587 614s 798 817 46039s 142 359 445 82 538 85s 661s 748 855s 47085 319s 470s 586s 865s 70 933s 71s 48077 188 540 819 49009 86 397s 413s 516 642s.

50170 209 397 404 545s 995 51260s 87 308 410 525 676s 52633 742s 39 856s 53252 663 52s 95 723 67 826 54018s 286s 432 41 667 727 894s 988 55057 198s 535 60s 749 946 56015 19 116s 24s 84s 220 423 581 805 907s 53 62s 4s 57257 304s 402s 46s 682 847 73 91s 95s 974 58182 331 66 413 540s 604 37 810 59081 3 103s 216s 30 594 840 936 55.

60195 335 430 563s 628 716 61004s 138 86 260s 313 463 88 71 62550 80 610 52s 768s 90 63551 618s 64038 116 20 312s 713 821 907 65089s 454s 510s 663 88 723 885 66119 43s 51s 294s 441 551 740s 67310 62 693 776 98s 823 70 66094s 122 426 639 759 856 905s 98 69015 32s 46 8 202 520 56 726 836 70s 8.

70429s 514 817s 9 72 71035 95 175s 295s 403 652 76s 77s 769 90 72058 142 302 623 780s 981 2 73043s 57 181 267s 355s 612 56 758 828 74051 132 350 66 71 435 70 90 645s 871 75146 86 297 78s 504 753 80 943 76140s 336s 499s 548 94 643 52 709s 920s 77039 416 20 74s 723 820 991s

72082 195 291s 99s 365 461s 78 700s 717 79143s 202 574 631 730 58 869 905 63s. 8 010 248 374 787s 82129s 670s 910 83032 77 412 72 588 91 830s 900 84093 192 560 895s 965 85005 130 4 582s 600 97s 723s 838 917 86141s 200 26s 68 4 70 94 566 798s 87039 102 438s 696 755 935 88077 166 200 31 523 612 791 980 84045 417 31 820s 969.

90076 104 14 41s 261s 434s 506 722 3 852 91055s 139s 87 90s 585 653 741s 75s 77 801 924 64 92104 74 259 71 317 22s 405 513s 39s 614 809 46s 93176 227 30s 428 35 619s 744 983 94056s 75 240 6s 344 452s 62 635 808 974 95650s 259s 69s 95 475 501 637 929s 96151s 370 83 456s 250s 719 857 962 97237 377 661 781 892 98017 286s 91 306 429 653s 784 999 99004 8s 132 234 55 440 58 775 88.

100119s 10 220s 56s 90s 333 620s 40s 854 954s 101043s 307 91 533s 655s 61 768 80 95 852 97 102166 261 2 488 533 641s 103093s 153 218s 342 483 82 808s 104081 8s 254s 393s 449 851 83 943s 105282 94s 414 94 824 925 30 106004 29 62s 482 558 793 107712 823 79s 108027 62 206s 382s 442 526s 28 93 634 43s 711s 18s 55 813 17s 64 986s 109106 76s 81s 216 21s 6 359s 67 79s 430 638 53s 720 937s 90.

110080 7 251 398s 651s 93 843s 98 903 53 111126 122 531s 663 914 112008s 528s 600 67s 78s 915 113506s 99 802s 961s 114519 690s 55 776s 828s 115100 243 310s 49 736s 928 116130 431s 581s 610s 56 713 73 827s 962 117212 578s 654s 714 31 906s 118086s 279 434 60 978s 119025 633 148 446 51 123 34s 35s 425.

120028s 278 668s 737 8 806 47 74 900 121222 34 99 151s 680 905 10 76s 122097 128 69s 291 — 454 83s 69s 5 935 98 123229 78s 497 98 512 82 719s 70 891s 99 953 124311 896s 902 125001s 20 33s 398s 421s 75 554 70 95 791 861 126080s 169s 99 174s 305 52 433s 795s 916s 29 127118 398s — 409s 533 604 967s 80 128045 56s 235 440 623 91 700s 25 129034 36 624 863

130390s 785 92s 803 22 131082 95 281s 94 — 351s 418 588s 832s 132010 58 109 81 470s 603 39 864 85 92 133037 62s 209 417 532 84 97 610 28 878 134020 332 540s 692 809 917 135044 6 175 — 257 60 776s 88 826s 136249s 452 549 742 818 22 137078 115s 34 43 469s 505s 60s 678s 138053 101s 300s 694s 712s 38 991s 139026 366 8 448 567 — 824 66s 985

140035 324 578 606 24s 141289 696s 764 849 142070 6 143s 233s 413s 48 70 614 77 915 96 — 143157s 90 272 311 511 57 813 51 919 144057 396 181075 167 98 248 358s 432 777 906 182129s 46s 482 527s 643s 705 812 930s 54 183126s 252s 422 54 857 905 184034 806 42 916 41

50354 715 44 65 928 145402 3s 538 669s 775 812s 86 934s 146062 140 258 51s 446 555 735 — 817 971 147317 690 788 986s 148402 570s 7s — 951 149010s 30 203 567 852 929s

150122s 4s 144s 64s 879s 151016s 212 552 609 806s 48s 87 905 152177s 389 158s 44 749 884s 153111 306s 17s 410 11s 89 536 88 828 970 154295 533 41 64 632 751 856 155156 509 36 58s 665s 156096 229 427 637 796s 905s 23 157122s 338 411 723 4 811s 46s 912 49 148032s 54 147 57 344 49 445 57s 697s 742 931 41 99s 159016s 77s 115s 47 458 513 38 48 694s 798 251

160013 194 438s 882 973 161112 42 412s 507 658 890 919s 56s 58s 162102 10 236 78 314 15s 475 762 81s 836s 987s 163045s 84 271 510 80 647 87s 808 34s 164045 386 497 632 56s 165077s 96 312 22 67 9 434 607 765 802 56 166077 221s 304 60s 497 526 631 766 94 40 167014s 62s 163 384 482 709 819 30s 87 92 168112 209 406s 169213 — 432s 60 735s 82s 96s 948

170074s 427 504 621 8 33 770 814 85 17042s 309 434s 63s 557 660s 703 5 172267s 69 400 57s 613 98 720s 894s 173005s 68s 50 284 342 16 469s 99 510 695 895 174153 869 175005 114 32 324s 517 72 814s 73s 176010 158 97 344 75s 6 8 640 58 703 20 885 177551s 736 801s 977s 91 178093 112s 14 88s 261 341 442 77 777s 8 46s 179096s 02 366 75s 539s 40s 623 71s 89s 913 37 44 63 6.

II CIĄGNIENIE.

zł. 400 — 1984 8655 831 12525 47674 87891 — 85465 101647 116241 123740 149900 141119 161682 164777

zł. 200 — 6151 19533 24384 37039 52986 84340 83009 100900 103079 117145 131209 131504 158809 171841

zł. 150 — 634 708 9026 10646 19127 19903 — 20471 20175 23463 23572 29178 30537 32009 41861 53117 55457 57756 71603 70969 74129 72380 — 84988 90099 96146 99346 100408 106889 109702 — 108599 111355 114959 120617 134288 134236 139060 157988 166348 169580 167894 168970 170959

STAWKI.

Wygrane po zł. 100 z literą s., reszta po 50 zł.

112 86 270s 302 568 74 730s 36s 846 914s 1317s 462 514 806 22 894s 2137 226s 409 47 69 641s 785 90 802 974 57 69s 3094 205 23 30 407 68 525 614 719 69 73 913s 4177s 340 80 509 24s 609 936 47 91 5052 62s 95s 181 96 204s 422 746 861 65 97s 949s 6143s 520 71s 857 985 92 7088s 331s 416 90 625 827 918 84 8270 532 67 638 90s 700s 821 36 917s 72s 74 9006 169s 335 55 444 659s 843s 966s 97s

10009s 81s 165 285 300 62 667 767 772s 806 — 11073 78 131s 304s 505 66 692s 761 66 99 12062 96s 122s 512 743s 67 869 13270 315s 459 749 89 14837 55s 96 15107 200s 433s 611 47s 863s 956 16124s 329 30 97 97s 444 632 45 94 17047 172s 206s 35s 372s 449s 550s 58 18042s 97 370 496 — 517 80 721 97 19154 324 53 61s 84 479s 89s 637s 758

20065 187s 233 305 698s 852s 60s 72s 21100s 314 95 458 77 598 602 709 96 860 22036s 98 105 22s 93s 96s 675s 76 704s 23050 111 388 98s 473 54 5727s 849s 84 24449 509 19s 64 85 718 93 — 25100 60 313 24s 76 487s 787 816s 957 26078s 149 221 352 417 40s 519 50 92 610s 835 526s 51s 89s 27097s 169s 421 86 538 94 711 914s 91 28278s 435s 765 800s 34 937s 29031 289s 419 57s 99s 552s 64 661 880s 981s

30041 98s 292 350s 411 15 91s 914 31085 93 96s 219 474 97 791 803 25s 31s 32022 97 175s 332 51s 554 774 33106 212s 93s 463 787s 914s 34122 74 280 393s 466 79s 628 978 965s 35011 30 98s 443 79s 613 828 970 73s 36067s 285 367 400s 505s 59s 771s 94 859 960s 37091s 184 212 89s 304s 453 92 619 796 38026 119s 415s 678 756s 828 39378 495 660 71 99 711s 76 95s 829s 922.

40033s 84 87 136 207 14 36 345s 430 44s 64s 855 968 81 41377 536s 618 775 81 871 901 39 42174s 276 369s 406 29 71 592s 43119 28 44 59s 303 456 668 720 39 44073s 122 223 70s 696s 45055 107s 16s 219s 76 320s 650 723s 989 460116 34s 118 530 96s 619 47024 52 269 367 93 676s 78s 962 84034 81s — 107 11s 57 503 53 82 776s 856 961s 49043 45 680 821

50029 83 117 80s 372s 69s 443 97 513s 47s 606 99 884 51012 107 70 320 23 508 34 786s 817 52128 32s 63 314 64 499 79s 803 13 91s 60 77s 53100 41s 459 560s 680s 54061 336s 67 94 96 642s 55109 73s 371 432 532 62s 82 767 53037 103s 71 87 70s 671 74 57041 80 187 352 462 656 63s 721 892 58025 56 117 55s 261s 73s 328 420 27 520 68 678s 860s 59 369 85 617 76 — 857 713 920 58

60097s 258 304 56 66s 552 70 609 35 712 838 976 61088 94 80 402 83 84s 560 605 702s 14 984 62092 883 590 906s 19 882 63013 116 68s 783 64194 519 30 807 76 984 65250 492 586 842 979 66048 67 352 427s 574 670 704s 67081s 153 314 405 09 608 45 797 843s 68066s 79 286 347s 58 409s 13 665 94 95499 69059s 85s 165s 235 36 86 460 781

70044 311 532 41 613 802s 71049 112 375 743 63 921 72081 153 209 67 828s 73060s 83 116 94 032 46 402 08 546 714s 31 957 74005s 215 34 370 532 73 857 661 716 55 93 475072 284 141 47 831 76062 110 13s 69 566 72 97 846 — 979s 77033 401 37 566 624 740 42 813 41s 75 86 923s 76s 78050s 280 431 51 556 668s 780 946 79022s 165 70 344 439 820s 977s 79s

80101s 203 305 449s 528 640 58 748 87 800 951s 81094 162s 98 341 461 78 542 44s 662 760s 803s 12 16 97 970 96s 82059 166 337 85 444 517s 638s 972s 83234 38 409 51 62s 743 86s 99 83015 48s 114 311 85083 228 49 387 610 716s 856 73 99s 901 86123s 397s 422 622s 777 851 97295s 414 526s 658s 779 88007 39 207s 24 571 823 72s 89001 254s 57 291 541s 763s 879

90225 79 587s 7666 812s 929 81 87s 91009s 21s 145 99 297 460 89 508 652 855s 930s 92014 45 154s 220 349 25 61 445 916s 40s 93024 55s 347 630 975 96 94177s 257 569 658 66 95 945081 264 395 512 609 975 96145 217 634 904s 87 97051s 67 400 572 603 728 91s 98365 592 801s 940 99001 341 44 419 528 77 727 78 94s 816s

100077 101 25 66 310 400 28 636 750 101194 211 49 87s 353 84 671 846s 950s 55 76s 102079 432 662 857s 103448s 885 92 914 104169 376s 497s 98 766 864 — 911 64 88s 105076s 106059 239 460s 592s 919 883 908 30 99 107037 192s — 252s 438s 618 59 830 909 75s 92s — 108089 164 271 90 365 492 722 24 815 908 109130 83 555 670 755 906s

1100032 195 215s 449 687s 948 — 111219 331 501 33 633 42 709s 52 112068 108s 67 201 34 652 56 809 13s 25 95 113148 369 429s 34 628 871s 114376 520 677 725s 840s 932 115016 33 76 166 246 73s 372 728s 116046s 49 52 283 497 785 841 78 903 92 117054 132s 66 426s 558 118070 162 499 514 52 641 821s 84 936s 48s 62 119165s 297 374 410 84 509 603 21s 91 745 841s

120374 4818 801 959s 121022s 26s 77 239 527 615s 50 76 938 122190s 286 486s 775s 980s 123016 35s 99 213 53 505 655 124209 356 533 42 785 834 37 99s 908s 125124 242 45 51 304 51s 442 768s 890 126289 98 301s 48s 95 429s 71 726s 91 93 903 39 127014s 58 173s 400 688 810s 128315 73 679 702 908 73 129062 203 1 24s 524 781s 92 870s 79 943

130119 118 80s 234 340s 417 706 912 131256s 321 517 97 701 878s 132448 53 997 113317 214 516 669 890 952 80s 33 134028 16 458 520 63 774 881 84 — 135078s 272 425 578 640 715 69 945 — 146097 97 114s 35 340s 497 137130 248 52s 390 443 668 75 4 819 138086s 109 38 44s 29s 5956 85 739 813 139073 143 428 32 12s 670

140096 225 344 74 467 625 27s 785 810 1412966 71 99 311 39 525 27s 57 762 811s 972 142061 107 501 602 36 786 143102 96s 233 63 531 58 758s 896 — 140046 280 450 661 94s 714 17 145138s 201 395 552 753 60 906 146071s 353 81s 410 19 80 765s 813 45s 147162 215 83s 497 501 45s 618 55s 815 978 — 148101 27 35s 494 501 791 149125 200 481

150301 08 14 432 540 920s 151156 80 78 152132 434 528 783s 892 153017s — 322 553 747s 90s 914 154235 321 585 620 24 821 931 155041 81 239s 72 85 522s 24 782s 52 82s 857s 72s 941 — 156060 147s 321 420 550s 732 924 61s 157111s 321 78 427 857s 158215s 98 648s 99 837s 915 61s 159123 48s 335 530 862 85

160137 289s 344 640 49 716 827s 72 949 53s 80 161200 13s 389 786 162018 49 126 42s 95s 680 948s 894s 951 163044 223 619 52 81 709s 43 912s 35 76 — 164010 269 511 86s 734 165160s 395 603s 955 76 166278 79s 312 36 507 30 62s 640 99s 759 900 1642s 62s 167360 466s 635 726 38s 47s 875 79s 88 979s 168012 50 86s 213 334 472s 620 59s 717 25s 33 86s 863 970 169039s 299s 303 48 576 687s 72 57 92s 902 10

170014s 182 256 446s 515 68 605 63 714 842 171015 69 880 172114 14 227s 42 354 66s 636 92 700 84 173013 170s 301 38s 4 518 680 376 174011 316s 39 550 59s 93 640 782 862s 175100s 209 74 313 68 466 829 649 176218 33s 555 757s 812 38 937s 177055 170 73s 324s 36 77s 446 66s 530 90 99s909 45 178006 14s 24 617 63 56 179060127 45s 416 570 603 935 51

180148 92 234s 343 92 334 873 197 181217 92 369 408 507 855s 966s 62 — 182196s 198 428s 631 849s 92s 946 183058161 84s 226 320 638 457 792 — 184115s 221 435 42 51 918s 97s

אויספלוג קיין פאלעסטינא

דורך עגיפטען אויף דער מכבי׳אדע

מיט דער לוקסוס-שיף „CALITEA“

מיט בעזוכען פון: וויען, ווענעדיג, אלעקסאנדריע און קאירא

די גאנצע קאסטען פון אנטיילנעמען בעטרעפען — .945 זל.

דער פרייז נעהמט ארום: אויסלענדישער פאס און אלע וויזעס. באהן-רייזעס. אויסהאלטונג אין וועג אין די רעסטאראציע-וואגאנען. בעזוכען די אויבינע געגענדען. נאכטלעגערס אין די האטעלען מיט אויסהאלטונג. שיף-רייזעס און אלע שטייערן און פארט-אפצאהלונגען.

גענויערע אינפארמאציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעהמט אן

WAGONS-LITS COOK

פיעטריקאווער 64 ● טעל. 170-77.

פון ארץ-ישראל-אמט

לעצטע טעג פון דער רעגיסטראציע פון פאכלייט פאר דער זאקען-אינדוסטריע אין ארץ-ישראל

פאר דער זאקען-אינדוסטריע אין ארץ-ישראל ווערען געזוכט פאלגענדע פאכלייט: 4 קאטאן ארבייטער, 6 שטוקער אויף קאטאן, און רונד, 4 אבעלאק ארבייטער, 6 קעטלערס און 4 פעפעדי-קעס.

קוואליפיצירטע ארבייטער אין עלטער ביז 35 יאהר מיט גוטע פאכמענישען קאנען זיך מעלדען אין ארץ-ישראל-אמט (שרודמיעסקא 29) באר צאה היינט פרייטאג און זונטאג.

אקאדעמיע געווידמעט דעם הערצלזם אין דער ארב.-בעוועגונג

מארגען הערצליום און דער ארבייטער-בעוועגונג וועט מען רעדען אויף דער אקאדעמיע מארגען שבת 10 פריה אין זאל פון פילהארמאניע.

א בעזונדערען אינטערעס האט ארויסגערופען די אקאדעמיע, ווייל אויף איהר וועלען ארויסטרעטען אהעלכע גלענצענדע רעדנער ווי י. פאט (פון ווארשע) בצ ווידאוואסקי און ס. בומקיעסעטש. א חזן דעם וועט זיין א רעציטאציע טייל.

פון עקאנאמישען אינסטיטוט פאר ארץ-ישראל

דער ועמס טיילט אונז מיט די ליטונג פונ׳ם עקאנאמישען אינסטיטוט פאר א״י ביי דער היגער ציוניסטישער ארגאניזאציע, ווערען שוין אנגענומען איינשרייבונגען אויף דעם צווייטען פראפעסיאנעלען קורס פאר קאנאליזאציע און וואסער-לייטונג.

דער קורס ווערט איבערגעהרט אויפ׳ן גרונד פון ידיעות וואס דער אינסטיטוט בעזיצט דירעקט אויס ארץ-ישראל, אז עס הערשט דארט א מאנגעל אין פאכלייט פון דער אויבענגע-מאנטער פראפעסיע.

דער אונטערריכט אויפ׳ן קורס וועט פארקומען אין די ספעציעלע ווארשטאטען, וואס די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט איינגעארדנט צו דעם צוועק און וועט דויערן — שוין צוזאמען מיט דער הכשרה התעביעות — דריי חדשים.

איינשרייבונגען נעמט אן דאס ציוניסטישע ביורא שרודמייסקא 29, טעגליך פון 5 ביז 7 באכמיטאג אויסער פרייטאג און שבת.

פאלקס-טעאטער

היינט פרייטאג און מארגען שבת אוונט, ווערט אין „פאלקס טעאטער“ זגעזשער 17, געשפילט צום ערשטען מאל קאהל צימבאליסטס אויפפיהרונג די „קאמענדיאנטקע“.

שבת באכמיטאג דאס „גאסען קינד“, מיט די בעליבטע סאפרעטין רעגינא צוקער אין די הויפט ראלע, א ספעציעלער כאר און ארקעסטער, אונטער דער ליטונג פון דיריגענט דוד ביגעלמאן.

ביי פערהאלטענעם שטוהלגאנג

און איבערפלייסיגע מאגען-ווייטיג לייסטעט אפ דאס זעהר גוטע נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

די אין מאגען און אין דארם-אנגעזאמעלטע איבערבלייבעכץ פון דער פערדייאונג. און פערהיט אין א סך פאלען די אנטשטעהונג פון בלינד-דארם-ענטצינדונגען.

פרעגט דאקטוירים.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 22-טען פעברואר

6,45 פריהמארגען-אודיציע. 6,48 פליטען. 6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען. 7,50 רעקלאמע-קאנצערט 11,57 צייט - סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 פרעסע - איבע זיכט. 12,10 קאנצערט. 12,45 א שמועס פאר פרויען. 13 ידיעה פון טאג. 1,05 פליטען. 3,30 עקספארט - ידיעות. 3,35 בערזע. 3,45 פיעלאטע - מארשען. 4,45 אודיציע פאר קראנקע. 5,15 פליטען. 5,50 פעלאגראבערזיכט. 6 פליטען. 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,15 טאנץ - מוזיק. 6,45 רעפעראט. 7 קאנצערט. 7,20 רעפארטאזש. 7,30 לידער. 7,50 ספארט-ידיעות. 8,05 מוזיק - שמועס. 8,15 שאפע-פעסטיוואל פון ווארש. פילהארמאניע. 10,8 פאעזיע-רעציטאציעס. 10,40 רעקלאמע - קאנצערט. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 11,05 טאנץ-מוזיק.

שבת, דעם 23-טען פעברואר

6,45 פריהמארגען - אודיציע. 6,48 פליטען. 6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען. 7,50 רעקלאמע-קאנצערט. 11,57 צייט - סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 פרעסע - איבערזיכט. 12,10 פליטען. 1 ידיעות פון טאג. 1,05 קאנצערט פון הארמאניסטען-ארקעסטער. 3,30 עקספארט - ידיעות. 3,35 בערזע. 3,45 די נייעסטע שלאגערען אויף פליטען. 4,30 הערשפיל. 5 קאנצערט. 5,50 „הוין און פאמיליע“. 6 פליטען. 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,15 קלאוויר - רעציטאל. 6,45 רעפעראט. 7 רעזאנג-דועט. 7,30 פארלעזונג. 7,30 וויאלאנטשעל-שאפונגען. 7,50 ספארט - ידיעות. 8 קארנאוואל - מאזאאיק. 8,45 אוונט - ידיעות. 9 „אין דער מוזיקאלישער משפחה אידער עס איז געווען ראדיא“. 9,45 ליטעראַרישע סקיצע. 10 רעקלאמע-קאנצערט. 10,15 טאנץ - מוזיק. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 11,05 „ווילנער קוקולקע“. 11,35 קאנצערט.

מעלדונגען

געזעלשאפט פריינט פון ארבייטער-פאלעסטינא 2 אפטיילונג לאדז פיעטרקאווער 15

שבת, דעם 23-טען ד. ח. פינקטליך 11 פריה קומט פאר אין אלגעמיינעם לאקאל א מיטינג א.ד.ט. קעגען הסכם בן-גוריון — זשאבאטינסקי, (צום רעפערענדום פון די הסתדרות דעם 24-טען פעברואר ד. י.) ארויסטרעטען וועלען די ח״ח בן אפרים (ארץ-ישראל) סטאלאסקי, זיידע, מאלר, אבטיגבוס א.א.

אכטונג!

דער טוריסטישער רעפעראט ביי דער געזעלשאפט פריינט פון ארבייטער-פאלעסטינא אין טעטיג טעגליך פון 6-8 אוונט.

די אינטערעסאנטען ווערען געבעטען זיך צו פאסען נאר צו די אויבענדערמאנטע שעה׳ן.

6375 די פערוואלטונג

זש.ט.ק. (וואלטשאנסקא 35, טעל. 53-121).

אויספלוגען: שבת, ד. 23 ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג אין זייף-פאבריק „נעסטאר“. זאמעל-פונקט 10 א זייגער פריה אין לאקאל פון דער געזז.

זונטאג, ד. 24 ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג פון וול. סקאטשילאס אין איפס. זאמעלפונקט 10.30 א זייגער פריה אין זש.ט.ק. - לאקאל.

אימפראוזעס: פרייטאג, ד. 22 ה. ח. פונקט 9 א זייגער אוונט, קומט פאר אין לאקאל פון דער געזז. א פארלעזונג פון פרל. פראפ. שלאמי-גוונא א.ד.ט. „ארקטיקע — היינטצייטיגע פאלאר-פארשונגען. „איינגאנג פריי“.

שבת, ד. 23-טען ה. ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א רעציטאציע-אוונט פון דער בעקאנטער ארטיסטין פרל. מ. קאן. דער פראגראם נעמט ארום די שאפונגען פון מ. נאדיר, ב. גאשעוסקי, י. טובים מ.. בראדערזאן, ד. איינהארן און אנד. איינגאנג פאר מיטגלידער און געסט. אנהויב פונקט 9 א זייגער אוו.

דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט איז טעטיג טעגליך, אויסער שבת, פון 10—1 און 5—10 אוו.) בעמט אן ווייטערדיגע איינשרייבונגען אויפ׳ן אינסטרוקטארען-קורס, פאר טוריסטישע ליידער און גיט ארויס הנחה-בילעטען אין די קינאטעאטערס „לונא“, „איראפא“, ראקעטא“, און אויך אויף דער אויסשטעלונג אין איפס.

די ביבליאטעק איז טעטיג 2 מאל וועכענטליך מאנטאג און מיטוואך פון 8—10 אוו.; דער לייען-זאל — יעדען טאג, א חוץ שבת און זונטאג, פון 8—10 אוו.

ציוניסטישע ארבייטס-פארטיי „התאחדות“ פילסודסקיעגא 76

היינט 8 אוונט קומט פאר א רעפעראט פון בן-ציון פינשטיין א.ד.ט. די פאליטישע געשטאלטונג אין איראפא. מארגען שבת 4 נאכמ. שיחה פון חוג ארלאזאראב 5,30 נאכמ. שיחה פון חוג א׳. רעפערענט פראפ. ברעטהאלץ. 7 אוונט אלגעמיינע שיחה פון די יוגענד. 8,30 פערזאמלונג פון אקאדעמישען קרייז.

6374

העברעאישע אוונט-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע שרודמייעסקא 29)

ס׳ווערען אנגענומען ווייטערדיגע איינשרייבונגען אין אלע גרופען פאר אנפאנגער און אדוואנסירטע. א נייע אנפאנגער-גרופע ווערט געעפענט די נאהענטסטע טעג.

4150

איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון די קורסען טעגליך פון 8-10 אוונט.

געז. קולטור - ליגע זאכאדניא 68

אפן-פארום: היינט פרייטאג 8,30 אוונט קומט פאר אין לאקאל פון „קולטור-ליגע“ אן אפן-פארום געפיהרט דורך ח׳ וויראווסקי. אויסער „פאליטישע אקטואליעס וועט ח׳ וויראווסקי רעפערירען א.ד.ט. „25 יאהר דוד בערגלסאן“ אינהאלט: פענעק, הערש טאקער, בירגער וואלי ברענער א. אנד. געזאנג מיט דער אודיטאריע פיהרט ח׳ זשעזשינסקי.

גראנאד-פארשטעלונגען: די געז. ק.ל. גיט א רויס הנחה בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען פון אלעקסאנדער גראנאך אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ („וועלט געוויטער“, „שיילאק“)

פריהמארגען-סעאנסען: די געז. ק. ל. ארדענט איין שבת און זונטאג פריהמארגען סעאנסן אין די קינאס: קאסינא, לונא, איראפא און ראקעטא ווי אויך הנחה-בילעטען אויף די נארמאלע סעאנסען אין די זעלבע קינאס.

ענגליש קורס: די געז. ק.ל. נעמט אן איינשרייבונגען אויפ׳ן קורס פאר דער ענגלישער שפראך. דער אפצאהל איז א קלייטער.

אויספלוג: מארגען שבת, 10 פריה אן אויספלוג אין בער מעכאנישער בעקעריי פון ה׳ קאפשטשינסקי. בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון ק. ל. זאכאדניא 68 טעל. 15-191 יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—10 אוונט.

448

ראטעוועט אייער געזונד

קראנקע אויף רופטורעו (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. - גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע

Spec. Ortop. **O. PETRYKIEWICZ** אוים לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 09-177 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.

(אין זגערוש אויף טלאמצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

Dr. Zygmunt Henrykowski

ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע האט זיך איבערגעצויגען אויף

פיעטריקאווער 86

טעל. 143-63

נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוונט.

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע זאל.

Casino

היינט פרעמיערע!

ADOLF DYMSZA

Ćwiklinska, Bogda, Fertner, Tom

אין דער קאמעדיע

● אנטעק ●

פאליצמייסטער

ביי דער לאַרזשער אַפּטיילונג פון דער
פוילישֿ-פּאַלעסטינער האַנדעלס-קאַמער
פּיעטריקאַווער 113 איז ערעפנט אַ לייען-זאַל
פון אַלע פּאַלעסטינער צייטונגען אין ענגליש און העברעאיש, ווי אויך אינ- און אויסלענדישע צייטונגען. טעטיג פון 10 פריה ביז 10 אָוונט.
419

ערשטקלאַסיגע שי/ער-, קינדער- און מעדכען-גאַרדעראָבען
W. HOCHMAN
Wólczańska 4 אין הויף, פּאַרטער
בעשטעלונגען ווערען אָנגענומען פון אייגענע און אָנפּערטרויטע סחורה.
רעדוצירטע פּרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג.

מעכאַנישע
צווירנערײַ
פון M. Rajngold
נעהמט אָן צו צווירנען און קאַנעטירען אַלערלײ נאַטור און קונסטזיידע אויך וואָל צו מעסיגע פּרייזען.
M. RAJNGOLD, Łódź 9719
Zachodnia 59, Wólczańska 12, tel. 211-37.

ס'וועדט געזוכט אַ הערן-שניידער
בעשטעלט מיט 3000 זל. אַלס שותף צו אַן אײנגעפיהרט פּראַנט-געשעפט פון קינדער- און שילער-אַנציגער אין בעסטען צענטרום פון שטאָט מיט זעהר גוט אײנגעפיהרטע קליענטעלע. אָפּערטען אין אַדמ. אונטער „צענטרום"

עלעקטרישע מאָטאָרען נייע און געניצטע
פערקויף און אויסטויש, אויסבעסערונג פון מאָטאָרען
רעפּעראַציאָנס-ווערקשטעל
רעפּעראַטור און איבערוויקלונג פון זעמפּל. עלעקטרישע מאָטאָרען
אינסטאַלאַציעס פון קראַפט און ליכט
שנעלע און סאָלידע אויספיהרונג.
Inż. S. LEBENHAFT, Łódź
Wólczańska 35, tel. 205-59.

מעטאַל-בעטען
מאַטראַצען אַלע אַרט
קינדער-וועגעלעך
אין אַ רייכען אויסוואַהל
ווישמאַטשסעס, אייז-קאַסטענס, פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור-ווערקשטעל און לאַקירער

צו פאַרמיטען אין הויז שרודמיעסקאַ 7 פראָנט, 3. שטאָק 2, 3 און 4 צימערן מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, אין די אָפיצינעס 2. און 3. שטאָק 2, 3 און 4 צימערן מיט בעקוועמליכקייטען, און די אָפיצינעס ענטהאַלטען לאָקאַלען דאָ אויך אַ בעקערײַ, פראָנט-געוועלב מיט אַ צימער.
6286

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
שיקן אַ נאָענצען טאָג. נעמט אָן אַלערליי אַנאַליזן פאַר אוניפאַרמעןליכע — ביליגערע פּרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראַלונגען, קוואַרץ-לאַמפּען, סאָלוקס, דיאַטערמיע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט אַרויסגעגעבען קוואַרץ-לאַמפּען אַהיים.

פּריוואַט-קליניק
פון האַלז-, נאָז- און אויערען-קראַנקהייטען
86
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אָן פון 4—8 אָוונט.

Dr. med.
A. KLESZCZELSKI
ספּעצ. פאַר בלאָזע, נירען און האַרן-קראַנקהייטען
Narutowicza 16 tel. 127-79
(Piłsudskiego 76)
שפּרעכשטונדען פון 4—6 נאָכמ.

Dr. med.
A. Witonski
האַרץ און לונגען-קראַנקהייטען
ציגעל-גאַס 20 טעל. 102-77
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 6—8 אָוונט.

Dr. H. Szumacher
הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען
פּיעטריקאַווער 56, טעל. 148-62
נעמט אָן פון 9 ביז 12; פון 2 ביז 4 און פון 7 ביז 9 אָוונט; זונטאָג און אנדערע חגאות פון 11 ביז 2.
לעטשניצע-פּרייזען!

GABINET DENTYSTYCZNY
Lek. Dty
A. Struńskiego
פּיעטריקאַווער 43, טעל. 165-20
גאַנץ טעטיג

אינזש. א. רוסאַק
געשוואוירענער איבערזעצער
פאַר די פראַנצויזישע, רוסישע, יודישע און העבראַישע שפּראַכען
אין בעצירק פון וואַרש. אַפּעלאַציע-געריכט
נאַרוטאָוויטשאַ 47, טעל. 245-08
די קאַנצעלאַריע ערלעדיגט אויך דאָקומענטען אין דייטש, ענגליש, איטאַליעניש.

לעטשניצע
פאַר וועגערישע קראַנקע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט.
וועגעריש-קראַנקע, מענער-שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען
אַנאַליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאַציע
איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל
אַ בעראַטונג 3 זל.

לעטשניצע
פון דאָקטוירים - ספּעציאַליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאַבינעט
וועגעראָלאָגישעס אַמבולאַטאָריום
פון 9 פריה ביז 8 אַ זייגער אָוונט.
וויזיט 3 זל.

לעטשניצע
פאַר וועגעריש קראַנקע
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
Poradnia Wenerologiczna
זשעלאַנאַ 2-פּיעטריקאַווער 47
טעל. 189-33
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט
וועגעריש-קראַנקע, מענער-שוואַכע און הויט-קראַנקהייטען.
אַנאַליזען פון בלוט און אורין.
פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פרוי-דאָקטאָר
אַ בעראַטונג 3 זל.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין-קראַנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

Dr. JERZY SUDYA
ספּעצ. פאַר פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע
וואוינט איצט: שרודמיעסקאַ 46,
טעל. 138-44. נעהמט אָן פון 4—7.

רעפאַרמאַציע-פּילען
מיט דער מאַרקע „גייסטליכער" בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאַגען, שיצען פון רעוּמאַטיזם, לעבער-ליידען, גענען דיקקייט, אַרטעריאָ דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און ביי נויגונגען צו אַבסטרוקציע—גוטע יוגענד-דורכרייניגונגס-מיטעל.

צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.
פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקן און סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

Dr. med. ## Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
פראָנט, 1-טער שטאָק.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr.
J. Neuman
כירורג
(געוועזענער אָרדינירט אין שפּיטאָל אויף דרעוונאָווסקאַ).
נעמט אָן אין דערהיים פון 5—8 אָוונד
זאַכאָדניאַ 57, טעל. 128-95

Dr. med.
M. Feldman
ספּעצ. פאַר אַקושעריע- און פרויען-קראַנקהייטען
KILIŃSKIEGO 113 (Nawrot 41)
telefon 155-26.

Dr.
S. Kantor
ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען (סיפיליס און טריפּער), היילט מענער—שוואַכע
פּיעטריקאַווער 90 טעל. 129-45
נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אָוו., זונטאָג און יום-טוב פון 8—2 נאָכמ.
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט
זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

Starosta Grodzki Łódzki
No. AA. 6/16/35
Obwieszczenie.
Na podstawie art. 14 i 56 p. 1 Rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 24. IX. 1934 r. (Dz. U. R. P. No. 86 p. 776) podaję do publicznej wiadomości, że na rzecz Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele wojskowe, dokonane zostanie wywłaszczenie placu, — oznaczonego No. 1055h, położonego w Łodzi przy ul. Łomżyńskiej 15, będącego własnością Abrama Ajzena, zam. w Łodzi, Cegielniana 18, Plac ten budowlany, którego powierzchnia wynosi około 924,5 mtr. kw., o wymiarach prostokąta 21.50 x 4300 graniczy od północy z posesją Edwarda Kummera, od wschodu z ul. Łomżyńską, zachodu z posesją Krzysztofa Lana, a od południa z posesją Skarbu Państwa, zajmowaną dla potrzeb wojska na 4 Szpital Okręgowy — Oddział Oczno-Weneryczny.

Równocześnie podaję do wiadomości, że plan sytuacyjny został wyłożony w lokalu Zarządu m. Łodzi (Plac Wolności No. 14, pokój 39) do przejrzenia w okresie dni 7-miu. W okresie tym wolno każdej osobie zainteresowanej zgłaszać wnioski i sprzeciwy, które należy wnosić do Zarządu m. Łodzi. —

Łódź, dnia 22. II. 1935 roku.

Starosta Grodzki Łódzki
(—) Dr. STAN. WRONA.
428

פאַרהיטעט דאָס געזונט!
אַ קראַנקער מאַגען איז אָפט די סיבה פון פאַרשידענע קראַנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זיינען אַ גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאַגען. דורך פערמיטלען אַבסאָרבציעס און זיינען אַ מילדע נאַטירליכע אָפּפיהר-מיטעל. זיי בעזייטיגען די פערדויונגס-שטערונגען. וועלכע פערגיפטען דעם אָרגאַניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
ווערען געברויכט בייַ קראַנקהייטען פון דער לעבער, נירען, גאַלשטיינער און מערידען, ווערען גערן גענומען דורך די פּאַציענטען.

ס'ווערט אָנגענומען
צו צווירנען
ספּעצ. גאַרן און זייד-קאַמגאַרן פון
H. DOKTORCZYK, Piotrkowska 167, tel. 192-10.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Rutynowany buchalter-bilansista
J. Russak, Łódź.
Narutowicza 49, tel. 217-70
absolwent Akademji handlowej i długoletni kierownik buchalterji poważnych przedsięb. przem.-handlow. przyjmuje wszelkie roboty wchodzące w zakres księgowoś. 5949
Całkowita gwarancja.

ברוך-קראַנקע!!!
ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז, פון דעם אין גאַנץ פּוילען בעריהמטען ספּעציאַליסט אָרטאָפּעד דיר. י. ראַפּאַפּאָרט.
וועלכער עקזיסטירט 30 יאָהר און איז געוואָרען אָנערקענט פון פיל בעוואוסטע פּראָפעסאָרען.

J. Rapaport

ברוך-ליידענדע! ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע גומי-הייל-בענדאַזשען פון מיין אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט בעזייטיגען אָהן שום אָפּעראַציע, ראַדיקאַל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאָלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערסטע ליידענדע ברוכען בייַ מענער, פרויען און קינדער. — ספּעציעלע אָרטאָפּעד. הייל-באַנדאַזשען פאַר צו ריקנעקוגמען ברוכען נאָך אָפּעראַציעס, ווי אויך ספּעציעלע אונדיווידועלע צוגעפּאַסטע אָרטאָפּעד. בויך-באַנדאַזשען געגען אַראָפּלאָזען זיך פון מאַגען און קישקעס.

פאַר קאַליקעס, הויקערס און אַלערהאַנד פעהלער פון גוף!
אין מיין אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט ווערען אויסגעפּערטיגט די היילבאַרסטע און פון פיל פּראָפעסאָרען אָנערקענטע מעטאָדע ספּעצ. אָרטאָפּעד. הייל-גאָרסעטען פאַר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, ליטונגען, פערקרימטע פיס בייַ קינדער און ערוואַקסענע קינסטליכע הענד (פּראָטעזען) און פיס, ווי אויך די פּראַקטישטע אָרטאָפּעדישע שטיוועל פאַר שטערצליכע פּלאַטפוס לויט גיפּס-מאָדעל.

אַכטונג! אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט, ווערען נאָר פון מיר פערזענליך בעהאַנדעלט.
30 יעהריגע פּראַקטיק, פולע גאַראַנטיע!
ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאַנגס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוו.
עס ווערען אויך אָנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספּאָל. (קאַסע-כאָריך).

ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאַנקזאַגונג.
איך פיהל מיך פערפּליכטעט עפענטליך צו דאַנקען דעם ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, דעם דירעקטאָר פון בעקאַנטען אָרטאָפּעדישען אַנשטאַלט פאַר אָנלעגען מיר אַ ספּעציעלען אָרטאָפּעדישען אַפּאַראַט אויף די זייטען בעלענקען און נאָך אַ יאָהר קראַנקהייט בין איך געגעצליך געזונד. איך געה גוט און עמפּפעהל דעם דערמאָהנטען דירעקטאָר אַלע קראַנקע אויף ביין-שווינדזוכט.

St. Marcinkowski, Sucha 2.

Łódź, dnia 23/I 1935 r.

קלאנג-קינא=טעאטער

Corso

הײנט פּרעמיערע! אונזער גרויסער קאנקורענצלאָזער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

I. די גרויסע לעבענס=דראַמע א. נ.

„PRZYBŁĘDA“

אין דער הויפּטראָלע: Zbigniew Staniewicz עס באטייליגען — Ina Benita
— Stanisław Sielański — וואונדערבאַרער אינהאַלט. — אונפאַרגלייכליך שפּיל.
אויסגעצייכנטע עמאָציע.

אויסערן פּראָגראַם: II. באַמבע פון געלעכטער!

ליבט... האט גערן... שעצט...

אין די הויפּט-ראָלען: Halama, Bodo, Pogorzelska, Walter, Znicz
Tom, Lawiński, —:— טעמפּאָ! —:— געלעכטער! —:— הומאָר!
שבת און זונטאג אויפ'ן I-טען און II-טען סעאנס זענען די פּרייזן פאַר=
קלענערט 50 און 54 גר. —::— אָנהייב פון די סעאנסען 11 פאַרמיטאָג.

קלאנג-קינא

Czary

צעגעלניאַנאַ 2.

הײנט פייערליכע פּרעמיערע לויט'ן אונשטערבליכען ווערק פון וויקטאָר הוגא

„דער גבור אין קייטען“ (פּאַריז אין פייער)

א מיליאָנען=פילם פאַר מיליאָנען
2 סעריעס — 24 אקטען צוזאַמען. א מעכטיג פילם-ווערק אויפ'ן גרונד פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע.
אין דער הויפּט=ראָל HARRY BAUR די פּרייזן פון די פּלעצער זענען נישט געהעכערט!
אָנהויב טעגליך 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 א זייגער בײטאָג. אויף די פריהמאָרגען-סעאַנסען זענען די פּרייזן פאַרקלענערט

קינא-טעאַטער

„SZTUKA“

לאָדז, קאַפּערניקאַ 16.
טעל. 140-72

הײנט פּרעמיערע!

פאַסצינירענדע געשיכטע פון דער בעוואוסטער באַנקירען-משפּחה אין דער וועלט

פאמיליע ראטשילד

א פילם, וועלכער אילוסטרירט די מאַכט פון געלד און די מאַכט פון ליבע. — אין די הויפּט-ראָלען: George Arliss, Borys Karloff, Loretta Joung, Robert Joung
אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 א זייגער.
נעקסטער פּראָגראַם: „דאָס געהיימניש פון דער קליינער שירלעי“ מיט Shirley Tempel אין דער הויפּט-ראָל. דער זאל איז גוט בעהייצט.

קלאנג-קינא-טעאַטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגא 74/76
(רוג קאָפּערניקאַ)
הײצט און פאָלגענדע טעג

דער הערליכער אינהאַלט בינדט זיך מיט א פּראַכטיגע רעווי אין דעם מייסטערווערק, אויסערגעוועהנליכע אויסשטאַטונג

פון אווענט ביז האלבענאכט

אין די הויפּט-ראָלען: CARL BRISSON, WICTOR MC. LANGLEN i JACK OAKIE
נעקסטער פּראָגראַם: מאָנומענטאַלער פילם „קלעאָפּאַטריא“ אין די הויפּט-ראָלען Claudette Colbert, Henryk Wilcoxon
פּרייזן פון די פּלעצער: I—1.09 זל. II—90 גר. III 50 גר. ▬ שבת דעם 23/II, 12 א זייגער און זונטאָג 11 א זייגער
ווערט דעמאָנסטרירט דער פילם פאַר יוגענד „פאַט און פּאַטאַשאָן“ פּרייזן 20 גר.

די בּיליגסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פּאַלטענס און אנציגער

פאַר הערן און דאַמען

פון די בעסטע קוואַליטעטן פון ביליצער און טאָמאַשאָווער פאַבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאָדז, פּיעטריקאָווער 23
טעל. 226-39. — פּריוואַט=וואוינונג.
קאָנקורענץ פּרייזן! קאָנקורענץ פּרייזן!

וויכטיג פאַר עולים קיין ארץ-ישראל

„POLTRANS“

די עקספּ. פירמא

נאַרוטאָוויטשאַ 27, טעל. 155=27

וועלכע שטעהט אין פערבינדונג מיט דער פירמע נ. אָדעלבערג און בעזיצט א שטענדיגען פערטרעטער אין תל-אביב בעזאָרגט אין פערלויף פון 14 טעג זעמט-ליכע בעגאַזשען נאָך ארץ-ישראל צו אויסנאַהמס-פּרייזען.

BIURO TRANSPORTOWE

„POLTRANS“

Łódź, Narutowicza 27, tel. 155-27.

אכטונג!

גרויסער אויסוואַהל פון פערשידענע

לאמפּען

און זשיראַנדאָלען,
ווי אויך אויפצופּרישען זילבערנע און פּלאַטירטע זאַכען.
אינהאַבער:
ה. גאָלדמאַן,
נאַרוטאָוויטשאַ 34.   6347

Znakomity nauczyciel języka
angielskiego
Harry Gruen
Przyjmuje codziennie od 10—1 i 5—8 PIOTRKOWSKA 31 II p. front.
Lekcje pojedyńcze, zbiorowe, konwersacja, korespondencja.
Pierwsza lekcja bezpłatna!

Dr. mep.

Haltrecht

ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט-און געשלעכטס.
קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8—11 פריה און; פון 1[30]—2[30] מיטאָג און פון 5—9 אָוו. זונטאָג פון 10—1 בײטאָג.
אַלע ארט אַנאַליזען.
פאַר אונבעמיטעלטע לעמשניצע-פּרייזן
פאַר פרויען א ספּעציעלער װאַרטע-זאַל

פאַר שאַכטעל-מאַכער, ליירער, בוכבינדער און דרוקערייען!
רעפּאַראַטורען פון מעסערלעך פערשידענע מאַשינען - טיילען און שווייסונגען
פיהרט אויס ביליג
J. REDERŁódź,
מאַנסטאַנטינער 11/13   11/13
(רוג זאַכאָדניאַ)

לעכער אויף דער מאַשין
ווערען אָנגענומען אויסצוניייען ביי
ג. נאָרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

ערשטע יודישע שלייפעריי

„ZGODA“

א. ס.

לאָדז, ציגעל-גאַס 2, טעל. 134-51
(רוג פּיעטריקאָווער)
מאַכט בעקאַנט, אַז זי נעמט אָן צו שלייפען און שאַרפען אַלערליי מכשירים פאַר פליישערס, שניידער, איינבינדער, פריזיערס זאָווי גלימשערס אז"וו
ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג! סאָלידע בעהאַנדלונג!
ביליגע פּרייזען!

שפּאָרט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרייזען
לאָזט זיך נור ביי דער פירמע

„באַרוך“

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 30 טעל. 120=58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
ביי די געשמאַקסטע פּאָלעסטינער, אונגאַרווייינען, ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקער, בראַנפען'ס און מעהד

מודעה. ברוך-קראַנקע!

ליידענדע אויף פערשידענע רופּטורען, פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס!

א הילף און א רפואה!

ביי ווינקעל, נאָפּעל, בויך און קיסברוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספּעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערברוך. מאָגען און נירען-ברוך!

ברוך=ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אָהן בלוטיגע אָפּעראַציעס און געפאַהר! פערנאַכלעסיגט נישט און ראַטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאָך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאָפּ.

די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראַנדיג ווערען. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי=הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעס-טע פערנאַכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַ-ראַטען און גאָרסעטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד"ר האָפּפּא, ד"ר העססינג און מאַלאַט. געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט-פיס. פאַר אימפּאָ=רטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאַלאָן-ארבייטס).

ביים אָראָפּלאָזען זיך פון מאָגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד.

דער אמת'ער בעריהמטער און גאַנץ פוילען ספּעציאַליסט

פון אוניווערזיטעטס=פּראָפעסאָרען אָנערקענט

Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבערג. נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בײטאָג און פון 3 ביז 7 אָוונד

אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 23 №

פערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.
צאָהלרייכע דאַנקזאָגונגען פון בעריהמטע רבנים און צדיקים און פון פיל הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען.

געדענקט די אדרעס:

ארטאָפּעדישע אנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגאָ 23.

איינציגער אמת'דיגער הייל-באַנדאַזשען-אינסטיטוט לויט'ן אויסלענדישען מוסטער.

די I-טע און ביליגסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פּאַלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער סחורות, די מאָדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואַהל, בעקומט מען נאָר ביי

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09
געדענקט. פראַנט 2 שטאָק.

געדענקט, פראַנט 2 שטאָק.   שבת'ס און זונטאָג 2 שטאָק.

צוליב'ן קריזיס!

ביליג און גוט! ● רעיעל און פּינקטליך!

די בעוואוסטע יודישע כעמישע
וועשעריי און פאַרבעריי

„עריקא“

מליבאָרסקאַ 2, (בײם רוג בושעוישינער)
וואַשט כעמיש. פאַרבט און פּוצט אָהן שעדליכע מיטלען צו קאָנקורענץ=פּרייזען
אַלערליי דאַמען- און מענער-גאַרדעראָבען, אנצוגען, קליידער, מאַנטלען, פוטער, ציהט גאַרדינען אויף רעהמען, פּאַסאַנירט קאָפּעלושען ווי אויך שטייפע און ווייכע וועש.
ביליגער ווי איבעראַל: פון 4 זל. אַ גאַנצוג, פון 1,50 זל. א קלייד, פון 75 גר. א סוועטער, פון 1.75 פּאַסאַנירען א קאָפּעלוש, 50 גר. אַן אויבער העמד, 15 גר. א קראַגען.

שנעל=דרוקעריי

בראַמבערג

צעגעלניאַנאַ 8. טעל. 255=09

פיהרט אויס:
בריף-בויגען, קאָנווערטען, רעכנונגען, קוויטאַריושען, פערלאָבונגס- און חתונה-קאַרטען, חיזים-קאַרטען, פריקאַ-און קאָמפּעקציע-עטי-קעטען, שטרימפ=באַנדראָלען

רעיעל ♦♦♦ מאָדערן
און שנעל   און ביליג

ADRIA
גלינסקא 1
אנהייב 5 נאכמיטאג.

היינט און פאלג. טעג!
דער שוין לאנג נישט געזעהענער עקראן-שטערן
CLARA BOW
„האפלא"
אין דער נייעסטער פילם-פראדוקציע א. ג.
100 פראצענט עראטיק, פיקאנטעריע און איינפאלען.
אויסערן פראגראם: פאראמאונט-צייטשריפט און PAT

METRO
פושעגאדזשע 2
אנהויב 4 נאכמיטאג.

KINO DOM LUDOWY
Przejazd 34
היינט
דער פרוי'ס סוד
— אין דער הויפט-ראל —
Irena Dunne
אויסערן פראגראם: די בעליבטע

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט
און פאלגענדע טעג
די שענסטע ווינער קאמעדיע א. ג.
„VERONIKA"
● (גרויס און קוש וועראניקא) ●
אין דער הויפט-ראל די רייצענדע FRANCISZKA GAAL
אויסערן פראגראם: קלאנג-צייטשריפט PAT און אויך FOX
אנהויב פון די סעאנסן טעגליך 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
שיענקעוויטשא 40.

היינט און פאלג. טעג!
Irena de Zilahy
„איהר שאמפאנער נאכט"
די אונפערגעסליכע פון פילם „פאפרימא" אין דער שאמפאניער קאמעדיע פון דער עסטרייכישער פראדוקציע א. ג.
Max Hansen
Tibor von Halmay
דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש.

קינא-רעוויע
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05.
דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז

אויף דער בינע! פון דאנערשטאג, ד. 21-טען ביז זונטאג, ד. 24-טען פעברואר 1935 איינשליסליך פערבאנד פון די ארטיסטען פון די לאדזער און ווארשאווער ביהנעס
אונטער דער לייטונג פון J. SZYNDLER
פרעזענטירט דאס פראגראם Nr. 31 א. ג.
„די הויפט-זאך איז געלעכטער"
באמבע פון הומאר אין 14 טיילען.
עס נעהמען אנטייל: Rita Konarzewska, Lu Wilczyńska, Wanda Wolińska, E. Rawski, J. Szyndler, K. Śmiałowski
ווי אויך דער רוסישער כאר. אויפן עקראן: דאס מעכטיגע פילם-מייסטערווערק, וואס ענטציקט מיט זיין פראכט און גלאנץ א. ג. „דער בעטלער פון באגדאד"
אין די הויפט-ראלען: Lorette Joung, Hary Duncan, Otis Skinner
קריזיס-פרייזן: פון 54 גר. ביז 1.09 זל. אנהייב 6 נאכמ, שבת און זונטאג 2 בייטאג, לעצטער סעאנס 9.30 אווענד. דירעקציע: זנאמיראווסקי.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעם

אכטונג 1 זל.! א רוטינירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס פון דער פוילישער שפראך פאר דערוואקסענע מיט א ספעציעלער פערקירצטער מעטאדע. שנעלע פארשריט גאראנטירט. לעקציעס גרופעס און איינצעלווייז. צו ערפאהרען פעטריקאווער 17, לינקע אפיציגע 1-ער איינגאנג, 2-טער שטאק וו. 17.

שרייבען שעהן און שנעל לערנט אויס דער בעוו. קאליגראף ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען א יודישען בריף אפילו דעם, וואס קאן גארנישט שרייבען אין 20 טעג. די עלטער שפילט נישט קיין ראלע. די פרייזען צוגענגליכע. אלעע 1. מאי 4 וו. 21, ביי ליפשיץ.

איך זוך א שותף צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט אין דער בוי-בראנזשע מיט 5 טויזענט זל. אפערטען אונטער „בוי-בראנזשע". 6312

איך זוך א שותף צו אנ'איינגעפיהרט שיך-געשעפט אין א גוטען צענטרום. קאפיטאל פון 3000 ביז 5000 זל. אדער א געגנעליכען איבערנעמער. צו ערפאהרען סאלנא 12 וו. 12-13 פון 2 ביז 9 אוו.

די שענסטע פאנטשקעס און די בעסטע טארטען קענט איהר בעקומען נאר אין דער צוקערניע שרודמיעסקא 11 קושמיראק טעל. 211-54 6371

צו פערקויפען ביליג א קראפט-שפולמאשין 8 ווינדעס מיט פאראפין - אפאראטען אין גוטען צושטאנד ביי גראסמאן, פילסודסקיעגא 29 וו. 19

צו פערקויפען א 9-ער הענדשקע-מאשין אין בעסטען צושטאנד. צו ערפאהרען זאוואדזקא 19 וואוינונג 26. 6380

2 טריקאטאזש-מאשינען 8-ער אין בעסטען צושטאנד צו פערקויפען, פאלודניאווא 25,וו. 33

א שדכן אדער שדכנ'טע קאנען אפגעבען זייערע אדרעסען אונטער דער אפערטע „666" אין אדמיניסטראציע. 6314

אינערגישער אדמיניסטראטאר קען אננעמען נאך א הויז אויף מינימאלסטע בעדינגונגען מיט די בעסטע רעפערענצען. צו ערפאהרען

Biuro „Polonruch" Piotrkowska 81
tel. 132-01

בוכהאלטערען מיט לאנגיעהריגער פראקטיס אונטערנעמט בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ און שטייער-געזעץ. נעמען אן צו פיהרען ביכער לויט די פארשריפטען פון דער שטייער-מאכט. בילאנסען און רעוויזיעס. מעסיגע פרייזען ערפאלג געזיכערט. בירערמאן, פילסודסקיעגא 68-70 וו. 52.

איך בעזיץ פון 500 ביז 600 זל. און איך וויל צוטרעטען אלס שותף צו א האנדעל אדער אנ'ארבייט, אפערטען אונטער H. B. אין ערם.

וויכטיג פאר טריקא-בראנזשע צוליב אפרייזע נאך פאלעסטינא איז ביליג צו פערקויפען א נייע גומי מאשין. אפערטען אונטער W. 6344

א יונג מיידעל זוכט בעשעפטיגונג. ס'קען אויך זיין ביי שניידעריי, דאס פאך קען איך. אפערטען „פעהיג" 6337

עס איז געפונען געווארען א פאר ברילען. אפצונעמען געגען אנאנס-קאסטען אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

השבת אבדה. מיטוואך האב איך פערלוירען א פארטפעל מיט פערשידענע דאקומענטען, וואס האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. אויך א פאס, וויטשאנגען און א מיליטער-ביכעל. אפצוגעבען געגען בעלוינונג צו חיים אייזענבערג, ווסכאדניא 50

ס'זענען פערלוירען געווארען 2 פראטעסטען יעדער צו 100 זל. צאהלבאר 5 פעברואר 1935 און דער צווייטער דעם 10 פעברואר 1935, אויסשטעלער ווין, ארדרע אויגוסט און אויסשטעלער יאסקאוויטש, צאהלבאר קאמיענא 16, די וועקסלען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג. אפצוגעבען צו גערשט, ווסכאדניא 31 געגען בעלוינונג. 6354

עס ווערט געזוכט א שותף פון 2 ביז 5 טויזענט זל. מיט אנ'איינגעפיהרט כעמיש ארטיקעל, פערדינסט געזיכערט פון 30 ביז 40 פראצענט. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „כעמיש" 6328

Zaginiony został weksel z wystawienia R. Harendorf, Kielce, na zł. 177 pł. 23/II, żyro B-cia Popowscy, Łódź, Cegielniana 78. Weksel zostaje unieważniony. 6343

Kupię okazyjnie sypialnię używaną lecz w dobrym stanie sub. „okazja". 333

Tańców najnowszych, salonowych i wirowych. wyucza bez względu na zdolności Ignacy Wilczek, Piotrkowska 120, tel. 222-71. Ceny przystępne. 430

Kasy berlińskie Arnheima ogniotrwałe, szafowe o drzwiach dwuskrzydłowych w pierwszorzędnym stanie okazyjnie do sprzedania. Ul. Nowa № 16 Gajewicz, tel. 205-18. 6326

Zaginiony został weksel na zł. 100.- pł. 30/4 1935 z wystawienia Sz. Szulman Kamienna 9. Weksel zostaje unieważniony. 6340

ראקאלען

א זוניגע שטוב מיט אלע בעקוועמליכקייטען ערשטען שטאק צו פערדינגען, שרודמיעסקא 52 רעכטע אפיציגע וו. 18. 62357

א שטוב און א קוך, זוניגע וואוינונג פון זאפארט אוועקצוגעבען, פאמארסקא 53 וו. 55 6349

צו פערדינגען א רעמאנטירטע וואוינונג פון 3 שטובען מיט א קוך, פארטער אויף אליעא 1 מאי 5. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט ביים וועכטער. 6345

איבערצוגעבען א שעהן צימער פראנט, פארטער צוויי פענסטער, עלעקטרי און גאז-קוך. צו ערפאהרען ביי פעלדמאן, לוטאמירסקא 36 6362

אין א שעהנעם שול-לאקאל אין צענטרום שטאט ווערט געזוכט א רעליגיעזע ארגאניזאציע אדער א שיעורי ערב. ערפאהרען טימכאוויטש, פאדזשעטשנא 5. 6365

וואוינונגען געטיילט איבערגעארבייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אפטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערן איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, פערדינגט און דינגט יעדער נאר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביורא „פאלאנרוף" וואס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג

Biuro „Polonruch" Piotrkowska 81
w podw. tel. 132-01
טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

א שטוב אפצוגעבען פאר א סובלאקאטאר אדער צו שלאפען פאר 2 פרייליינס, ס'קען אויך זיין פאר א ארבייטער-ווערקשטעל אדער פאר שניידערינס צום נייען. צו ערפאהרען ביי ליזעראוויטש, אגראדאווא 1.

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אינטעליגענטע פאמיליע פאר איין פערזאן. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאדא 16 וו. 22. 6366

אנ'ארט צום שלאפען ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע פאר 2 יונגעלייט. פולווערמאכער) פאלודניאווא 40 וו. 46. 6462

א פלאץ צו פערדינגען אין צענטרום שטאט, קילינסקיעגא 146. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט. 6355

שטיבען מיט קוכען מיט וואסער און עלעקטרישע ליכט, געוועלבער מיט שטובען ווי אויך 2 צימער און קוך גלייך זיך אריינצוציהען. צו ערפאהרען ביי דער ווירטין זגערזשער 43-45. 6332

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע וועש-נייהערין פון אנשטענדיגע עלטערן מיט פולע בעקעסטיגונג ביי ליפשיץ, נאוואמיעסקא 24 וו. 21. 6379

נויטיג א פעהיג מיידעל צו לייכטע פאך-ארבייט באלד געצאהלט. ערפ. זגערזשער 44 פון 10 ביז 12 פריה ביי לאמעט. 6367

א גוטע קריטע נייערין צו גארדינען פון זאפארט געזוכט. אפערטען „סטאלע ארבייט". 6365

ס'ווערט געזוכט א לאנג-געקיידעט יונגעל אין געשעפט פון יודישע לאנגע מלבושים ביי שניצער, נאוואמיעסקא 3, געוועלב 39. 6369

גארדינען-נייער, וואס ווילען אהיימנעהמען ארבייט, ווערען געבעטען זייער אדרעס אנצוגעבען אין אדמ. פון דער צייטונג פאר כ. ש—ר.

צו ערשטע סארט מענער-מאגאזין. ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטער אבערמאשינער און א אונטערמאשינער און א האנד-נייהער, ווי אויך א לערן-יונגעל, זאוואדזקא 38 וו. 18. 6352

ס'ווערט געזוכט א פערקויפערין פון א בעסערער פאמיליע אין א קאלאניאל-געוועלב. צו ערפאהרען באלוטער מארק 8 אין גאלאנטעריע-געשעפט. „Mira"

א קעטלערין צו א 16-ער מאשין ווערט געזוכט. צו ערפאהרען ביי זייטמאן אין דער בעקעריי פעטריקאווער 41. 6363

וועש-נייטארין צו בעשטעלטע וועש ווערט געזוכט ווידאווסקא, 11 ליסטאפאדא 43 קווער-אפיציגע פארטער. 6350

אגענטען און אגענטקעס קענען זיך מעלדען אהן קויציע, נאר מיט די פעסער און פאטאגראפיעס, כדי צו בעקומען לעגיטימאציעס אנדזשעיא 58 וו. 8 פראנט 2-טען שטאק מאנטאג פון 10—1 בייטאג

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
טעקסט 18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט 24 גר.
טעקסט 40 60
טעקסט 12 18
נעקראלאגען 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.
אנאנסמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאל.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman